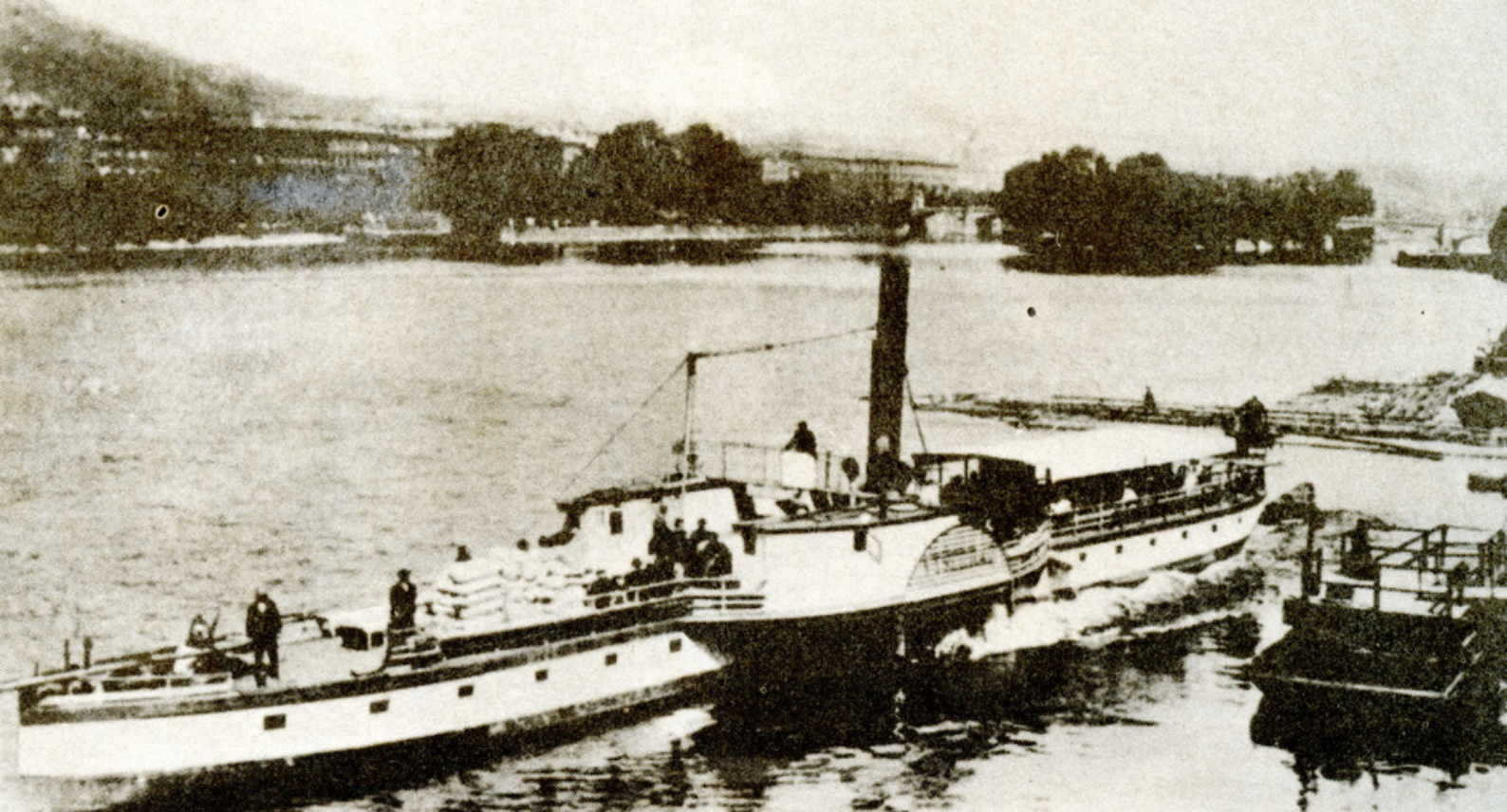

SVE DO SRCA SVIJETA

izabrane pjesme

BLAISE CENDRARS

SADRŽAJ

Tomica Bajsić	
Prevodeći Indianu Jonesa francuske literature	1
Uskrs u New Yorku	9
Transsibirska proza ili mala Jeanne od Francuske	17
Panama ili Pustolovine mojih Sedam Ujaka	31
DEVETNAEST ELASTIČNIH PJESAMA	47
Ona ima tijelo na svojoj haljini	48
Posljednja vijest	49
Fantômas	50
Rat u Luksemburškom parku	52
Šrapneli	56

KODAK	
dokumentarci	57
Na Hudsonu	58
Amfitrion	59
Kancelarija	60
Djevojka	61
Posao	62
Tisuću otoka	63
Dorypha	64
Ptica rugalica	65
Grad-gljiva	66
Klub	67
Indijankin wigwam	68
Grad Frisco	69
Vancouver	70
Aleutski otoci	71
Mississippi	72
Tampa	73
Bungalov	74
Španjolska ruševina	75
Golden Gate	76

Oyster-Bay	77
Žetva	78
Hatuara	79
Lov na slonove	80
OCEANSKA PISMA	85
Ti si puno ljepša i od neba i od mora	86
Pismo	88
Mjesečina	89
Villa Garcia	90
Porto Leixoes	91
En route za Dakar	92
35°57' širine sjeverno 15°16' dužine zapadno	93
Nadomak otoka Fuerteventura	94
Na palubi Formose	95
Oceansko pismo	97
Na pučinu od Rio de Ora	98
Na vidiku Cap Blanc	99
Dakar	100
Goree	101
Toge	102

Bijou-koncert	104
Lešinari	105
Zvezdane noći	106
Bijelo odijelo	107
Kabina br. 6	108
Prtljaga	109
Orion	110
Ekvator	111
Plivam	112
San Fernando de Noronha	113
Amaralina	114
Nedjelja	115
Pedro Alvarez Cabral	116
Kopna	117
Leptir	118
Rio de Janeiro	119
Lijepa večer	120
Duboka noć na pučini	121
Pariz	122
Zora	123
Otoci	124

Dolazak u Santos	125
Plaža Guarujá	126
Sao Paulo Railway Co.	127
Krajolik	128
U vlaku	129
Telegrafska linija	130
Prosjeke	131
Izbrazdano lice	132
Botanika	133
Sao Paulo	134
Ustajanje	135
Grad se budi	136
Električne trube	137
Sitna riba	138
Okolica	139
Sveti Pavao	140
Na doku	141
Kabina br. 2	142
Kašnjenje	143
Buđenje	144
Povjetarac	145

Rio de Janeiro	146
Jutro pripada meni	147
Pisanje	148
Prevrtljivost	149
Smoking	150
Noć se diže	151
Plovidba bez ičega	152
Vrućina	153
Cap Fria	154
Inkognito razotkriven	155
Opasan život	156
Tipfeleri	157
Bahia	158
Hic Haec Hoc	159
Adrienne Lecouvreur i Cocteau	160
Vrućina	161
Horizont	162
Stolar	163
Rekao sam vam	164
Kristofor Kolumbo	165
Kapetan je momčina i pol	166

Fernando de Noronha	167
Grota	168
Vrh	169
Plaža	170
Tamnica	171
Civilizacija	172
Putnici	173
Plava ptica	174
Zašto	175
Ptice	176
Jangada	177
Trag na vodi	178
Ples	179
Zašto pišem?	180
Južnoameričke žene	181
SVE DO SRCA SVIJETA	
fragmenti	185
<i>Ovo Pariško nebo</i>	186
Hôtel Notre Dame	188

<i>Iznenada sirene i ja trčim na prozor</i>	190
<i>Stojim na pločniku na suprotnoj strani ulice</i>	192
Hôtel des Étrangers	194
Bilješke prevoditelja	195
Miriam Cendrars	
Putovanja Blaisea Cendrarsa	211
Izabrana bibliografija	214
Popis francuskih naslova	220
Bilješka o prevoditelju	224
O autoru	225
Impresum	226

Tomica Bajsić

PREVODEĆI INDIANU JONESA FRANCUSKE LITERATURE

“Dic nobis Maria, quid vidisti in via?”

- La lumierre frissoner, humble dans le matin.

“Dic nobis Maria, quid vidisti in via?”

- Des blancheurs éperdues palpiter comme des mains.

“Dic nobis Maria, quid vidisti in via?”

- L’augure du printemps tressaillir dans mon sein.

Les Pâques a New York

Bilo je to u proljeće 1997., u uskom antikvarijatu s apsurdno visokim stropovima u drevnom centru Rio de Janeira, koji se naslanja na zgradu koja je posljednjih godina služila kao pulp-kino, ali je u kolonijalna vremena bila najotmjerenije kazalište u Riju. Cinema Ines – urušeno kupolasto krovništvo kroz koje se probijaju grane pune ptica; dvostruko stepenište sa zavnutom ogradom od pozlaćenog drva, plinska svjetla izvan funkcije i zrcala zamagljena stoljetnom prljavštinom u kojima se odrazi prolaznika čine petrolejskim sjenama na vodi. Otkrio sam poeziju Blaisea Cendrarsa tek u svojoj 29-oj godini, u knjižici na portugalskom koja me privukla neobičnim crtežom na papirnatim koricama. Knjiga je stajala na polici među modernistima; Manuelom Bandeirom, Oswaldom de Andradeom, Mariom de Andradeom i ostalim momcima koji su u veljači 1922. u Teatru Municipal u Sao Paulu proglasili početak brazilske avangarde ovim riječima: “Želimo svjetlost, zrak, ventilatore, avione, idealizam, motore, krv, brzinu, snove, u našoj umjetnosti. I neka buka jednog automobila preplaši i posljednjeg Homerova boga koji spava i sanja frulice arkadijskih pastira i Helenine božanske grudi, što je anakronizam u eri jazz banda i filmova.” Ta je skupina tada mladih ljudi, sada klasika brazilske poezije, pozvala iz Europe čovjeka za kojeg su mislili da najbolje utjelovljuje duh nove umjetnosti, i ponudili mu da bude njihov gost i održi u Sao Paulu niz predavanja na bilo koju temu koja mu padne na pamet. Pjesnik koji je po njihovoj zamisli trebao poslužiti kao živi model revoluciji u brazilskoj umjetnosti, koji je u

svom izravnom, humanom stilu, vratio poeziju na ulicu, u svakodnevno, uvijek iznova otkrivajući svijet kroz pustolovinu i nevjerojatna putovanja; i koji se tom pozivu odazvao s iskrenim veseljem, bio je Blaise Cendrars. Njegove su pjesme, kako sam ih počeo čitati na ljestvama antikvarijata, odmah zaživjele u meni kroz taj Cendrarsov unikatni objektiv oceanske širine s radarom za fine detalje koje čovjek registrira i koji prođu kroz njega nedefinirani a skupno čine svu radost života. Mnoštvo tih slika bile su mi poznate i svježije: i ja sam već pet puta putovao u Brazil i baš u vrijeme kada sam sasvim slučajno naletio na tu knjigu, neki se bumerang upravo vratio iz daljine od 11.000 kilometara – u koloritu novog kontinenta nevjerojatnom bistrinom zaživjela je prošlost; tuge našeg Domovinskog rata za oslobođenje od Balkanskog Koljača i njegovih barbarskih hordi projicirane kroz tišinu i lišće kišnih šuma koje sam tih dana prehodavao udišući svježiji zrak – kod Cendrarsa sam našao neke smirenosti i utjehe. Prvo sam preveo *Panamu*, u sedam zimskih večeri na prijelomu stoljeća u malom planinskom mjestu bdijući kraj kamina koji sam ložio dugotrajnim cjepanicama, i pročitao tu priču svom sedmogodišnjem sinu koji je uživao u ekstravagantnim pustolovinama sedam ujaka. To me potaknulo da ustrajem sljedećih godina i dovršim cjeloviti izbor, skoro tri četvrtine kompletne poezije Blaisea Cendrarsa, ako ne računamo one pjesme posakrivane po raznim zakutcima, koje tek treba otkriti.

TKO STE VI, BLAISE CENDRARS?

Njegov je život bio stalno putovanje, eventualno ne poput one potrage koja izvire iz Conradova srca tame, već u srce svijeta. Rođen je u Švicarskoj, 1. rujna 1887., u dobrostojećoj obitelji, kao Frederic Louis Sausser. Nalazimo ga na putu za Egipat i prije nego što je mogao samostalno putovati. Poslije Aleksandrije i Napulja, vjerojatno je u Engleskoj i Parizu. Nakon neuspjela pokušaja da postane uzorni školarac u lokalnoj komercijalnoj školi u Neuchatel, otputio se u veliku pustolovinu: raskid s domom i let preko Njemačke da bi se prizemljio u Sankt Petersburgu. U imperijalnom gradu živi mala kolonija trgovca satovima koji potječu iz njegova rodnog grada La Chaux-de-Fonds, i Freddy na traženje oca radi za jednog od njih, A. H. Leuba, od 1904. do 1907. Tih godina radi, razvija svoju doživotnu naviku, smjenjujući putovanja s dugačkim sesijama u bibliotekama. Vjerojatno putuje i sve do glasovitog sajma u Nižnji Novgorodu, i na Transsibirskoj željeznici, temi njegove druge duge poeme. Sigurno je svjedočio raznim predskazanjima koji prethode nadolazećoj revoluciji – devastirane trupe ruske vojske koji se vraćaju Transsibirskom željeznicom iz Port Arthura; Krvava nedjelja u siječnju 1905., i opći štrajk

iste godine. Uništenje kod Port Arthura služi za pozadinu Transsibirske poeme, dok je roman *Moravagine* iz 1926. ispunjen ustancima ugušenim u Sankt Petersburgu. Kasniji tekstovi govore o daljnjim putovanjima tog vremena, u Kinu, Armeniju, i do ušća Lene. 1907. Freddy se vraća u Švicarsku prožet dubokim iskustvima. Na sveučilištu je u Bazelu, možda u Leipzigu, pa u Bernu gdje upisuje filozofiju. Izgleda da se odvaja od oca, a u veljači 1908. umire njegova majka. Studira glazbu, prijateljuje sa skupinom poljskih studenata među kojima je i djevojka po imenu Féla Poznanska. U ljeto 1909. pojavljuje se kao pčelar na farmi u Francuskoj; u travnju statira u operi Carmen, a u listopadu te godine s Félom je u Parizu, u ulici Saint-Jacques. Kako bi sastavili kraj s krajem, prevode pisma i dokumente, nadajući se dužem rukopisu. Sada prikuplja i svoje spise. Sreće se s nekoliko umjetnika, među kojima je i Marc Chagall, a upoznaje i mračnu stranu grada. U nedostatku sredstava za egzistenciju prisiljeni su razdvojiti se. U travnju 1911. Féla odlazi pridružiti se rodbini u New York, a on se vraća u Sankt Petersburg. Izdržava se poučavanjem jezika, a biblioteka mu postaje životni prostor. Konačno, Féla mu šalje putnu kartu i u rujnu 1911. stiže u New York, na brodu Birma koji je isplovio iz Libaua prekrcan emigrantima iz istočne Europe. Freddy i Féla žive neko vrijeme s njenom rodbinom u Bronxu, da bi se smjestili u trošnoj drvenoj kući, posljednjoj koja je ostala u tadašnjoj West Ninety-sixth Street. Upoznaju Carusa i slušaju njegovu izvedbu Puccinia, a otkrivajući Stieglitzovu galeriju, on spoznaje da nove stvari ipak dolaze iz Pariza. Stalno čita i prebire po francuskoj i njemačkoj umjetnosti, a u biblioteci piše. Povremeno radi kao pijanist u kinu Bowery, ali sveukupno je to vrijeme opresivnog siromaštva, kojeg će se Cendrars kasnije sjećati kao najgoreg razdoblja svog života. Féla predaje jedno vrijeme u školi Ferrer, anarhističkom centru osnovanom od Emme Goldman i drugih; tamo Freddy susreće mlade pisce i slikare, ali ga priče o Maeterlincku i drugim europskim piscima, a naročito o neosimbolizmu, ne zanimaju. Man Ray još nije pohađao Ferrer studio, i Freddy se osjeća usamljeno u potrazi za modernitetom u prvom gradu moderne; ne želi se uhvatiti u kopiranje jedne kulture ili nekog pravca. To je samo bilo grada koje na njega ostavlja snažne dojmove, iz čijih strujanja crpi građu za svoju prvu veliku poemu, *Uskrs u New Yorku*. Grad čijim ulicama ozebao u vrućici luta, isto je i mjesto njegova ponovnog rođenja; Freddy uzima ime Blaise Cendrars, feniks plamena koji se diže iz žeravice već pomalo erodirane pepelom. Za šest mjeseci opet se vraća u Pariz, s poemom u ruci i imenom, ali bez Féle.

DIC NOBIS MARIA, QUID VIDISTI IN VIA?

Od tada tijekom kolovoza 1914. i onda sljedeće dvije godine, Cendrars sudjeluje u vjerojatno najimpulzivnijem avangardnom razdoblju umjetnosti u povijesti. Radi na projektima s Guillaumeom Apollinaireom i pjesme mu izlaze u njegovu časopisu *Les Soirées de Paris*. Sam objavljuje *Uskrs u New Yorku*, kao poseban broj u *Les Hommes Nouveaux*, poluanarhističkoj reviji koju započinje s Emilom Szittyom, isto i dva metra visoku *Transsibirsku prozu*, tiskanu na apstraktnoj podlozi Sonie Delauney. Među najboljim su Cendrarsovim prijateljima Fernand Leger i Chagall za čije slike osmišljava naslove. Druguje i s Robertom i Soniom Delauney – trojka pohodi plesove u Bal Bullieru obučeni u oprave koje je oslikala Sonia, tako predstavljajući pokretne slike; u društvu su s Arthurom Cravanom, “Zgodnim Arthurom,” budućim dadaistom, koji se predstavljao kao nećak Oscara Wildea (što je bio iako mu nitko nije vjerovao) i najveći svjetski pjesnik-boksač “borio se s Jackom Johnsonom, neslavno, 1916. u Španjolskoj, kada je u strahu od moguće mobilizacije, prikupio predujam i umjesto na ring, otplovio brodom za Ameriku, gdje se i dalje predstavljao kao dadaist, nećak Oscara Wildea i najveći svjetski pjesnik-boksač. Zabavljao je bogate dame u soareima proklamirajući da umjetnost nema domovine sve dok Amerika nije stupila u rat – tada se prebacio preko granice u Kanadu, odakle je šmugnuo u Meksiko gdje za neko vrijeme, kada se iscrpio u onovremenim salonima europske emigracije, dadaistu koji je sebe predstavljao najvećim svjetskim pjesnikom-boksačem gubi svaki trag. Cendrars će se kasnije njega i dadaista okupljenih oko Tristana Tzara, koji su utočište za rata našli u Zürichu, proklamirajući da umjetnost domovine ne poznaje, s gorčinom sjećati.” Cendrars piše pjesme za Rogera de La Fresnaya, Alexandre Achipienka, Legera i Chagalla, među njegovim su prijateljima i Chaim Soutine, Jacques Lipchitz, Joseph Csaky, Möise Kisling i Cendrarsov najbolji sudrug u lutanju kavanama poslije rata, Amedeo Modigliani. Mnogi od tih slikara likovno će opreмати Cendrarsova izdanja. Sudjeluje na izložbama i čitanjima od Berlina od Sankt Petersburga, polemikama, projektima za neovisne časopise, koncertima poput *Sacre du Printemps* Igora Stravinskog u svibnju 1913. To je vrijeme pustolovnog stvaranja – također i vrijeme velikog siromaštva za sve sada slavne ljude, u čemu ima malo mjesta za romantiku. Cendrars je među najsiromašnijima, katkad umjesto na hranu, troši na tiskanje svoje poezije. Tog svibnja mjeseca Féla se pridružuje Blaiseau u Parizu, a njihov se prvi sin Odilon rodio u travnju 1914. *Panama* i *Elastične pjesme* napisane su ali odgođene jer svima postaje jasno da se rat približava. Blaise i njegov prijatelj, talijanski pjesnik Ricciotto Canudo, pokreću apel, tiskan u novinama 29. srpnja 1914., kojim pozivaju sve strance da dragovoljno pristupe Francuskoj vojsci. Nekoliko mjeseci kasnije već je na putu u Legiju stranaca, “Prva stranačka regimenta Pariza.” Prije njegova odlaska na bojišnicu u

rujnu 1914., Blaise i Félà se vjenčaju, ponajviše zbog isplivale ksenofobije kojoj je Félà već podvrgnuta u malom prigradskom mjestu. Sada njezino dijete ima pravog "poilua," vojnika za oca. U studenom 1915. Cendrars je ranjen u napadu na Navarinsku farmu, i vraća se iz rata živ, ali minus jedna ruka. Mora iznova naučiti pisati, ovaj put lijevom rukom, ali bez obzira na bol i osjećaj gubitka kojim ga amputacija prati kroz život, u svom je radu privatniji i diskretan o tome. Pariz 1915. je napušten, ali jedan po jedan slikari i pisci se vraćaju (mnogi su u samonametnutom egzilu, poput Picabia i Duchampa u New Yorku i Roberta Delauneya u Španjolskoj). Cendrars završava ranije poeme i uključuje se u čitanja poezije i koncerte u Salle Huygens, zajedno s Apollinaireom, Maxom Jacobom i Pierreom Reverdyem, ili s Erikom Satiem, Dariusom Milhaudom, Arthurom Honeggerom i Francisom Poulencom. Ali nakon godine i više u avangardi Cendrars odlučuje prepustiti Pariz tamošnjim klikama. Tijekom 1917. živi na selu s Félom i sada već dvoje sinova, piše nadrealne tekstove u štali među poljima potočarki, gdje radi za žene farmera-vojnika na bojišnici. Poglavlje mjesečno njegova vizionarskog L'Eubagea priskrbljuje mu 100 franaka po primjerku od Jacquesa Douceta, kolekcionara koji već prikuplja avangardne rukopise. Filmovi su nešto što ga duže vrijeme privlači i odlazi u Cannes kako bi radio na filmu; sve se češće viđa s Raymonom, tada mladom glumicom, koja mu postaje moralnom središnjicom. Njegov je prvi kinematografski rad film koji je snimio s Abelom Ganceom, *J'accuse*. Prikupio je veterane, ratne invalide za završnu scenu u kojoj se on s njima diže s bojišnice kako bi predložili civilima što je od njih društvo napravilo. Potom je bio asistent režije u *La Rue*, filmu Abela Gancea, unajmivši Honeggera za glazbu, i vjerojatno proveo tada radikalne brze rezove po kojima se film pamti. Prvi autorski film započeo je 1920. u Rimu, ali teška nesreća glavne zvijezde i financijski manipulatori doveli su studio do bankrota. U međuvremenu Cendrars postaje glavni urednik naklade La Sirene gdje uz pomoć Jeana Cocteaua, objavljuje modernu književnost, zajedno s prethodnicima poput Lautremonta i de Gourmonta. Na glasu je i kao vrsni poznavatelj afričke kulture i piše scenarij za Milhaudov film *Stvaranje Svijeta*; scenografiju i kostime potpisuje Leger. Drugi scenarij, s glazbom Satiea i scenografijom Picabia, ostaje u rukopisu; Picabia ga zamjenjuje svojim glasovitim *Relâche*. Incident je znakovit za Cendrarsov odnos s dadaistima koji tada glase kao kulturna krema. Umjesto da brani svoj doprinos, on ponovo odlazi, ovaj put za Južnu Ameriku.

KRAJ SVIJETA SNIMLJEN OD ANĐELA CRKVE NOTRE DAME

Pozvan i toplo primljen od brazilskih modernista kao njihov model modernog pjesnika

Cendrars predaje u Sao Paulu i istražuje kišne šume i ravni, zauzimajući glavnu ulogu u misiji otkrivanja zemlje domaćih pjesnika u potrazi za korijenima. U godinama svojih brazilskih putovanja Cendrars se sve više okreće prozi; prvi njegov roman tiskan 1924. pod naslovom *Sutterovo zlato* prožet je istom izravnošću stila koja izvire iz njegovih "dokumentarnih" pjesama, poput onih u *Kodaku*. Cendrars ovdje rekonstruira zaboravljeni lik generala Suttera, švicarskog pustolova koji je zasnovao agronomski imperij u sjevernoj Kaliforniji i doživio propast otkrićem zlata na svome posjedu. Najpristupačniji od Cendrarsovih radova, taj će roman biti preveden na petnaest jezika, a već sljedeće godine pojavljuje se *Moravagine*, prozna knjiga koja ga je proslavila i u kojoj prati halucinatna putovanja luđaka i njegova liječnika promatrača orkanima stoljeća od revolucije u Rusiji do Prvog svjetskog rata. Bilo u Berlinu ili amazonskoj prašumi, čini se da je pobjesnjeli *Moravagine*, iako samosvojni izopačeni um izokrenute savjesti koji se ceri, sublimacija svega na čemu se gradi kaos. Konačno, da zaključi kompoziciju trojki iniciranu epskim poemama 1912-1914. *Les Pâques-Transsiberien-Panama*, pa *Feuilles de Route*, 1924-1927. (putnim listovima koja se sastoje od tri skupine) pojavljuje se roman *Dan Yack* (1929) u dva sveska: u prvom su Dan Yackove pustolovine i preživljavanje na Antarktiku, a u drugom ga vidimo kako prebire po sjećanjima u maloj, ledom okovanoj kolibi u francuskim Alpama. Dvostruki roman hladnoće, ali najtopliji od prethodnih i otvoreno osoban, s najbistrijim portretom životnog nazora u kojem se izmjenjuju komplementarna akcija i kontemplacija. Tridesete su za Cendrarsa većinom pokrivene reportažama u časopisima, poput one o Hollywoodu, koja je jedan od prvih modela za ironične obilaske slavnih mjesta u kojima se uvijek propušta sresti poznate ljude. Konstantno privučen marginalnim, prati prvi prelazak oceana broda Normandie za novine Paris-Soir, ali izvještava samo o potpalublju i emigrantima (Colette i drugi pišu o prvom razredu). Knjiga o Hollywoodu potječe iz Cendrarsova putovanja na premijeru *Sutterovog zlata*, projekt na kojem se radilo od 1930. kada se Eisenstein dogovarao sa Cendrarsom u Parizu, ali američki studio nije pustio ruskog redatelja snimiti taj film. Završna verzija u kojoj više nema ni traga jednog od ranijih scenarista, Williama Faulknera, nije ispala dobro, čega je Cendrars itekako svjestan. Od 1924. pa do početka Drugog svjetskog rata Cendrarsovi većinom žive u malom mjestu pokraj Pariza: Le Trembley-sur-mer, gdje su im susjedi Picabia dadaist i trgovac umjetninama Vollard, a Jacques-Henry Levesque tamo priprema antologiju Cendrarsovih djela i piše o njemu knjigu. Povremeno je Cendrars u Biaritzu gdje obitava njegova peruanska prijateljica, Eugenia Errazuriz. U Montpazieru nalazi ga John Dos Passos koji se vraća u Ameriku s prijevodima i ilustracijama Cendrarsove poezije, elegantnom i sada rijetkom knjigom naslovljenom *Panama*. Krajem tridesetih Cendrars obnavlja prozu fikcije i dokumenta u tri sveska pod

naslovom *Histoires Vraies (Istinite priče)*, a već 1939. on je ratni dopisnik za konzorcij francuskih novina. Putuje u Britaniju, izvještava s britanske podmornice, i priključen je Stožeru britanskih snaga u Francuskoj. Početkom rata on javlja se iz Belgije, pa Lillea, Arrasa, Amiensa i Pariza. Čuvena fotografija Cendrarsa iz ožujka 1940. prikazuje ga oslonjenog jednom rukom na kupolu oklopnih kola uključen u evakuiranje zlatnih rezervi Francuske banke, vrijednosti 280 milijuna franaka. Nakon uspostave vlade Vichija autom se probija dolinom Loire, zatim do Marseillesa gdje biva zatočen zbog svoje engleske uniforme. Njegovu reportažu, *S engleskom vojskom*, presreću Nijemci u Parizu, i on se povlači u Aix-En-Provence, gdje živi naizgled zatajno i pasivno i potpomaže grupama Pokreta otpora iako ga stalno progoni višijevska policija i Gestapo drži na oku. Pomaže filmskom redatelju Maxu Ophulsu i njegovoj obitelji da se sklope iz zemlje (mlađi sin kasnije o tome snima *Tugu i samilost*). Od srpnja 1940. do kolovoza 1943. Cendrars ne piše ništa. Čita puno, posebno djela crkvenih otaca iz glasovite gradske biblioteke Méjanes. Nakon tri godine tišine, iznenada, pokrenut će projekt desetljeća, četiri knjige memoara: *L' Homme Foudroyé / Začudeni čovjek* (1945), *La Main Coupee / Odsječena ruka* (1946), *Bourlinguer* (1948) i *Le Lotissement du ciel / Parceliranje neba* (1949), snažnu i čudesnu autobiografsku sagu ispunjenu duhom i humorom kroz galeriju u svemu posebnih likova, koje je susretao i sam kreirao. Završno je *Parceliranje neba* remek-djelo u kojem Cendrars prodiše u prošlost da bi oslobodio svoj duh, a i naš. Lakoćom koja nije od tla prolazi rječnikom levitirajućih svetaca koji su bili toliko nadahnuti da zaplove nebom, i potragom za svecem zaštitnikom zrakoplovaca evocira sjećanje na svog sina Rémyja, vojnog pilota poginulog u ratu.

BLAISE CENDRARS VOUS PARLE / GOVORI VAM BLAISE CENDRARS

Posljednja desetljeća njegovog života mirnija su i samotnija. Ženi se Raymonom (Féla je umrla tijekom rata, u Engleskoj) i za stalno se smješta u Parizu. Izdaju se reizdanja njegovih ranijih radova, sabrana poezija; radi na radio dramama, predgovorima, intervjuima, i na proznim djelima – *Carissima* (Marija Magdalena) koji bi se nastavljao na *Lotissement*, i *Emenne moi au Bout de Monde...* (tiskan 1956. kao *Do kraja svijeta*) detektivska priča bez rješenja, o mladoj glumici Terezi i njenu vojniku-ljubavniku, koja neugodno dodiruje živote gradskih uglednika. Tu je i trinaestodijelna serija za radio *Blaise Cendrars vous parle*, tiskana kasnije kao knjiga, koja sadrži posljednju verziju autorova života kao mita, ili pretpostavljenih istina. 1956. i 1957. Cendrars trpi srčane udare koji ga ostavljaju djelomice paraliziranim, i od tada piše samo rijetke bilješke. Umire 21. siječnja 1961. u sedamdeset i

trećoj godini.

USKRS U NEW YORKU

za Agnes

Flecte ramos, arbor alta, tensa laxa viscera
Et Rigor lentescat ille quem dedit nativitas
Ut superni membra Regis miti tendas stipite...

FORTUNAT - Pangue lingua

Savij grane, visoko drvo, otpusti malo svoje napetosti
Daj prostora svojoj prirodnoj čvrstini,
Ne kidaj ruke najvišeg od kraljeva

Remy de Gourmont, Mistika Latina

Gospode, danas je dan slave tvojeg Imena,
čitam o tvojoj Muci u jednoj staroj knjizi,

I o tvojim lijepim riječima, uzama i trpljenju
Koji proplakuju knjigom; tihi ujednačeni.

Jedan starovremeni monah govori o tvojoj smrti.
Ispisao je tvoju povijest zlatnim slovima

U jednom misalu, održavanom na koljenima.
Tobom nadahnut, pisao je protočno.

Zaklonjen oltarom, sjedio je u bijeloj opravi,
Radio polako od ponedjeljka do nedjelje.

U vrijeme večernje, kada psalmima zvonila su zvona tornja,
Dobri fratar nije znao je li to bila njegova Ljubav

Ili tvoga Oca, Gospode, ili tvoja
Koja je velikim zamasima tukla samostanskim vratima.

Ja sam večeras poput tog dobrog redovnika, uznemiren.
U sobi do mene, biće tužno i tiho

čeka iza vrata, čeka da se javim!

To si Ti, to je Bog, to sam ja – to je Vječnost.

Nisam te tada poznavao – a ni danas.

Kada sam bio mali nisam znao kako se moliti.

Večeras, ipak, mislim o Tebi sa strahopoštovanjem.

Moja je duša tugujuća udovica u podnožju križa;

Moja je duša udovica u crnom – tvoja je to Majka

Bez suza ili nade, kako ju je Carriere oslikao.

Poznajem svakog Krista u muzejima;

Ali noćas ti hodaš, Gospodine, tu do mene.

Spuštam se brzim koracima u donji dio grada.

Pogrbljen, utonulog srca, tjeskoban.

Tvoja strana širom otvorena poput velikog sunca

Tvoje ruke svud uokolo pulsiraju iskrama.

Prozori stanova ispunjeni su krvlju

Iza njih stoje žene poput cvjetova u krvi,

Orhideje, čudni usahli pupoljci

čaišice im izvrnute pod tvojim ranama.

Nikada nisu pile od tvoje krvi ovdje skupljene.

Imaju crveno na svojim usnama, i čipkasto rublje.

Bijeli, poput svijeća, cvjetovi su

Muke, najsladi u vrtu Gospe djevice.

Nekako u isto vrijeme kao sada – oko devetog sata,

Glava je tvoja pala, gospode, na tvoje srce.

Sjedim na rubu oceana.

Sjećam se jedne Njemačke himne

Koja govori, riječima vrlo tihim, vrlo čistim i jednostavnim,

O ljepoti tvojeg Lica pod torturom.

U crkvi, u Sieni, u prostoru sarkofaga,
Vidio sam to isto lice, iza zavjese, na zidu.

A u domu pustinjaka, u Burrié-Vladisaszu,
Opločeno je zlatom u relikvijaru iza stakla.

Naoblašeni cabochoni korišteni su za oči
I seljaci su klečali ljubeći Tvoje oči.

Veronikina marama nosi otisak
I zato sveta Veronika tvoja je svetica.

To je najbolja relikvija koja se nosi u procesiji,
lijeći svaku bolest i odmetništvo.

Čini i tisuće i tisuće drugih čuda,
Ali ja nikada nisam svjedočio tim zbivanjima.

Možda nedostaje mi vjere, Gospodine, i dobrote
Da zapazim zrake tvoje Ljepote.

Pa ipak, Gospode, poduzeo sam opasno putovanje
Kako bih vidio mineralni obris tvog lika.

Gospode, sačini mi lice, zakriveno mojim rukama,
Otpusti agonije masku.

Gospode, ne daj da moje dvije ruke, utisnute
Preko mojih usana, glade pjenu beznađa.

Tužan sam i bolestan. Možda zbog Tebe,
Možda zbog nekog drugog. Možda zbog Tebe.

Gospodine, siromašne mase za koje podnio si Žrtvu
Ovdje su, zatvoreni, prikupljeni, poput stoke, po ubožnicama.

Veliki tamni brodovi premostivši razliku u satima
Iskravaju ih i ostavljaju razbacane po dokovima.

Ima Talijana, Grka, Bugara,
Španjolaca, Perzijanaca, Rusa i Mongola.

Oni su cirkuske životinje koje preskaču meridijane.
Baca im se komadić pokvarenog mesa, kao svinji.

Čak i takav bijedni milodar čini ih sretnima.
Za ljude koji pate, Gospode, imaj milosti.

Gospodine, geta su preplavljena gomilama Židova.
Oni dolaze iz Poljske i svi su izbjeglice.

Znam da su te osudili, Gospodine
Ali vjeruj mi, nisu oni loši.

Rembrandt ih je volio oslikavati u njihovoj prognaničkoj odjeći.
Ja, za večeras, iznajmio sam mikroskop.

Čemu, Gospodine, poslije Uskrsa ti više nećeš biti ovdje!
Imaj samilosti prema Židovima u njihovim barakama.

Gospodine, ponizne žene koje su te pratile na Golgoti
Skrivene su, u prljavim stražnjim sobama, na na opscenim sofama,

Zagažene su, zbog pokvarenosti ljudi.
Psi žvakali su im kosti, a u rumu

Sakrivaju svoj otvrdli porok koji nadire.
Gospodine, kada jedna od tih žena meni se obrati ja skrenem pogled.

Volio bih da sam Ti, kako bih mogao voljeti ove prostitutke.
Gospode, imaj milosti za prostitutke.

Gospodine, ja sam u četvrti beskućnika,
Dobrih lopova, propalica i ograda.

Mislim o dvojici lopova koji su dijelili tvoju Muku.
Znam da osmijehom sućuti pratio si ih u nesreći.

Gospode, čovjek želi uže s omčom na kraju,

Ali nije jeftina, užad, košta nekoliko centi.

Ovaj stari razbojnik govori poput filozofa.
Dobio je nešto opijuma kako bi se brže dohvatio neba.

Mislim isto i na ulične svirače,
Slijepog violinistu, jednorukog orguljaša,

Slamnati šešir, pjevačica s ružom od papira; sigurno
Oni su predodređeni pjevati kroz vječnost.

Gospodine, daj im nešto malo više od odbljeska plinske lampe,
Gospodine, daj im malo novca ovdje dolje.

Gospode, zastor se rasparao kada si umro,
Ali što si vidio iza, nitko ne govori.

U noći, ulica je poput posjekotine,
Ispunjena zlatom i krvlju, plamenom i otpadcima.

Oni, koje si ti izbacio iz hrama,
Šibaju prolaznike šakom zlih čina.

Zvijezda koja je onda nestala iz svetišta
Gori na zidovima u bljedom svjetlu javnih skupova.

Gospodine, iluminirana Banka stoji poput trezora,
U njemu se Krv tvoje smrti zgušnjava.

Ulice se prazne i onda rastu u mraku.
Posrćem dalje pločnikom poput kakva pijanca.

Plaše me krila sjena što bacaju ih kuće.
Bojim se. Netko me prati. Ne usuđujem se pogledati.

Bliže i bliže, primiće mi se hromim korakom.
Bojim se. Vrti mi se. Namjerno ustajem.

Grozna me spodoba očima prostrijelila,
I onda produžila dalje, zlobno, poput morskog psa.

Gospode, ništa se promijenilo nije od kada Ti više nisi Kralj.
Zlo je pretvorilo križ u štaku.

Spuštam se škripavim stepeništem u café
I ovdje sam, sjedim, s čašom čaja u ruci.

Njihova leđa kao da se smiju, ovih Kineza,
Koji se klanjaju, blistavi poput patuljastih figurica.

Obojen sav u crveno, ovaj dućan je mali
Ima zanimljivih grafika u okvirima od bambusa.

Hokusai je nacrtao sto naličja jedne planine.
Kako bi tvoje lice izgledalo, oslikano od jednog Kineza...

Ova posljednja ideja, Gospodine, malo me smirila
Vidio sam te uklopljenog u perspektivu tvog mučeništva.

Ali shvatio sam da bi slikar oslikao tvoju Muku
Okrutnošću van granica zapadnog temperamenta.

Tvoja koža razrezana zakrivljenim oštricama,
Tvoji živci otkinuti kliještama i grabljama,

Stavili bi ti željezni obruč oko vrata,
Palili oči žaračem plamteće žeravice.

Veliki crni zmajevi s jezicima u dimu
Ispuhali bi žive vatrene hodnike u tvoja pluća.

Iščupali bi ti jezik, i nokte,
Bio bi naboden na oštri kolac.

Tako pretrpio bi najstrašnju torturu
Ima li okrutnije sudbe?

I onda bacili bi te svinji
Koja izjela bi tvoj trbuh i nutrinu.

Sada sam jedini, ostali su otišli,

Prostrrt sam na klupi uza zid.

Potrazio bih crkvu i ušao u nju;
Ali nema zvona, Gospode, ne u ovom gradu.

Mislim o tihim zvonima – gdje su drevna zvona?
Gdje su himne i krasni pjev?

Gdje su duge mise a gdje litanije?
Gdje je glazba a gdje su liturgije?

Gdje su tvoje časne sestre, Gospode, i tvoji smioni prelati?
Gdje je bijela zora, družica tvojih Svetaca?

Veselje Raja pod prašinom je,
Mistični ognjevi više ne svijetle po ostakljenim prozorima.

Zora je spora u dolasku, i u ovoj maloj izbi
Sjene su razapete na zidovima i umiru.

Pogledaš u zrcalo: crveni treptaji na crnom,
poput noćne su Golgote, odbijaju se unazad.

Dim u svjetlima, poput krivudave ulice
Koja oko tebe zaokreće, od glave do nogu.

Iznad, mutna lampa, poput tvoje Glave,
Visi dolje, tužna, mrtvački blijeda, umrla.

Čudne prikaze zrcale se na izlozima...
Bojim se – i tužan sam, Gospodine, tužan što sam toliko tužan.

“Dic nobis, Maria, quid vidisti in via?”
“Skromno svjetlo jutarnje, uzdrhtalo.”

“Dic nobis, Maria, quid vidisti in via?”
“Divlju bjelinu, poput ruku u grču.”

“Dic nobis, Maria, quid vidisti in via?”
“Nagovještaj proljeća, u mojim grudima, tutnji.”

Gospodine, zora izmiče hladna poput prekrivke
Nad neboderima danom ogoljelima.

Već ulicama odzvanja divovska buka dana.
Već vlakovi se bude i gromoglasno odmiču.

U metroima strka i podzemna tutnjava.
Mostovi se tresu zvukovima željeznice.

Grad podrhtava. Povici, dim i plamen,
Zvižduci pare propuštaju cvileći vrisak.

Gomila u groznici za radom koji se plaća
Pretjecanja i nestanci u dugačkim pothodnicima.

Tmurno, iza perjanice zbrkom urešenih krovova
Ovo sunce, To Tvoje je lice nad nasadima od pljuvačke.

Gospodine, iznova se rađam umoran, sam i potišten...
Moja je soba prazna poput grobnice...

Gospode, potpuno sam sâm, i hvata me groznica...
Moj krevet, hladan je poput lijesa...

Gospode, zatvaram oči a zubi mi cvokoću...
Zaokružila me osama. Hladno je. Zovem tvoje ime...

Stotine tisuća stropova vrte mi se pred očima...
Ne, stotine tisuća žena... ne, stotine tisuća violončela...

Mislim si, Gospodine, kako očajan sam bio...
Mislim si, Gospodine, o svim danima koji su prošli...

Prestajem razmišljati o Tebi. Prestajem o Tebi razmišljati.

New York, travanj 1912.

TRANSSIBIRSKA PROZA ILI MALA JEANNE OD FRANCUSKE

posvećeno sviračima

U ono vrijeme bio sam dječak
Jedva šesnaest a već sam izgubio sva sjećanja na djetinjstvo
Bio sam 16 tisuća milja od mjesta gdje sam se rodio
Bio sam u Moskvi, gradu od tisuću i tri zvonika i sedam željezničkih stanica
I tisuću i tri zvonika i sedam željezničkih stanica nije mi
bilo dosta
Jer takav sam usijan i lud klinac bio
Da mi je srce gorjelo poput Efeškog hrama ili poput Crvenog trga u Moskvi
Kada sunce zalazi.
A moje su oči sjale kao farovi niz te stare ceste
I već sam bio tako loš pjesnik
Da nisam ništa znao izgurati do kraja.

Kremlj je bio kao golemi tatarski kolač
Hrskav od zlata
S velikim bademima snježno-bijelih katedrala
I medom presvučenim zvonima,
Jedan stari redovnik čitao mi je legendu o Novgorodu
Bio sam žedan
I odgonetavao sam klinasta slova
Kada su iznenada golubovi Svetog Duha poletjeli preko trga
I moje su ruke isto uzletjele šuštajem albatrosa
I tako, to je posljednje čega se sjećam od tog posljednjeg dana
Mog posljednjeg putovanja
I od mora.

Ipak, bio sam strašno loš pjesnik.
Nisam nikada ništa znao izgurati do kraja.

Bio sam gladan
I svi ti dani i sve te žene u barovima i sve te čaše
Htio sam ih popiti i razbiti
I svi ti izlozi i i sve te ulice
I sve te kuće i svi ti životi
I svi kotači kočija koji se vrtlože na puknutim pločnicima
Želio sam ih ugurati u plamteću peć
I želio sam smrviti sve njihove kosti
I istrgnuti sve te jezike
I istopiti sva ta čudnovata gola tijela u odorama koje
me izluđuju...
Predvidio sam dolazak velikog crvenog Krista ruske revolucije
I sunce je bilo jedna gadna rana
Koja se otvarala poput užarenog ugljena.

U to vrijeme bio sam još dječak
Jedva šesnaest godina a već sam zaboravio gdje sam se rodio
Bio sam u Moskvi gdje sam se mislio krijepti plamenom
I nije mi bilo dosta tornjeva i kolodvora koji su zvijezdili u mojim očima
U Sibiru su tutnjali topovi – bio je rat
Glad hladnoća kuga kolera
I milijuni leševa nošeni blatnim vodama Amura.
Na svakoj stanici gledao sam kako odlaze posljednji vlakovi
To je bilo to: više se nisu prodavale karte,
A i vojnici na odlasku puno bi radije da mogu ostati.
Jedan stari redovnik pjevao mi je legendu o Novgorodu.

Ja, loš pjesnik koji nije želio ići nigdje, mogao sam bilo kuda.
Isto tako i trgovci koji su još uvijek imali dovoljno novaca
Da otputuju u potrazi za svojim bogatstvom.
Njihov vlak je polazio svakog petka ujutro.
Govorilo se da ima puno mrtvih.
Jedan je sa sobom uzeo stotinu kutija budilica i satova kukavica iz Crne šume
Drugi, kutije za šešire, cilindre i cijeli asortiman vadičepa iz Sheffielda
Jedan je nosio lijesove iz Malmöa pune konzerviranih delicija i sardina u ulju
Bilo je i puno žena

Žena s prostorom za iznajmljivanje među nogama koje su isto tako mogle posluživati
Lijesove.

Radile su pod licencom -

Govorilo se da ima puno mrtvih tamo dolje

Putovale su u pola cijene -

I sve su imale bankovne račune.

Onda, jednog petka ujutro došao je red na mene

Bilo je to u prosincu

I ja sam isto otputovao, kao asistent trgovcu nakitom koji je išao za Harbin

Imali smo dva kupea u ekspresu i 34 sanduka dragulja iz Pforzheima

Petparačka roba "Made in Germany"

Kupio mi je novo odijelo i penjući se u vlak ostao sam bez jednoga gumba

- Sjećam se, o sjećam se, često sam o tome

poslije mislio -

Spavao sam na sanducima i bio u sedmom nebu igrajući se niklovanim Browningom koji mi
je on dao

Sretan bez ijedne brige na svijetu

Bilo je to kao igra "Pljačkaša i policajca"

Ukrali smo blago Golconde

I vozili ga Transsibirskom prugom da mu zametnemo trag na drugoj strani svijeta

Morao sam ga sačuvati od bandita iz Urala koji su napali cirkuski karavan iz Julesa Vernea

Od Kunkuz, boksera iz Kine

I od pobješnjelih malih Mongola velikog Lame

Od Ali Babe i četrdeset lopova

I od sljedbenika stravičnog Starca s planine

I ponajviše, od najmodernijih hotelskih provalnika

I od specijalista internacionalnih Ekspresa.

Bilo kako bilo

Bio sam tugaljiv kao dijete

Ritmovi vlaka

Željeznički stres kako to zovu američki psihijatri

Lupanje vrata glasovi pa osovine koje škripe nad zaleđenim tračnicama

Zlatni zalog moje budućnosti

Moj Browning klavir i psovke kartaša u susjednom kupeu
Nevjerojatna prisutnost Jeanne
Čovjek s plavim naočalama koji nervozno korača gore-dolje hodnikom i pogledava me
Šuštaj žena u prolazu
Zviždanje pare
I vječiti zvuk kotača koji zamahujući urezuju putanje na nebu
Prozori zamrznuti
Ne vidim prirodu!
A iza nas, sibirske ravni nisko nebo i velike sjene Tihih vrhova koji se dižu i spuštaju
Legao sam na ogrtač
Kariran
Poput mog života
I moj me život ništa više ne grije od ovog škotskog šala.
I cijela Europa viđena na mahove kroz prozor kupea ekspresnog vlaka u punoj brzini
Nije ništa bogatija od mog života
Mog bijednog života
Ovaj šal
Rasprostrt preko sanduka punih zlata
S kojima moram putovati
Koje sanjam
Koje pušim.
I sâm plamen svemira
Nije više nego jedna uboga misao...

Iz dubine srca nadiru mi suze
Kada pomislim, Ljubavi, na svoju dragu
Ona je još uvijek dijete, takvu sam je našao
Blijedu, skroz bezgrešnu, iza nekog bordela.

Još je uvijek samo plavokosa djevojčica, i vesela i tužna
Nikada se ne smije i nikada ne plače;
Ali u dnu njezinih očiju, ako vam pusti iz njih piti,
Drhti jedan blagi srebrni ljiljan, pjesnikov cvijet.

Slatka je i tiha, nema prigovora,
Uznemiri se na čudan način kada joj se netko približi;

Ali kada joj priđem ja, od tamo ili od onamo,
Ona napravi korak naprijed – zatvori oči – pa zakorači još jednom...

Jer ona je moja ljubav, i druge su žene
Samo haljine od zlata zaogrnutе preko velikih plamenih tijela;
Moja draga djevojčica je tako osamljena,
Ona je posve gola, nema tijela – presiromašna je.

Ona nije više nego cvijet, posve bistar i nježan
Pjesnikov cvijet, krhki ljiljan,
Ozebla, usamljena i već skoro usahla,
Tako da mi suze poteku kad pomislim na njeno srce.

A ova noć je ista poput drugih stotinu tisuća kad vlak juri kroz noć
Padaju komete –
I muškarac i žena, bez obzira koliko mladi, uživaju vodeći ljubav.

Nebo je poput rascjepkane kupole petparačkog cirkusa u malom ribarskom selu
U Flandriji.

Sunce je zadimljena lampa.

Mjesec je žena koja se vrti na trapezu.

Klarinet trombon prosvirala flauta i jedan slomljeni bubanj.

I tu je moja kolijevka...

Moja kolijevka

Uvijek blizu klavira kada bi moja majka, poput Madame Bovary, svirala Beethovenove
sonate.

Proveo sam djetinjstvo u visećim vrtovima Babilona

Motao se po željezničkim stanicama pratio vlakove u odlasku;

A sada, svi vlakovi moraju brzati da bi održali korak sa mnom

Bale – Timbaktu

Kladio sam se i na konjskim trkama, u Auteilu i Longchampu

Pariz – New York

A sada, tjeram vlakove da voze linijom mog života

Madrid – Stockholm

I izgubio sam sve oklade

I samo je ostala Patagonija, Patagonija koja jedina pristaje mojoj prevelikoj tuzi, Patagonija
i putovanje na Južna mora.

Putujem
Uvijek sam putovao
Putujem s malom Jehanne od Francuske
Vlak izvodi riskantni salto i prizemljuje na sve svoje kotače
Vlak se uvijek prizemljuje na taj način
Vlak se uvijek prizemljuje na sve svoje kotače

“Blaise, reci mi, jesmo li stvarno jako daleko od Montmartrea?”

Daleko smo, Jeanne, sedam dana na tračnicama
Daleko si od Montmartrea, od Buttea koji te othranio, od Sacre-Coeura u koji si se znala
ušuljati
Pariz je nestao zajedno sa svojim velikim vatrenim tragom na nebu
Nema više ničega osim pahulja žeravice koje frcaju unatraške
Kiše koja pada
Tla koje buja
Sibira koji se okreće
Teških plahti snijega koje se gomilaju jedna na drugu
Zvonca na sanjkama koji titraju poput posljednje želje u poplavljenom zraku.
Vlak tuče u srcu olovnog horizonta
A tvoj se očaj podsmjehuje...

“Blaise, reci mi, jesmo li stvarno jako daleko od Montmartrea?”

Nemiri
Zaboravi nemire
Sve pohabane stanice nagnute kraj puta
Telegrafske žice s kojih vise
Izvitoperene stupove koji gestukuliraju i guše ih
Svijet se proteže izdužuje i sklapa poput harmonike u rukama manijaka sadista
U procjepima neba nestaju zahuktale lokomotive
A u rupama,
Vrtoglava rotacija kotača usta glasovi
I psi zle kobi koji nam laju za petama.
Demoni oslobođeni okova
Zveket željeza
Sve je u krivom akordu

Klik-klak kotača
Kvačenja trzaji
Pripajanja vagona
Mi smo oluja u lubanji gluhog čovjeka...

“Blaise, reci mi, jesmo li stvarno jako daleko od Montmartrea?”

Izluđuješ me, dobro znaš da jesmo, jako smo daleko
Pregrijana ludost tuli iz lokomotive
Kuga kolera izbijaju poput gorućih ugaraka na našem putu
Nestajemo ravno kroz tunel rata
Glad, kurva, jaši preko rasutih oblaka i obeščašćuje bojna polja gomilama zaudarajućih
leševa
Čini poput nje, drži se svog zanata...

“Blaise, reci mi, jesmo li stvarno jako daleko od Montmartrea”

Jesmo, jesmo, sigurno da jesmo
Svi žrtveni jarci pocrkali su u ovoj pustinji
Slušaj zvončice ove šugave trupe
Tomsk Tcheliabinsk Kainsk Obi Taichet Verkne Oudinsk Kurgan Samara Pensa-Tulun
Smrt u Mandžuriji
To je naše pristanište, naše posljednje pribježište.
Ovo je putovanje strašno
Jučer ujutro
Ivan Ilić je odjednom postao sijed
A Kolja, Nikolaj Ivanovič, grize nokte već 14 dana...
Čini što Smrt i Glad čine, drži se svog zanata
Košta pet sua, na Transsibirskoj to je sto rubalja
Plamen sjedalima i crveno stolovima
Đavao je za klavijaturama
Njegovi čvornati prsti uzbuđuju žene
Priroda
Kurve
Drži se svog zanata
Dok ne stignemo u Harbin...

“Blaise, reci mi, jesmo li stvarno jako daleko od Montmartrea?”

Hej, ne više... daj mi mira... pusti me sama
Mogao bih objesiti šešir na tvoja bedra kako si mršava
U trbuhu ti bjesni groznica
I triper je otprilike sve što ti je Pariz spustio u krilo
To i malo duše... jer ti si nesretna
Žao mi je žalim te dođi prisloni se uz moje srce.
Kotači su vjetrenjače u zemlji Cockaigne
I vjetrenjače su štake kojima vitla stari prosjak
Mi smo bogalji svemira
Vrtimo se na svojim osakaćenim tijelima
Potkresali su nam krila
Krila naših sedam grijehova;
I svi su vlakovi đavolje igrache
Kokošinjac
Moderni svijet
Brzina ne pomaže
Moderni svijet
Daleko je još uvijek predaleko
I na kraju puta gadno je biti muškarac bez žene...

“Blaise, reci mi, jesmo li stvarno jako daleko od Montmartrea?”

Žao mi je žao mi te je dođi pričat ću ti priču
Dođi u moj krevet
Spusti glavu na moje srce
Ispričat ću ti priču...

Hajde! hajde!

Na otocima Fiji vječno je proljeće
Ljenčari se uokolo,
Ljubav omamljuje parove kroz visoku travu i topli sifilis lebdi među drvećem banana
Dođi na iščezle otoke Pacifika!
Oni nose imena kao Feniks, Markiški otoci
Borneo i Java;

I Celebes u obliku poput mačke.

Ne možemo u Japan

Dodi u Meksiko!

Na visoravnima cvjetaju tulipani

Isprepletene lijane vise kao sunčeve lasi

Sve izgleda poput palete i kistova slikara

U bojama čudesnim poput gongova.

Rousseau je bio tamo

Zauvijek ga je ošamutilo

To je zemlja ptica

Rajskih ptica, ptica lirašica

Tukana i ptica rugalica

I kolibrići se gnijezde u srcu crnog ljiljana

Hajde!

Vodit ćemo ljubav u veličanstvenim ruševinama astečkog hrama

Bit ćeš moj idol

Pošarani dječji idol pomalo ružan i vrlo čudan

Hajde.

Ako želiš, ići ćemo avionom i preletjeti zemlju tisuću jezera

Tamo gdje su noći nerazumno duge;

Zvuk motora prestravit će naše prethistorijske pretke

Vješto ću prizemljiti

I za svoj avion izgraditi hangar od fosilnih kostiju mamuta

Primitivna vatra podgrijavati će našu bijednu ljubav

Samovar

I voljet ćemo se poput vrlog građanskog para nadomak Sjevernom polu

Hajde!

Jeanne Jeannete Ninette nini ninon

Mala ljubavi mala mala ljubavi

Drago srce moje sjajno sunce

Mali zvončiću moj kolačiću

Lijepa moja ptičica moja mala vještica

Mala kurvica...

Ding dong

Zaspala je.

Zaspala je;

Od svih stvari na svijetu nije upila baš ni jednu,

Sva ta lica zahvaćena na kolodvorima

Svi satovi

Pariško vrijeme berlinsko vrijeme petrogradsko vrijeme i vrijeme svih željezničkih stanica;

I u Ufi, krvavo lice topnika

I apsurdno svijetleći brojčanik u Grodnom

I neprekidno odmicanje vlaka

Svako jutro navijamo satove

Vlak brza naprijed a sunce kasni;

Nema svrhe, već čujem zvona

Golemo zvono Notre-Damea

Malo piskavo zvono Louvrea koje je zvonilo na Bartolomejsku noć

Zahrđale zvončice Bruges-le-Mortea

Električnu zvonjavu njujorške biblioteke

Venecijanske kampane

I moskovska velika zvona kako tuku, sat na crvenim vratima koji mi je odbrojavao vrijeme dok sam radio u uredu

I moja sjećanja

Vlak tutnji na okretnicama

Vlak se kotura

Na gramofonu škripi neka ciganska koračnica

A svijet se, poput kazaljki na satu u židovskoj četvrti u Pragu, divlje vrti unazad.

Smrvi ružu vjetрова

Ovo je mjesto gdje cvjetaju sve oluje

Uskovitlani vlakovi jurišaju preko zapetljanih tračnica

Paklene igračke;

Ima vlakova koji se nikada ne susreću

Neki se jednostavno izgube

Šefovi stanica igraju šah

Trik-trak

Biljar
Karamboli
Parabole
Željeznička mreža je nova geometrija
Sirakuza
Arhimed
I vojnici koji su ga ubili
I galije
I lađe
I čudesni strojevi koje je izmislio
Sve to ubijanje
Drevna povijest;
Suvremena povijest
Kovitlanja
Brodolomi
Čak i potonuće Titanika o kojem sam čitao u novinama,
Toliko slika asocijacija koje ne mogu prikazati u svojim stihovima
Jer još sam uvijek vrlo loš pjesnik
I svemir me potapa
I propustio sam se osigurati protiv željezničkih nesreća
I još uvijek ne znam kako izgurati do kraja
I to me plaši.

Bojim se
Ne znam izgurati stvari do kraja
Poput mog prijatelja Chagalla mogao bih naslikati seriju luđačkih slika
Ali nemam nikakvih putnih zabilješki
"Oprostite mi na neznanju
Oprostite mi što ne poznajem drevnu vještinu stihotvorstva"
Kako kaže Guillaume Apollinaire.
Ako želite znati o ratu pročitajte Kropotkinove memoare
Ili japanske novine s njihovim okrutnim ilustracijama
Kakva je korist od dokumentacije?
Predajem se
Hazardnim pukotinama sjećanja...

Poslije Irkutska put iznenada usporava
Postaje predugačak
Bili smo prvi vlak koji je zavrnuo oko Bajkalskog jezera
Ukrasili smo lokomotivu zastavama i lampionima
I napustili stanicu ispraćeni tugaljivim tonovima himne caru.
Da sam slikar prolio bih puno crvene i puno žute boje na kraj ovog putovanja
Jer sada mi se čini da smo svi bili pomalo ljudi
I da je golemi delirij krvlju preplavio upala lica mojih suputnika
Dok smo se približavali Mongoliji
Koja je buktala poput lomače
Vlak je usporio
I čuo sam u neprekidnoj škripi kotača
Mahnite naglaske i jecaje
Beskonačne liturgije.

Vidio sam
Vidio sam tihe vlakove crne vlakove kako se vraćaju s Dalekog istoka i prolaze kraj nas
poput fantomskih sjena
I moje oči, poput mačjih očiju na stražnjem vagonu, još uvijek prate te vlakove
U Talgi, 100.000 ranjenika umiru bez nade u pomoć
Obišao sam bolnice u Krasnojarsku
A u Kiloku smo naišli na dugi konvoj vojnika koji su poludjeli
Vidio sam poljske ambulante otvorene rane geizire krvi
Amputirani udovi poskakivali su uokolo ili odlijetali u zrak
Požar je buktao na svim licima u svim srcima
Idioti prsti bubnjali su po svim staklima prozora
I pod pritiskom straha pogledi su prskali poput čireva
Na svim stanicama podmetali su vatru pod vagonima
I vidio sam
Vidio sam kompozicije od 60 lokomotiva kako jure progonjene zavijajućim horizontima i
jatima očajnih gavrana
I nestaju
U smjeru Port Arthura.

U Čiti smo stajali nekoliko dana
Petodnevnii zastoj zbog popravka pruge

Odsjeli smo kod gospodina Jankeleviča koji je zaželio da oženim njegovu jedinu kćer
I onda je došlo vrijeme za polazak.
Sada sam ja zauzeo mjesto za klavirom i imao sam zubobolju
Kada poželim mogu to sve opet vidjeti te tihe prostorije zamračeno skladište i oči djevojke
koja je noću dolazila u moj krevet
Mussorgski
I napjevi Huga Wolfa
I pijesak pustinje Gobi
I karavani bijelih deva kod Khailara
Izgleda da sam bio pijan punih 500 kilometara
Ali bio sam za klavirom – to je sve čega se sjećam.
Kada se putuje treba držati oči zatvorene
Spavati
Jako sam želio zaspati
Mogu svaku zemlju raspoznati zatvorenih očiju po mirisu
Mogu raspoznati sve vlakove po zvuku njihovih kotača
Europski su vlakovi četverotaktni, azijski peto ili sedmotaktni
Drugi samo prolaze šumeći poput uspavanki
A ima ih koji me monotonijom svojih kotača podsjećaju na tešku Meterlinckovu prozu;
Odgonetnuo sam sve zamršene tekstove kotača i prikupio razbacane elemente divlje ljepote
Koja je samo moja
I koja me gura dalje

Tsitsihar i Harbin
Dalje ne idem
To je posljednja stanica
Sišao sam s vlaka u Harbinu minutu nakon što su podmetnuli požar u sjedištu Crvenog križa.

O Pariz
Veliko toplo ognjište s tvojim ulicama kao rječicama žeravice koji se križaju i starim kućama
koje se naginju nad njima kako bi se ugrijali
Poput bakica
A ondje su plakati, crveni zeleni raznobojni poput moje kratkotrajne prošlosti, i žuto
Žuto, ponosna boja francuskih romana u tuđini.
U velikim gradovima volim okrznuti ramenom jureće autobuse
Oni na liniji Saint-Germain – Montmartre odnose me u napad na Butte

Motori riču poput zlatnih bikova
Krave sumraka pasu Sacre-Coeur
O Pariz
Glavni kolodvor, raskrižja nemira pristup željama
Samo trgovci bojama imaju malo svjetla pod svojim vratima
La Compagnie Internationale des Wagons - Lits et des Grands Express Européens poslala mi
je svoje brošure
To je najljepša crkva na svijetu;
Imam prijatelje koji se oko mene skupljaju u ogradu
Plaše se da ću otići i nikada se ne vratiti
Sve žene koje sam ikada poznao podižu se na horizontu
Pružaju ruke pogleda tužnih poput semafora na kiši
Bela, Agnes, Catherine i majka mog sina u Italiji
I ona, koja je majka moje ljubavi u Americi.
Katkad mi zvižduk vlaka raspinje dušu
Tamo u Mandžuriji jedan se trbuh još propinje kao pri porođaju
Volio bih
Volio bih da nikada nisam nigdje putovao
Večeras me jedna velika ljubav drži na mukama
I ne mogu prestati misliti na malu Jehanne od Francuske
Kroz jednu tužnu noć napisao sam ovu pjesmu u njenu čast
Jeanne
Mala prostitutka
Tužan sam tužan
Otići ću u *Lapin Agile* prisjećati se izgubljene mladosti
Popiti par pića
I onda ću se vratiti kući sâm.

Pariz

Grad jedinog Tornja velikih Vješala i Kotača.

Pariz, 1913.

PANAMA ILI PUSTOLOVINE MOJIH SEDAM UJAKA

*Edmondu Bertrandu
barmenu u Matachiosu*

Knjige

Ima knjiga o Panamskom kanalu

Ne znam što kažu katalogi knjižnica

I ne pridajem puno pažnje financijskim žurnalima

Premda su burzovni izvještaji naša dnevna molitva.

Panamski kanal je intimno vezan uz moje djetinjstvo...

Igrao bih se pod stolom

Secirajući muhe

A majka bi mi pričala o pustolovinama svoje sedmero braće

Mojih sedam ujaka

A kada bi stigla pisma

Pomutnja!

Ta pisma s čudesnim egzotičnim markama ispisanih s Rimbaudovim stihovima

Toga dana ne bi mi pričala priče

I ja bih ostajao tužan pod stolom.

Nekako sam u to vrijeme pročitao priču o potresu u Lisabonu

Ali čini mi se da je

Slom Paname imao više univerzalno značenje

Jer mi je izvrnuo djetinjstvo naopačke.

Imao sam lijepu slikovnicu

I prvi sam put vidio

Kita

Veliki oblak

Morža

Sunce

Velikog morža

Medvjeda lava čimpanzu zmiju zvečarku i muhu
Muhu
Tu grozovitu muhu
- Mama, muhe! Muhe! I debla drveća...
- Spavaj, spavaj sada, dijete.
Ahasveruz je idiot.
Imao sam lijepu slikovnicu
Velikog hrta zvanog Durak
Jednu englesku dadilju
Bankara
Moj otac je izgubio tri četvrtine bogatstva
Kao i dobar broj gospode koji su izgubili svoj novac u tom slomu
Moj otac
Ne tako glup
Izgubio je tuđi,
Revolverski hici.
Majka je plakala.
Te su me večeri poslali na spavanje s engleskom dadiljom.

I onda poslije velikog broja dana...
Morali smo seliti
I nekoliko soba našeg novog stana bilo je zatrpano namještajem
Više nismo živjeli u našoj vili na obali
Ostajao bih sâm po cijele dane
Među nakrcanim pokućstvom
Mogao sam čak i razbijati posuđe
Bušiti rupe u naslonjačima
Demolirati klavir...
I onda poslije velikog broja dana
Stiglo je pismo jednog od mojih ujaka.

To je bio slom u Panami koji me učinio pjesnikom!
Divno
Cijela moja generacija je takva
Mladi ljudi
Žrtve nevjerojatnih obrata

Ne igramo se s namještajem više
Ne igramo se s antikvitetima više
Svugdje i uvijek razbijamo posuđe
Plovimo
Lovimo kitove
Ubijamo morževe
Uvijek smo u strahu od ce-ce muhe
Zato što ne volimo spavati.

Medvjed lav čimpanza zmija zvečarka svi oni su me naučili čitati...
O, to prvo pismo koje sam odgonetnuo potpuno sâm privlačnije od sveg stvaranja
Moj ujak je govorio:
Ja sam mesar u Galvestonu
Klaonice su 6 milja udaljene od grada
Ja sam onaj koji odvozi okrvavljeno blago, uvečer, uzduž morskog žala
I kada prolazim hobotnice ustaju na svojim pipcima
U zalasku sunca...
A bilo je tu i još nečega
Tuge
Čežnje za domom.

Ujače, nestao si u ciklonu 1895.
Otada sam vidio kako se grad obnovio i šetao obalom kojom si odvezio okrvavljene životinje
Orkestar Vojske spasa svirao je u vitičastom paviljonu
Ponuđena mi je šalica čaja
Nikada nisu pronašli tvoje tijelo
I u dvadesetoj godini naslijedio sam 400 dolara koje si prištedio.
Posjedujem i jednu kutiju od keksa koja ti je služila kao relikvijar
Od metala je
Sve što je ostalo od tvoje tužne religije
Gumb s uniforme
Lula Kabyła
Nešto sjemenki kakaa
Desetak akvarela koje si naslikao
I fotografija izložbenih primjeraka, divovskih bikova koje držiš za vođice
Ti si u košulji s bijelom pregačom

I ja isto volim životinje
Ispod stola
Sâm
Već se igram sa stolicama
Ormarima Vratima
Prozorima
Art nouveau namještajem
Koncipiranim životinjama
Koje sjede ustoličene u kućama
Poput rekonstrukcija pretpovijesnih zvijeri u muzejima
Ta prva drvena klupica je izumrli auroch!
Ponekad razbijam prozore
I sve to bacam van
Grad, kao pašnjak mome psu
Slike
Knjige
Dadilja
Posjete
Kakav smijeh!

Kako možete od mene očekivati da se pripremim za ispite?
Slali ste me u sve internate u Europi
Gimnazije
Vježbaonice
Sveučilište
Kako možete od mene očekivati da se pripremim za ispite
Kada je uvijek neko pismo ispod vrata?
Vidio sam
Tu lijepu pedagogiju!
Vidio sam u kinu put kojim je prošla
Trebalo je šezdeset dana dok stigne do mene
Krcata pravopisnim greškama
Moj drugi ujak:
Oženio sam ženu koja radi najbolji kruh u ovom kraju
Živim na tri dana puta do najbližeg susjeda
Sada sam tragač za zlatom na Aljasci

Nikada nisam izvukao više od 500 franaka vrijednosti zlata svojom lopatom
Ni sam život ovdje nema nikakvu cijenu
Tri su mi se prsta već smrznula
Ovdje gore je hladno...
A bilo bilo je tu i još nečega
Tuge
Čežnje za domom.

O moj ujače, majka mi je rekla sve
Ukrao si par konja da pobjegneš s braćom
Zaposlilo si se kao mali od palube na tegljaču
Slomio si nogu iskačući iz jurećeg vlaka
Čim si izišao iz bolnice ušao si u zatvor zbog pljačke poštanske kočije
I pisao si stihove po uzoru na Musseta.
San Francisco
Tamo si pročitao čudnovatu pripovijest o generalu Sutteru koji je osvojio Kaliforniju za
Sjedinjene Države
I koji je, već milijarder, bio upropašten otkrićem zlata na svom posjedu.
Dugo vremena lovio si u dolini Sacramenta gdje sam i ja radio na krčenju zemlje
Ali što se dogodilo?
Mogu razumjeti tvoj ponos
Jeo si najbolji kruh u kraju i tu je zavist susjeda samo 12 žena u 1000 kvadratnih kilometara
Našli su te
Lubanje probušene metkom iz karabina
Nigdje tvoje žene
Preudala se za magnata marmelada

Žedan sam
Dobri Bože
Za ime Božje
Isuse Kriste!
Volio bih čitati *Neuchatelske interesantne vijesti* ili barem *Glasnik Pamplone*
U sred Atlantika nije ti ugodnije nego u uredništvu novina
Okrećem se poput vjevice u krletci meridijana
Evo ima tu jedan Rus koji se doima simpatičnim
Kamo krenuti?

Ni on ne zna bolje od mene gdje bi spustio svoj kovčeg
U Leopoldvilleu ili u Sedjerahu kraj Nazareta, kod g. Junota ili u kući moga starog prijatelja
Pearla
U Kongu u Besarabiji ili na Samoi
Poznajem sve putne rasporede
Sve vlakove i presjedanja
Vrijeme u koje dolaze i vrijeme u koje odlaze
Sve parobrode sve cijene karata i sve pristojbe
Sve mi je jednako
Imam neke adrese
Provlačim se nekako
Vraćam se iz Amerike, na palubi sam Volturna, 35 franaka od New Yorka do Rotterdama

To je krštenje linije
Beskonačni klik-klak strojeva
Boys
Prskanje
Lavori puni vode
Jedan Amerikanac s prstima umrljanim tintom udara ritam
Bežični telegraf
Pleše se do koljena u korama od naranči i praznim limenkama
Neka delegacija je kod kapetana
Ruski revolucionar i njegovi erotski doživljaji
Gaoupa
Najžešća mađarska psovka.
Pratitelj sam napolitanske grofice u osmom mjesecu trudnoće
Ja sam onaj koji vodi emigrante iz Kišnjeva za Hamburg.
Bilo je to 1901. kada sam vidio prvi automobil,
U kvaru,
Na uglu ulice
Taj mali vlak koji stanovnici Soleurea zovu "željezna para"
Telefonirat ću svom konzulu
Dostavite mi smjesta jednu kartu trećeg razreda
Uranium Steamship Co.
Želim kvalitetu za svoj novac
Brod je ukotvljen

Zapušten

Rampe dignute

Napuštam palubu kao da napuštam prljavu kurvu

Polazak!

Ponestalo mi je toaletnog papira

Tražim po džepovima

I poput boga Tangaloe koji je ribario u dubokim vodama i izvukao zemlju van

Posljednje pismo mog trećeg ujaka:

Papeete, 1. rujna 1887.

Moja draga, najdraža sestro

Postao sam budist, pripadnik jedne političke sekte

Ovdje sam da bih kupio dinamit

Na prodaju je u ovdašnjim dućanima kao što vi kod kuće kupujete cikoriju

Zapakiran u paketiće

Onda se vraćam nazad u Bombay dignuti Engleze u zrak

Stvari postaju vruće

Nikada se više nećemo vidjeti...

A bilo bilo je tu i još nečega

Tuge

Čežnje za domom.

Skitnja

Zaglavio sam u zatvoru u Marseilleu i silom su me vratili u školu

Svi glasovi viču zajedno

Životinje i kamenje

Nijemi su ti koji poznaju puno značenje riječi

Činio sam što mi se htjelo i dopustio sam sebi svu drzovitost spram svijeta

Vi koji ste vjerovali zašto niste stigli na vrijeme?

U tvojim godinama

Moj ujače

Bio si zgodan dječak i stvarno ti je išlo sviranje trombona

Ta ljubav te je i gurnula u propast kako kaže poslovica

Toliko si volio glazbu da ti je topot bombi bio draži od simfonija večernjih odijela

Radio si s veselim Talijanima na izgradnji željeznice nedaleko Baghavapura

Jednom u tračnicama

Prirodno si zauzeo mjesto vođe
Tvoj smisao za humor i pjevajuća privlačnost tvog glasa
Bio si prvak damama u kampu
Poput Mojsija nokautirao si predradnika
I pobjegao.
12 godina nije bilo vijesti od tebe.
Kao i Lutera nebeska munja učinila te je vjernikom.
U svojoj samoći
Proučavao si bengali i urlu da bi naučio izrađivati bombe
Dopisivao si se s tajnim odborima u Londonu
Naletio sam na tvoje tragove u Whitechapelu;
Sada si kažnjenik
Tvoj život je opisao puni krug.
I onda
Dođe mi da ukalupim nekoga u prah i tako uhvatim priliku da te vidim
Jer nikada te nisam vidio
Zamišljam te s dugačkim ožiljkom preko čela.

Što se tiče mog četvrtog ujaka, bio je sobar generala Robertsona koji se borio u Burskom ratu
Rijetko je pisao pisma, uglavnom ovako:
Njegova ekscelencija se udostojila povisiti mi plaću za 50 funti
Ili
Njegova ekscelencija nosi sa sobom u rat 48 pari cipela
Ili
Manikiram nokte Njegove ekscelencije svako jutro...
Ali znam
Bilo je tu i još nečega
Tuge
Čežnje za domom.

Moj ujače Jean, ti si jedini od mojih sedam ujaka kojeg sam ikada vidio
Vratio si se kući zbog bolesti
Imao si velik sanduk od kože nilskog konja i uvijek si ga držao zaključanim
Povlačio si se u osamu svoje sobe da uzmeš lijek
Kada sam te vidio prvi put, ti si spavao

Lice ti je odavalo strašne patnje
Tvoja duga brada
Spavao si punih 15 dana
I dok sam se naginjao nad tobom
Probudio si se
Lud.
Htio si ubiti baku
I zatvorili su te u sanatorij
Tamo sam te vidio po drugi put
Stegnutog
Luđačkom košuljom
Ne daju ti da se iskrcaš s broda!
Gestikulirao si bespomoćno rukama
Kao da veslaš.
Transvaal:
Bili ste u karanteni i konjanička garda vježbala je topom po vašem brodu
Pretoria:
Neki Kinez te je skoro zadavio
Tugayla:
Umire lord Robertson
Povratak u London:
Garderoba Njegove ekscelencije pada preko palube i propada ravno kroz tvoje srce.
Umro si u umobolnici u St. Aubainu u Švicarskoj
Tvoj razum
Tvoj ukop
Tu sam te vidio po treći put
Padao je snijeg
Ja, hodajući za tvojim lijesom, svađao sam se s pogrebnicima oko iznosa napojnice.
Volio si samo dvije stvari na ovom svijetu
Jednog kakadua,
I ružičaste nokte Njegove ekscelencije.

Nema nade
I treba se raditi
Ograđeni životi najgušće rastu
Biljke u stakleniku

Remy de Gourmont živi na broju 71 u ulici Saints-Peres
Sporogoreći fitilj ili penjačica?
"Razdvojeni ljudi mogu se opet susresti, ali planina nikada ne susreće drugu planinu"
Govori židovska poslovice.
Ponori se križaju.
Bio sam u Napulju
Godine 1896.
Kada sam primio ilustrirano izdanje *Malog zabavnika*
Kapetan Dreyfus lišen činova pred vojskom
Moj peti ujak:
Ja sam šef kuhinje u Club hotelu u Chicagu
400 kuhara asistenata radi poda mno
Ali Yankee kuhinju baš ne volim
Molim zabilježite moju novu adresu
Tunis itd.
Puno pozdrava od tete Adele
Molim zabilježite moju novu adresu
Biarritz itd.

O ujače, ti jedini nikada nisi osjetio nostalgiju za domom
Nica London Budimpešta Bermudi Sankt Petersburg Tokio Memphis
Svi veliki hoteli otimali su se za tobom
Ti si majstor
Izumio si brojne slastice poznate pod tvojim imenom
Tvoja umjetnost
Ti sebe cijelog daješ prodaješ se jedu te
Nikada se ne zna gdje si
Ne voliš se previše zadržavati na jednom mjestu
Čini se kao da posjeduješ *Povijest kulinarstva kroz sva stoljeća i kod svih naroda*
U 12 svezaka složenih u oktavi
S portretima najslavnijih kuhara svih vremena
Znao si sve o svemu
Uvijek si tamo gdje se nešto zbiva
Možda si u Parizu ovog tren
Tvoji jelovnici
Nova su poezija.

Dosta mi je svega
Čekam
Giljotina je remekdjelo plastične umjetnosti
Njezin sjek
Beskrajno gibanje
Krv bandita
Pjevajuće svjetlo potresa tornjeve
Boje se mrve iznad grada
Plakat veći i od tebe i od mene
Kriči otvorenih usta
U kojima mi izgaramo
Tri momka plamena
Hananie Mizaël Azarie
Adam's Express Co.
Iza Opere
Igramo se gumi-gumi
Tri zalutale ovčice
Žena - trambulina
Lijepa igračka s reklame
Ukrčavanje!
Siméon, Siméon
Pariz - zbogom.
Smiješno
Postoje satovi koji zvone
Quai - d'Orsay - Saint - Nazaire!
Prolazimo ispod Eiffelova tornja - okret iz okreta - da se dočekamo na drugoj strani svijeta

I onda dalje

Sunčevi katapulti opsjedaju razdražljive trope
Bogati peruanski vlasnik guano resursa u Angamosu
Lansira acaraguanske banane
Iz sjene.
Gostoljubive mulatkinje
Proveo sam više od jedne zime na ovim blagoslovljenim otocima
Afrička ptica grabljivica je hit

Lijepe dame iz plantažerskih obitelji
Pijuckaju se ledena pića na terasi
Torpedni čamac izgara poput cigara
Partija pola u polju ananasa
A drvo mangrova osvježava radine djevojke.
Moja puška
Pucanj
Opservatorij na padinama vulkana
Velike zmije u koritu presušene rijeke
Živica od kaktusa
Magarac riče, rep u zraku
Mala žmirkava Indijanka traži način da se proda u Buenos Airesu
Njemački glazbenik posuđuje moj jahaći bič srebrne drške i par antilop rukavica
Debeli Nizozemac je geograf;
Ljudi kartaju čekajući vlak
Ovoj Maležanki je rođendan
Primio sam pošiljku na moje ime, 200 000 peseta i pismo od mog šestog ujaka:
Čekaj me u trgovačkoj postaji do sljedećeg proljeća
Provodi se dobro pij čvrsto i ne šteti žene
Najbolji elektuarij
Moj nećaće...
A bilo je tu i još nečega
Tuge
Čežnje za domom.

O ujače, čekao sam te punu godinu dana i nisi došao
Otišao si s nekom astronomskom ekspedicijom u misiji istraživanja neba nad zapadnom
obalom Patagonije
Nastupio si u misiji tumača i vodiča
Tvoji savjeti
Tvoje iskustvo
Nitko nije mogao sekstantom izvidjeti horizont preciznošću koja se može mjeriti s tvojom
Instrumenti lebde u savršenoj ravnoteži
Elektromagnetskoj
Po fjordovima Ognjene zemlje
Na rubovima svijeta

Vodeći se svjetlucavim tragovima električnih riba prikupljali ste protozoičnu mahovinu
nasukanu između dva oceana
Skupljali ste meteorite od željeznog peroksida
Jedne nedjelje ujutro:
Vidio si biskupa u opravi kako se diže iz voda
Imao je rep poput ribe i označio te znakom križa
Pobjegao si u planine zavijajući kao ranjeni majmun s Madagaskara
Te iste noći
Orkan je sravnio kamp sa zemljom.
Tvoji pratitelji izgubili su nadu da će te pronaći živog
Pažljivo su odnijeli znanstvenu dokumentaciju
I poslije puna tri mjeseca,
Ti nesretni intelektualci,
Domogli su se jedne noći logorske vatre nekih gauča kad se upravo vodio razgovor o tebi
A došao sam te upoznati
Tupa,
Prelijepa priroda
Pastusi zajahuju jedni druge
200 crnih bikova intonira
Argentinski tango.

I što
Nema više dobrih priča?
Životi svetaca
Das Nachtbuechlein von Schuman
Cymbalum Mundi
La Tariffa delle Puttane di Venegia
Navigation de Jean Struys, Amsterdam, 1528
Shalom Aleicham
Le Crocodile de Saint-Martin
Strindberg je pokazao da Zemlja nije okrugla
Već prije Gavarni je ukinuo geometriju
Pampas
Fonografski zapis
Irokeskinje žene vjetra
Pikantni umaci

Spirala dragulja

Maggi

Byrrh

Daily Chronicle

Valovi su kamenolom za kojim stiže stvoriteljska oluja i otkida komad građevnog kamena

Brze kočije četveroprezi od pjene s komadićima plijena u zubima

Vječno

Od početka svijeta

Zviždim

Prsnu krhotine

Moj sedmi ujak

Nikada nismo saznali što se s njim dogodilo

Kažu da sličim na tebe.

Posvećujem vam ovu pjesmu

Monsieur Bertrand

Priučili ste me žestokim pićima kao preventivi protiv groznica koje tresu zonom kanala

Pretplatili ste se na Argus Press kako bi skupljali novinske izreske koji me spominju.

Posljednji Francuz Paname (nije ih ostalo ni 20)

Posvećujem vam ovu pjesmu,

Barmenu u Matachinosu

Deseci tisuća Kineza umrli su tu gdje sada stoji blistavi bar

Vi ste destiler po vokaciji

Obogatili ste se pokapajući žrtve kolere.

Pošaljite mi fotografiju šume hrastova koja raste preko 400 lokomotiva napuštenih od francuskih koncesionara

Zombija

Palminih stabala presađenih u viljuške bagera obraslih orhidejama

Pumpi sažvakanih od Tukana

Podvodnih crpki koje ophode kornjače

Puma koje se gnijezde u ulupini rezervoara plina

Brana izbušenih od sabljarki

Cijevi začepljenih kolonijom iguana

Vlakova zaustavljenih najezdom gusjenica

I divovskog sidra s grbom Louisa XV. čije mi postojanje u džungli niste nikako znali objasniti.

Svake godine pohranjujete vrata svog bara išarana potpisima
Svih živih koji su tuda prošli
Tih 32 primjerka vrata kojeg li svjedočanstva
Živi jezici tog prokletog kanala do kojeg vam toliko držite.

Ovo je jutro prvi dan na Zemlji
Ištmus
Odakle se istodobno vide sva nebeska tijela na nebu i svi oblici vegetacije
Superiornost ekvatorijalnih planina,
Jedinstvena zona
Parobrod kompanije Paterson još uvijek je tu
Šareni inicijali Atlantic & Pacific Tea Trust
Los Angeles limited koji polazi u 10:02 da bi stigao treći dan i to je jedini vlak na svijetu koji
ima brijačnicu
Transkontinentalna pruga pomrčine i mali auti igračke
Uči se A B C života pod ravnalom odlazećih zvižduka.
Toyo Kisen Kaisha
Imam nešto kruha i sira
Čisti okovratnik
I poezija se računa od danas.

S Mliječnim putem oko vrata
I dvije hemisfere u očima
Punom parom naprijed
Nema više zastajanja
Da sam imao vremena prištedjeti nešto novca pridružio bih se Zračnom cirkusu
Rezervirao sam mjesto u prvom vlaku koji će proći tunelom ispod La Manchea
Ja sam prvi avijatičar koji prelazi Atlantik u jednosjedu
900 milijuna

Zemlja Zemlja Mora Oceani Neba
Čeznem za domom
Ja sam sva lica i bojim se poštanskih sandučića
Gradovi su slivnici
Ne mogu više pratiti ceste
Rute

Kablove
Kanale
Ni viseće mostove!
Sunca mjeseci zvijezde
Apokaliptični svjetovi
Još uvijek dobra uloga čeka na sve vas
Sifon pršti
Još uvijek plešu isti stari literarni kan-kan
Vrlo nisko
U Rotondi
Kao na samom dnu čaše.

Ja čekam

Želio bih biti peti kotač
Nevrijeme
Podne u 2 popodne
Ništa i svugdje.

Pariz i predgrađa: Saint-Cloud, Sevres, Montmorency, Courbevoie, Bougival,
Rueil, Montrouge, Saint-Denis, Vincennes, Etampes, Melun, Saint-Martin,
Méréville, Barbizon, Forges-en-Biere.

lipanj 1913. - lipanj 1914.

DEVETNAEST ELASTIČNIH PJESAMA

ONA IMA TIJELO NA SVOJOJ HALJINI

Žensko je tijelo ispupčeno kao i moja lubanja

Uznosito

Ako se utjelovljuješ u duhu.

Modni kreatori imaju glup posao

Glup poput frenologije

Moje oči su utezi koji važu senzualnost žene

Sve što se povlači, izvire i odmiče u dubinu

Zvijezde produbljuju nebo

Boje razodijevaju

“Ona ima tijelo na svojoj haljini”

Pod njezinim rukama vrijesak dlanovi polumjeseci i tučci kada se vode izliju na njezina leđa
plavozelenih pleća

Trbuh joj je pomični disk

Arka duplog dna njezinih grudi prolazi ispod mosta duge

Trbuh

Disk

Sunce

Uspravni krici boja koje se lome o njezinim bedrima

MAČ SVETOG MIHAELA

Postoje ruke koje se pružaju daleko

I u tom dugom skutu zvijer sve oči sve fanfare svi redovni posjetioči bala Bullier

A na njezinom boku

Pjesnikov potpis

veljača, 1914.

POSLJEDNJA VIJEST

OKLAHOMA, 20. siječnja 1914.

Tri kažnjenika dočepala se revolvera
Ubijaju čuvara i otimaju ključeve zatvora
Istrčavaju iz ćelija i ubijaju još četiri čuvara u dvorištu
Potom otimaju mladu zatvorsku tajnicu kao taoca
I uskaču u kočiju koja ih čeka na kapiji
Nestaju punom brzinom
Dok čuvari pucaju u pravcu bjegunaca

Nekoliko čuvara zajaše konje i kreću u potjeru
Obje strane izmjenjuju vatru
Djevojka je ranjena metkom koji je ispalio jedan od čuvara

Metak obara konja koji je vukao kočiju
Čuvari se mogu približiti
Nalaze bjegunce mrtve njihova tijela izrešetana mecima
Mr. Thomas, nekadašnji član Kongresa u obilasku zatvora,
Čestita djevojci

Kopirani brzojav-poema u Paris-Midiju
siječanj, 1914

FANTÔMAS

Proučavao si doba Louisa XIV u Povijesti Francuske mornarice Eugenea
Sua, Pariz, Arhiv Biblioteke, 1835,
4 toma u slogu -16 jésus
Fini cvijet pročišćenog katolicizma
Moralist
Plutarh
Simultanizam je lanjski snijeg

Odveo si me do rta Dobre nade kod oca Mochea u Meksiko
I natrag u Sankt Petersburg gdje sam već ionako bio
To je tu dolje
Skreneš desno na uglu i popneš se u tramvaj
Tvoj sleng živi baš kao i sentimentalne ludorije tvog razmetljivog srca
Alma Mater Čovječanstvo Sveta Krava
Ali sve što se tiče mašinerije uprizorenja izmjene scenografije itd. itd.
Izravno je plagirano iz Homera, njegovih opereta

Ima isto jedna lijepa stranica
“...zar ste zamišljali, gospodine Barzum, da ću vam mirne duše prepustiti da uništite moje
planove, da privedete moju kćer pravdi, to ste mislili?... Stvarno! Unatoč tome što se volite
prikazivati kao inteligentan čovjek, vi ste običan imbecil ...”
Mogao bih i gore nego citirati Kralja lopova
Svezak 21, Izgubljeni vlak, str. 367.

Slični smo u još mnogim stvarima
Bio sam u zatvoru
Trošio sam sumnjivo stečene imetke
Poznajem više od 120 000 različitih poštanskih maraka i one mi pričinjavaju više
zadovoljstva nego br. taj i taj u Louvreu
I
Poput tebe
Industrijskog heraldičara
Proučavao sam trgovačke logotipe registrirane u

Međunarodnom uredu za međunarodne patente

Još ima dobrih stvari

Svako jutro od 9 do 11

rujan, 1914.

RAT U LUKSEMBURŠKOM PARKU

Ovaj dječji komad posvećen je mojim prijateljima u Legiji stranaca:
Mieczyslawu KOHNU, Poljaku, poginulom u Friziji; Victoru CHAPMANU,
Amerikancu, poginulom kod Verduna; Xavieru de CARVALHU, Portugalcu,
poginulom na Navarinskoj farmi; dobrovoljcima koji su pali za Francusku.

Blaise Cendrars

MCMXVI

Rat u Luksemburškom parku
"Jedan dva, jedan dva
I sve će biti baš dobro..."
Pjevali su
Ranjeni vojnik držao je ritam svojom štakom
Ispod zavoja njegovo oko
Osmijeh Luksemburškog parka
I dim iz tvornica municije
Iznad zlatnih krošanja drveća
Blijeda jesen završetak ljeta
Ne možeš ništa zaboraviti
Samo se mala djeca igraju rata
Somme Verdun
Moj veliki brat je u Dardanelima
Kako je lijepo
Puška JA!
Krici poput melodije flaute
Krici JA!
Ispružene ruke
Izgledam kao moj tata
Ima i topova
Djevojčica koja se pretvara da je glasnik na biciklu
Drveni konjić obilazi vrtuljkom
Papirnate flote sudaraju se u bazenu

Pariški meridijan je u vodoskoku
Sprema se napad na gardista koji jedini ima autentičnu sablju
I on umire smijući se
Sunce visi nad posađenim palmama
Vojno odličje
Plješće se cepelinu koji prolazi pokraj Eiffelova tornja
I onda podižu mrtve
Svatko želi biti mrtav
Ili barem ranjen CRVENO
Sijeci sijeci
Odsijeci ruku odsijeci glavu BIJELO
Sve se daje
Crveni križ PLAVO
Medicinske sestre su šestogodišnjakinje
Njihova srca duboko su ganuta
Lutkama vade oči da poprave slijepe
Vidim! Vidim!
Oni koji su bili Turci sada su nosači nosila
A oni koji su bili mrtvi ožive da bi sudjelovali u toj čudesnoj operaciji
Upravo prelistavaju ilustrirane časopise
Fotografije
Sjećaju se stvari koje su vidjeli u filmovima
Postaje sve ozbiljnije
Kriče i lupaju se bolje od Guignola
Na vrhuncu napetosti
Primaj se dok je vruće
Svi bježe tamo gdje se peku kolači
Gotovi su. S
Pet je sati. A
Kapije se zatvaraju. NJ
Vrijeme za odlazak kućama. A
Večer je. Č
Čeka se na cepelin koji ne dolazi I
Umorni
Pogledima ispraćaju padajuće zvijezde

Dok vas dadilja vuče za ruku
A mame se spotiču na velike automobile sjenke

Sutradan ili neki drugi dan
Pojavljuje se rov u pješčanom brijegu
Pojavljuje se malo šume u pješčanom brijegu
Gradovi

Kuća

Cijela zemlja MORE

A možda i more

Improvizirana artiljerija pomiče se uz zamišljenu bodljikavu žicu

Dječji zmaj brz poput aviona lovca

Drveće se povlači i cvjetovi otpadaju vrteći se poput padobrana

Tri vene nacionalne zastave nadimaju se na svaki nalet bacača vjetra

Neće te odnijeti ti mala pješčana arko

Čudesna djeca inventivnija od inženjera

Smiju se i igraju tenkova otrovnog plina podmornice-pred-New-Yorkom-koja-se-ne-može-probiti

Ja sam Australac, ti si crnac, on se pere kako bi dočarao život-engleskih-vojnika-u-Belgiji
Ruski šljem

1 čokoladna Legija časti vrijedi 3 gumba s odore

Evo prolazi general

Jedna djevojčica kaže:

Ja jako puno volim svoju novu američku mamu

A dječak: Neću Julesa Vernea, kupite mi opet lijepo nedjeljno izdanje vijesti sa bojišnice

U PARIZU

Na Dan pobjede kada se vojnici budu vraćali...

Svi će IH željeti vidjeti

Sunce će se otvoriti rano ujutro poput prodavaonice slatkiša na Valentinovo

Bit će proljeće u Bulonjskoj šumi i sve tamo prema Meudonu

Svi će biti namirisani a izgladnjeli konji brstiti će cvijeće

Na prozorima sve djevojčice koje su u ratu izgubile očeve bit će odjevene u prelijepe patriotske haljinice

Reporteri izvješeni po krošnjama kestena u drvoredima ciljati će objektivima svojih aparata

Znatiželjnici će se okupiti oko kino operatera koji će progutati povijesnu povorku vještinom

gutača mačeva

Poslije podne

Ranjenici će izvjesiti svoja odličja na Arc-de-Triomphe i vratiti se kući bez šepanja

I poslije

Te večeri

La Place de l'Étoile uzdići će se u nebo

Le Dôme des Invalides raspjevati će se Parizom poput golemog zlatnog zvona

I glasovi iz tisuću novina klicat će Marseljezu

Djevu Francuske

Paris, listopada 1916.

ŠRAPNELI

I

U magli pucketanje pušaka i glas topova dopire ravno do nas
Američki bizon nije strašniji
Ni ljepši
Propinjanje topa
Nalik labudu iz Kameruna

II

Podrezao sam ti krila, o moje eksplozivno čelo
I ne treba ti képi
Na nacionalnoj cesti 400 tisuća nogu tutnji uz zveckanje vojničkih zdjelica
Ja mislim
Ja prolazim
Drzak i glup
Šugavi ovan

III

Svi su moji ljudi zalegli pod akacijama iskrzanim granatama
O plavo nebo Marne
Ti djevojko
Koja imaš osmijeh zrakoplova
Zaboravljeni smo

KODAK

dokumentarci

NA HUDSONU

Električni čamac tiho klizi između brojnih brodova koji su usidreni u ogromnom zaljevu i plove pod zastavama svih nacija

Veliki kliperi natovareni drvom iz Kanade skupljali su svoja divovska jedra

Željezni parobrodi izbacivali su bujice crnog dima

Na dokovima radnici svih rasa svijeta užurbani u buci sirena za maglu i zvižduka tvornica i vlakova

Elegantno pristanište u cijelosti je od tikovine

Na sredini uzdiže se neka vrsta kabine nešto nalik onoj na venecijanskim gondolama

AMFITRION

Nakon što je u zimskom vrtu među limunovim drvećem i busenima jasmina i orhideja
servirana večera
Na osvijetljenom travnjaku započeo je ples
Ali glavna atrakcija su darovi poslani gđici Isadori
Posebno je primijećen rubin golublje krvi čija su veličina i sjaj neusporedivi
Nijedna od prisutnih mladih dama ne posjeduje ništa tako dragocjeno
Elegantno odjeveni
Spretni detektivi pomiješani s gostima neprimjetno nadgledaju taj dragi kamen i brinu za
njegovu sigurnost

KANCELARIJA

Radijatori i ventilatori na tekući zrak

Dvanaest telefona i pet radio odašiljača

Najnoviji električni pretinci sadrže bezbroj industrijskih i znanstvenih dosjea o najrazličitijim poslovima

Jedino mjesto gdje se milijarder istinski osjeća kod kuće

Kroz veliku staklenu stijenku pruža se pogled na park i na grad

Svjetiljke na živinu paru uvečer daju blago plavkasto svjetlo

Ovo je mjesto odakle kreću nalozi za kupovinu i prodaju koji ponekad izazivaju slomove na burzama u cijelome svijetu

DJEVOJKA

Lagana haljina od kineske svile

Djevojka

Elegancija i bogatstvo

Plava kosa brončanih odsjaja u niski bisera

Mirne i pravilne crte lica koje odražavaju iskrenost i dobrotu

Njezine su velike modrozeleno oči bistre i neustrašive

Ima onu svježu i baršunastu put specifično roza koja je izgleda povlastica sjevernoameričkih djevojaka

POSAO

Neki lupeži upravo su digli željeznički most u zrak
Vagoni su buknuili pri padu na dno doline
Preživjeli plivaju u vodi kipućoj od raskomadane lokomotive
Živučje baklje trče između krhotina i gejjira pare
Preostali vagoni ostaju visjeti u zraku na 60 metara visine
Ljudi s lampama i acetilenskim bakljama silaze strmom stazom
I spašavanje se organizira hitro bez riječi
Vodene ptice ugodno šuščaju skrivene pod šibljem vrbika
Svitanje je sporo u dolasku
Ali već grupa od stotinu stolara pozvanih brzojavima i dovezenih specijalnim vlakom radi na
rekonstrukciji mosta
Bang bang-bang
Dodaj mi čavle

TISUĆU OTOKA

Ovdje je krajolik jedan od najljepših u cijeloj sjevernoj Americi

Golema ploča jezera je modro gotovo bijelo

Stotine i stotine zelenkastih otočića pluta na mirnoj površini bistrih voda

Prekrasne kućice izgrađene ciglama jarkih boja daju ovom krajoliku izgled začarane kraljevine

Luksuzni čamci od javora mahagonija elegantnih paluba pokrivenih šarenim tendama plove od otoka do otoka

Cjelokupna ideja umora rada siromaštva odsutna je u ovom gracioznom dekoru za milijardere

Sunce nestaje na horizontu jezera Ontario

Oblaci uranjaju u rezervoare ljubičaste grimizne skarletne i narančaste

Kakva lijepa večer šapuću Andrea i Frederika sjedeći na terasi srednjovjekovnog zamka

I deset tisuća motornih čamaca uzvraća njihovoj ekstazi

DORYPHA

U praznične dane

Kada se Indijanci i vakerosi opijaju viskija i tekile

Dorypha pleše

Po zvuku meksičke gitare

Tako uzbudljive habanere

Da ljudi dolaze iz velikih daljina samo zbog nje

Nijedna žena ne zna kao ona

Zamotati svileni ogrtač

I učvrstiti svoju plavu kosu

Vrpcom

Ukosnicom

Cvijetom

PTICA RUGALICA

Omamljujuća vrućina

Balkon u sjeni jasmina i grimizne kozje krvi

U velikoj tišini uspavanog krajolika

Možeš čuti

Žubor potoka

Udaljeno mukanje velikih krda goveda na paši

Pjesmu slavuja

Kristalno čisti kreket žaba

Huk noćnih grabežljivica

I zov ptice rugalice iz kaktusa

GRAD-GLJIVA

Krajem 1911. godine grupa jenki investitora odlučuje osnovati grad daleko na zapadu u
podnožju Stjenovitih planina
Nije prošao ni mjesec dana a već je novi grad povezan s tri Union željezničke pruge iako još
nema kuća
Odsvakud naviru radnici
Već drugog mjeseca sagrađene su tri crkve i pet se kazališta podiže punom brzinom
Uokolo trga na kojem još uvijek stoji nekoliko lijepih stabala udarci čekića odjekuju danju i
noću šumom željeznih greda
Čekrci
Brujanje strojeva
Počinju se nizati željezni kosturi zgrada visokih trideset katova
Zidovi od opeke često jednostavne aluminijske ploče zatvaraju međuprostor metalne
konstrukcije
U nekoliko sati ulije se armirani beton Edisonovom metodom
Zbog neke vrste praznovjerja nitko ne želi krstiti grad i oglašen je natječaj s tombolom i
nagradom najvećih gradskih novina koje sudjeluju u potrazi za imenom

KLUB

Iako se nalazi na službenoj mapi grada ova se ulica još uvijek sastoji samo od zagrađenih
parcela i hrpa krša
Jedino preskakivanjem između lokvi i naslaga blata može se prijeći preko nje
Na vrhu nedovršene avenije u jakoj svjetlosti fenjera stoji Black Bean klub koji je
istovremeno i ženidbena agencija
Pod kaubojskim šeširima i vunanim kapama s pokrivačima za uši
Lica tvrda poput kremen
Muškarci izlaze iz svojih tek dobijenih auta od 60-konjskih snaga upisuju se na listu
prelistavaju albume s fotografijama
Izabiru nevjeste koje će potom biti telegrafski obaviještene ukrcane na Kaiser Wilhelm u
Cherbourgu i ekspeditirane punom parom preko oceana
Skoro sve su Nijemice
Štalski momak u crnom i cipelama od flanela otvara vrata ledenom nadmoći i odmjerava
novo pridošlog sumnjičavim pogledom
Pijem koktel s viskijem pa još jedan i onda još jedan
I onda koktel od mente pa mlijeko-majčino pa prerijsku-kamenicu pa još jedan za laku noć

INDIJANKIN WIGWAM

Kada prođeš kroz crvotočna vrata sastavljena od otkinutih letvica sanduka i obješenih na šarke od komadića kože

Nadeš se u niskoj sobi

Zadimljenoj

Miris pokvarene ribe

Pretjerani zadah pregorjele masti

Barbarski rekviziti

Ratničke perjanice od orlova perja ogrlice od puminih zuba ili medvjedih pandži

Lukovi strijele tomahavci

Mokasinke

Narukvice od zrnja i stakalaca

Možeš još vidjeti

Nešto noževa za skalpiranje jednu ili dvije staromodne karabinke kremenjaču rogove jelena i losa cijelu kolekciju izvezenih torbica za duhan

I još tri vrlo stare lule mira uobličene od mekog kamena s drškama od trstike

Vječito nagnuta nad ognjištem

Stoljetna gazdarica ovog kućanstva očuvana je poput šunke dimljena sušena i otvrdnula poput njene stogodišnje lule i onda crno njezinih usta i crna rupa njezina oka

GRAD FRISCO

To je stara olupina izjedena hrđom

Dvadeset puta popravljan taj stroj ne daje više od 7-8 čvorova

A i ekonomiziranja radi koriste samo već izgorenu žeravicu i škartirani ugljen

Raspinju nekakva improvizirana jedra svaki put kad je vjetar povoljan

Sa svojim skarletnim licem gustim obrvama i izboranim nosom kapetan Hopkins pravi je
morski vuk

Male srebrne rinčice probijaju mu uši

Ovaj je brod natovaren isključivo lijesovima Kineza umrlih u Americi koji su željeli biti
pokopani u domovini

Duguljasti sanduci obojeni crveno ili svjetloplavo ili prekriveni zlatnim kineskim natpisima

Nesumnjivo je to vrsta robe kakvu je ilegalno transportirati

VANCOUVER

U gustom magli koja obavija brodove i dokove jedva se razabiru zvona koja otkucavaju deset navečer

Pristaništa su pusta i grad je utonuo u san

Hodam uz nisku i pješčanu obalu gdje se lome dugi pacifički valovi i puše ledeni vjetar

Ova je blijeda točka u tmurnim sjenama stanica Velike sjeverno-kanadske željeznice

I te plavkaste aureole na vjetru parobrodi su koji putuju za Klondike Japan i veliku Indiju

Toliko je mračno da jedva raspoznajem imena ulica dok teglim kovčeg uokolo u potrazi za jeftinim hotelom

Svi ukrcani

Veslači nagnuti nad veslima i teški se čamac natovaren do vrha probija kroz visoke valove

Mali grbavac za rudom s vremena na vrijeme promijeni smjer

Kormilareći kroz maglu vođen zvucima trublje

Dotiče se tamne mase broda i sibirski haskiji penju se preko prove

Isprani u sivo-bijelo-žutoj boji

Baš kao da su utovarivali maglu

ALEUTSKI OTOCI

I

Strme litice suprotstavljene ledenim polarnim vjetrovima

A iza na plodnim ravnima

Jeleni sobovi bivol

Arktička lisica dabar

Potočne ribe

Niski žal koristi se za eksploataciju tuljana

Na vrhu litice prikupljaju se gnijezda polarnih pataka čije perje vrijedi pravo bogatstvo

II

Prostrane i čvrste nastambe gdje živi velik broj trgovaca

Svud oko malog vrta u kojem je sjedinjena sva vegetacija koja može izdržati strogost klime

Planinski pepeljasti bor arktička vrba

Rubovi od vrieska i alpskog bilja

III

Mali kameniti otoci razbacani zaljevom

U skupinama od pet-šest tuljani se griju na suncu

Ili se razvlače po pijesku

Dok se igraju ispuštaju grleni zov nalik lavežu

Pokraj eskimske kolibe nadstrešnica gdje se pripremaju kože

MISSISSIPPI

Na ovom mjestu rijeka je široka skoro kao jezero
Žućkaste blatne vode valjaju se između dvije močvarne obale
Vodeno bilje koje produžuje polja pamuka
Tu i tamo pojavljuju se gradovi i sela izvirujući pri dnu nekog malog zaljeva sa svojim
tvornicama i visokim crnim dimnjacima i dugačkim na stupove oslonjenim drvenim
molovima izbačenim daleko van u vodu

Nepodnošljiva vrućina
Brodsko zvono zove na ručak
Putnici skockani u laganim kariranim odijelima zaslepljujućim kravatama i puloverima
crvenim poput zalaska sunca gorućih koktela ili pikantnih Louisiana umaka
Vidi se puno krokodila
Mladi živahni i okretni
Veliki samo plutaju u struji njihova leđa prekrivena mahovinom

Bujna vegetacija najavljuje dolazak tropske zone
Golemi bambusi palme liriodendroni lovor i cedrovi
Sama rijeka udvostručila se u širini
Prošarana plutajućim otocima s kojih izlijeću oblaci vodenih ptica preplašenih dolaskom
broda
Parobrodi jedrenjaci tegljači čamci svih vrsta i divovske splavi
Žuta para ustaje s pregrijane rijeke

Sada već stotine krokodila larva uokolo broda
Čuje se suho škljocanje njihovih ralja i jasno vide njihove malene divljačke oči
Putnici se zabavljaju gađajući ih lovačkim puškama
Kada se iskusnom strijelcu posreći da ubije ili smrtno rani jednu od zvijeri
Druge pojure raskomadati plijen
Divljački
Urlicima poprilično nalik kmećanju novorođene bebe

TAMPA

Vlak se upravo zaustavio

Samo dva putnika silaze u ovom kipućem jutru kasna ljeta

Obojica imaju kaki odijela i šljemove od pluta

Obojicu prati crni sluga zadužen da im nosi prtljagu

Obojica odsutno pogledavaju u daleke kuće koje su suviše bijele na nebu koje je suviše plavo

Vjetar vrtloži prašinu i muhe gnjave dvije mazge opasane za jedinu kočiju u blizini

Kočijaš je zaspao usta širom otvorenih

BUNGALOV

Malen je ali udoban

Veranda se drži na postolju od bambusovih štapova

Vanilijine stabljike penju se svud okolo

Angolski grašak

Jasmin

Iznad kojeg kuljaju magnolije i cvjetovi poincijane

Blagovaonica je namještena s osobitom raskoši svojstvenoj kreolima Caroline

Gromade leda u žutim mramornim vazama održavaju sobu primamljivo svježom

Tanjuri i kristal blistaju

A iza svakog gosta stoji crni sluga

Uzvanici nikuda ne brzaju

Izvaljeni u stolice za ljućanje prepuštaju se dremljivoj klimi

Na signal svog gospodara stari Jupiter iznosi mala lakirana kolica

Boca šerija

Posuda s ledom

Limuni

I kutija havanskih cigara

Nitko više nije govorio

Znoj je curio niz sva lica

Nije više bilo ni daška vjetra

U daljini glasni kreketavi smijeh divovskih žaba kojih ova područja imaju u izobilju

ŠPANJOLSKA RUŠEVINA

Crkvena lađa sagrađena je u španjolskom stilu iz XVIII. stoljeća

Svod je popucala

Vlažni svod izbijeljen od soli još uvijek nosi neke tragove pozlate

Svjetlost lanterne pada na sliku u kutu punu plijesni

To je crna Madona

Gusta mahovina i otrovne prugaste gljive osute točkama poput bisera prekrivaju kameni pod
svetišta

Ima još i jedno zvono s latinskim natpisima

GOLDEN GATE

Drevna rešetka zaslužna je za ime ove ustanove
Željezne šipke široke poput zglavaka koje razdvajaju goste od šanka na kojem su poredani
likeri i alkoholni opijati svih vrsta
U staro vrijeme kad je zlatna groznica bila u zenitu
Kada su trgovci robovima na sve strane prodavali žene iz Meksika i Čilea
Svi su barovi imali rešetke poput ovih
I barmeni su posluživali s pićem u jednoj i revolverom u drugoj ruci
Nije bilo neobično vidjeti čovjeka ubijenog zbog jednog pića
Istina je da rešetka danas stoji samo za ukras
No Kinezi su i dalje tu i piju
Nijemci i Meksikanci
I nekoliko Kanaka s malih parobroda koji prevoze bisere kokosovu srž kornjačine oklope
Pjevačice
Groteskno našminkane bankovni službenici odmetnici mornari velikih ruku

OYSTER-BAY

Platneni šatori i stolice od bambusa

Tu i tamo na opustjelom žalu vidi se koliba s krovom od palmina lišća ili čamac ronioca crnih bisera

Sada se krajolik iz temelja promijenio

Svukud gdje dopire oko

Plaže su prekrivene blistavim pijeskom

Dva ili tri morska psa skakuću tragom koji ostaje za jahtom

Florida nestaje na horizontu

Sa stola od ebanovine uzima se zlatna Regalia

Noktom joj se lomi vrh

Požudno se pripaljuje

Dim dimiti dim se razdimljuje u spirali

ŽETVA

Šestocilindarski kamionet i dva Forda u polju

Gdjegod pogledaš sve do horizonta blago ukošeni plastovi sijena iscrtavaju ploču lelujavih
romboida

Niti jednog drveta

Sa sjevera dolazi klopot vršilice i buka motora

A s juga dvanaest praznih vagona stiže na ukrcavanje žita

HATUARA

Ona ne zna ništa o europskoj modi

Njezina plavkasto crna kosa podignuta je na japanski i pričvršćena koraljnim ukosnicama

Ona je gola ispod svog svilenog kimona

Gola sve do lakata

Čvrste usnice

Snene oči

Ravni nos

Koža svjetlo bakrenasta

Malene cice

Raskošna bedra

Način kojim se kreće živahan je i izravan

Mladenački izgled privlačne životinje

Njezina specijalnost: gramatika hodanja

Pliva onako kako se piše roman od 400 stranica

Neumorno

Ponosno

Tečno

Lijepa ustrajna proza

Ona hvata male ribice i zadržava ih u svojim ustima

I onda zaranja ravno dolje

Lebdi između koralja i raznobojnih morskih trava

I opet se pojavljuje

Uz osmijeh

Držeći u ruci dvije velike lovrice srebrnih trbuha

Ponosna na svoju novu haljinu od plave svile svoje papuče izvezene zlatnim nitima i

prekrasnu koraljnu ogrlicu koju je dobila na dar baš ovog jutra

Donosi mi košaru punu čudnovatih rakovica i onih velikih rakova iz tropskih mora poznatih

kao karake uskih i dugačkih poput ruke

LOV NA SLONOVE

I

Pakleni teren

Visoka močvarna šuma s čvorištima lijana nad nizom palmi i raslinja golemog raspona

Uspravnih bodlji

Oko 12:30 prvi glas velikih životinja kojima smo na tragu

Svaki korak izbacuje me iz ravnoteže

Približavanje ide sporo

Jedan brz pogled i već su pobjegli

II

Noć

Na plantažama ima slonova

Piskutavao pucketanje i lomljenje grana izmjenjuje se s tupim zvukom velikih stabala banana koja se savijaju pod laganim pritiskom

Izbijamo ravno na njih

Popevši se uzvišicom stojim lice u lice s najbližom zvijeri

Pod mjesječinom koja ga izravno obasjava čini se lijep je to slon

Surla mu je dignuta u zrak vrha usmjerenog prema meni

Hvata me po mirisu ne smijem izgubiti ni pola sekunde

Pucanj

Odmah novi metak ide u cijev Winchester puške

A zatim palim lulu

Golema zvijer izgleda kao zaspala u plavetnilu čistine

III

Stižemo na teren od ilovače

Poslije blatne kupke životinje su krenule kroz teško prohodnu šikaru

Na petnaest metara ne vidi se ništa osim mutnih masa tako da ne možeš ni otprilike odrediti

veličinu trupa ili kljova

Rijetko sam imao priliku tako jasno čuti mrmor u trbusima slonova njihovo hroptanje zvuk pucanja grana

Sve to dolazi nakon razdoblja dugih tišina koje svaku pomisao da su bili tako blizu čine nevjerojatnom

IV

U kampu čujemo slonove koji su u šumi

Sa sobom vodim jednog čovjeka da mi nosi moj veliki Kodak

Na dvanaest metara jedva razabirem veliku zvijer

Čini mi se da sa strane vidim još jednog malog

Stoje u mutnoj bari

Doslovno ih čujem kako grgljaju

Sunce obasjava glavu i prsa velike ženke sada razjarene

Kakvu je zanimljivu fotografiju mogao snimiti hladnokrvni čovjek pokraj mene

V

Teren je nemoguć

Prohodan samo ako slijediš staze utabane od samih slonova

Puteljci presijecani zaprekama palim deblima

Lijanama koje ove moćne životinje prekorače ili jednostavno gurnu surlom

A da ih nikada ne slome ili zgnječe kako im više ne bi presijekali put

U tome su poput domorodaca koji isto ne razmiču zapreke ni na najuhodanijim stazama

VI

Nailazimo opet na trag velikog mužjaka

Životinja nas vodi ravno na zapad cijelim putem preko velike ravnice

Prolazi petsto metara kroz šumu

Kruži neko vrijeme nama još nepoznatom čistinom

I onda se vraća u šumu

Sada je zvijer potpuno nepomična jedino je rika odaje s vremena na vrijeme
S deset metara nejasno razabirem sjene
Je li to stvarno zvijer?
Da vidi se velika bijela kljova
U tom trenutku kišna se bujica ruši zajedno s neprozirnom tamom
Film je uništen

VII

Gdjekad staze slonova vijugaju i isprepliću se
Stisnute zidovima trnovitog grmlja
Vegetacija je neprobojna van vida
Doseže tri do šest metara u visinu
Uzdruž staza lijane se spuštaju sve do malo iznad tla
I onda se opet dižu u najčudnijim oblicima
Stabla su sva golema ogrtač njihova zračnih korijena je četiri do pet metara iznad tla

VIII

Čujemo krdo
Na čistini je
Trava i šipražje izrastaju ovdje do pet šest metara
Tu i tamo pojavljuju se i prosjeke
Ostavljam tri svoja čovjeka u pripravnosti s Bell & Howell karabinima
Sâm odmičem s mojim malim Kodakom uz tlo šuljajući se u tišini
Ništa nije smiješnije nego gledati kako se dižu spuštaju podižu
Okreću na sve strane
Slonovske surle
Dok im velike glave i cijela golema tijela ostaju skriveni

IX

Približavam se u polukrugu

Podižući svoju golemu glavu ukrašenu velikim kljovama
Kovitlajući zrak svojim velikim ušima
Njegova surla okrenuta prema meni
Njuši vjetar
Jedan snimak i puška okida
Slon prima udar bez krzmanja
Činim to ponovo brzo
Preokreće se naglavačke na zemlju uz gromovit smrtan hropac
Onda ispaljujem jednom prema srcu i dvaput u glavu
Monumentalni se hropac nastavlja no napokon život ga napušta
Zabilježio sam poziciju srca i pripadajuće mjere koje iznose 55 sa 40 centimetara

X

Vidim prelijepu životinju samo jedan tren
Sada ga čujem kako se po staroj navici teško kotrlja po blatu
Putem mrvi granje
To je grandiozna glazba
On je meni blizu a ja ne vidim ništa apsolutno ništa
Iznenada njegova velika glava prodire kroz grmlje
Licem u lice
Na šest metara
Ravno iznad mene
Slon se naglo povlači i grane se zatvaraju
U tom trenutku kiša počinje padati tako glasno da prigušuje šum njegovih koraka

XI

Na velikoj ravnici na sjeveru
Uz rub šume velika ženka muško mladunče i tri mlada slona različitih veličina
Visina trave ne dopušta mi fotografiranje
S vrha mravinjaka dugo ih promatram kroz svoj poljski dalekozor marke Zeiss
Čini se da slonovi uživaju u svom desertu sa zabavnom rafiniranošću osjeta
Kada osjete naš miris raspršuju se

Šuma se otvara propustiti ih i zatvara se poput zastora nad njihovim divovskim obličjima

OCEANSKA PISMA

*Ova je bilježnica posvećena
mojim dobrim prijateljima iz Sao Paula:*

PAUL PRADO

*MARIO ANDRADE, SERGE MILLIET, TASTO DI ALMEIDA
COUTO DE BARROS, RUBENS DE MORAES, LUIZ ARANHA
OSWALDO DE ANDRADE, YAN*

i prijateljima iz Rio de Janeira:

GRACIA DE ARANHA

*SERGIO BUARQUE DE HOLLANDA, PRUDENTE DE MORAES,
GUILERMO DE ALMEIDA, RONALD DE CARVALHO, AMERICO FACO*

*ne zaboravljajući
jedinственog i dragog
LEOPOLDA DE FREITASA
iz Rio Grande do Sula*

TI SI PUNO LJEPŠA I OD NEBA I OD MORA

Kada voliš treba otići
Ostaviti ženu ostaviti dijete
Ostaviti prijatelja ostaviti prijateljicu
Ostaviti ljubavnicu ostaviti ljubavnika
Kada voliš treba otići

Svijet je pun crnaca i crnkinja
Žena i muškaraca muškaraca i žena
Pogledaj sve te fine dućane
Ovaj fijaker tog čovjeka tu ženu taj fijaker
I svu tu prekrasnu robu koja se prodaje

Postoji zrak postoji vjetar
Planine voda nebo zemlja
Djeca životinje
Biljke i kameni ugljen

Nauči prodati kupiti i preprodati
Davati uzimati davati uzimati
Kada voliš treba znati
Kako pjevati trčati jesti i piti
Fućkati
I treba znati raditi

Kada voliš treba otići
Nemoj se smijati kroz suze
Nemoj tražiti zaklon u njenim njedrima
Udahni hodaj iziđi idi

Dok se kupam gledam
Vidim usta koja poznajem
Ruku i nogu i to oko
Dok se kupam gledam

Cijeli svijet je uvijek tu
Život pun čuda
Izlazim iz ljekarne
Baš sam sišao s vage
Težim uobičajenih 80 kilograma
Volim te

PISMO

Rekla si mi ako mi pišeš
Nemoj otipkati cijelo pismo
Dodaj jedan redak svojom rukom
Jednu riječ neku sitnicu o bilo što
Daj daj daj daj daj daj

Ali moj Remington je prekrasan stroj
Jako ga volim i dobro mi služi
Pisanje mi ispada čisto i precizno
Lako je vidjeti da sam ja taj koji je to napisao

Postoje bijele praznine koje samo ja znam umetnuti
Pogledaj kako je fino izvedena ova stranica
Ipak da te razveselim dodat ću perom
Dvije tri riječi
I veliku mrlju tinte
Da ih ne možeš pročitati

MJESEČINA

Brod se ljulja u ritmu tanga
I mjesec i mjesec radi krugove na vodi
Na nebu je jarbol taj koji kruži
I broji sve zvijezde po redu

Mlada Argentinka stoji naslonjena na ogradu
Sanja o Parizu gledajući u svjetionike koji ocrtavaju obalu Francuske
Sanja o Parizu koji jedva poznaje i za kojim već žali
Ta rotirajuća svjetla učvršćena dvobojna svjetla koja se pale i gase podsjećaju je na svjetla
koja je gledala sa svog hotelskog prozora držeći je u nadi da će se uskoro vratiti
Sanja o skorom povratku u Francusku i životu u Parizu
Kucanje mog pisaćeg stroja ometa je da se do kraja unese u svoj san
Moj prelijepi pisaći stroj koji zvoni na kraju svakog retka i koji je brz poput jazz
Moj prelijepi pisaći stroj koji mi ne da sanjati ni o lijevoj ni o desnoj strani broda
Koji me tjera da pratim jednu ideju do kraja
Moju ideju

VILLA GARCIA

Tri krstarice jedan bolnički brod

Engleski barjak

Vidni svjetlosni signali

Dva karabinjera spavaju u naslonjačima na palubi

Napokon isplovjavamo

Ravno u šećerne vjetrove

PORTO LEIXOES

Uplovljavamo kasno i nedjelja je

Luka je neobuzdana rijeka

Siromašni emigranti dobro su prodrmani dok čekaju dopuštenje za ukrcavanje u trošnim barkama koje se penju jedna preko druge a da se ne potope

Ova luka ima jedno oko bolesno i drugo slijepo

I jedna se golema dizalica nagine poput dalekometnog topa

EN ROUTE ZA DAKAR

Zrak je hladan

More je željezo

Nebo je hladno

Moje tijelo je željezo

Zbogom Europo koju napuštam po prvi put od 1914.

Ništa mi ne značiš više niti me zanimaju emigranti u potpalublju Židovi Rusi Baski

Španjolci Portugalci i njemački akrobati nostalgичni za Parizom

Želim sve zaboraviti ne govoriti više tvojim jezicima spavati s crncima i crkinjama

indijancima i indijankama i životinjama i biljkama

Okupati se i živjeti u vodi

I okupati se i živjeti na suncu u društvu divovskog stabla banane

I voljeti veliki pupoljak te biljke

Razdijeliti se

Otvrdnuti poput šljunka

Strmoglaviti se

Potonuti na dno

35°57' ŠIRINE SJEVERNO 15°16' DUŽINE ZAPADNO

Dogodilo se danas

Čekao sam na to od trenutka kada smo zaplovili

More je bilo divno zaljuljano valovima bez vjetra

Nebo zakriveno od jutra

Bilo je četiri popodne

Igrao sam partiju domina

Odjednom sam poviknuo i izjurio na palubu

To je to to je to

Ultramarin plava

Papagajski plavo nebo

Topli zrak

Nije jasno kako se to dogodilo i kako to opisati

Ali sve se podiglo za ton više

Te večeri dobio sam četverostruki dokaz

Nebo je u tom trenutku potpuno bistro

Zapadajuće sunce poput kotača

Puni mjesec kao drugi kotač

I zvijezde veće i veće

Ta se točka nalazi između Madeire desno i Casablance lijevo

Već

NADOMAK OTOKA FUERTEVENTURA

Sve je još više poraslo od jučer

Voda nebo čistoća zraka

Kanarski otoci izgledaju poput obala jezera Como

Nakupine oblaka podsjećaju na glečere

Postaje vruće

NA PALUBI FORMOSE

Nebo je mračno prošarano leproznim prugama

Voda je crna

Zvijezde i dalje rastu i tope se poput suznih voštanica

A evo što se događa na brodu:

Na krmenoj palubi četiri su Rusa zasjela u hrpu užadi i kartaju pod svjetlom venecijanske lanterne

Na prednjoj glavnoj palubi Židovi koji su u manjini kao kod kuće u Poljskoj okupljaju se i ustupaju prolaz Španjolcima koji sviraju mandolinu pjevajući i plešući jotu

Na mostu portugalski emigranti plešu u krugu tamnoputi čovjek lupka dvjema dugačkim kastanjetama od kostiju parovi izlaze iz kruga okreću se vraćaju i udaraju petama dok jedan ženski glas pjeva visoko

Gotovo svi putnici prve klase gledaju i zavide tim narodnim igrama

U salonu jedna pretenciozna Njemica svira violinu prenemažući se i isto tako jedna pretenciozna mlada Francuskinja prenemaže se prateći je na klaviru

Na promenadi misteriozni Rus hoda gore dolje gardijski časnik veliki vojvoda inkognito lik iz Dostojevskog kojeg sam prozvao Dobro-Večer melankolični je lutak večeras zahvaćen izvjesnim unutarnjim nemirom odjenuo je lakirane cipele frak i ogromni polucilindar kakav nosi moj otac na portretu iz 1895.

U sobi za pušenje igramo domino mladi liječnik koji izgleda kao Jules Romain i koji ide u gornji Sudan belgijski proizvođač oružja koji silazi u Pernambucu Nizozemac s dubokim ožiljkom koji mu siječe čelo u dvije hemisfere on je direktor gradske zalagaonice u Santiago de Chileu i jedna mlada artistica iz Ménilmontanta ulična djevojka s puno dobrih kombinacija u automobilskoj industriji nudi mi čak i rudnik olova u Brazilu ili nalazište nafte u Bakuu

U krmenoj kućici njemački emigranti svi vrlo uredni pažljivo očešljani pjevaju sa svojim ženama i djecom grlene napjeve i sentimentalne balade

Na stražnjoj palubi glasno se diskutira i brblja na svim jezicima istočne Europe
U potpalublju momci iz Bordeauxa igraju manilju a u radio sobi telegrafist se žestoko
prepire sa Santanderom i Mogadorom

OCEANSKO PISMO

Oceansko pismo nije novi poetski žanr

To je praktična poruka s regresivnom pristojbom i puno je jeftinija od radiograma

Često se koristi na brodu kada treba zaključiti neki posao koji nisi stigao završiti prije polaska ili za odašiljanje posljednjih naputaka

Isto je i sentimentalni glasnik kojim vam šaljem pozdrave između dvije luke udaljene jedna od druge kao što su Porto i Dakar tako da znajući da sam na pučini šest dana ne očekujete od mene vijesti

Upotrijebit ću ga ponovo na Južnom Atlantiku između Dakara i Rio de Janeira da se javim kući jer to je jedini pravac u kojem se može slati

Oceansko pismo nije izmišljeno za pisanje poezije

Ali kada putuješ kada si u poslu kada ploviš preko oceana kada šalješ oceanska pisma

Onda je to poezija

NA PUČINU OD RIO DE ORA

Kormorani nas prate

Imaju elegantniji način letenja od galebova puno su veće ptice imaju ljepše bijelo perje
obrubljeno smeđe crnim ili posve crnim poput morskih vrana

Nailazimo na šest malih jedrenjaka natovarenih solju koji putuju između Dakara i Velikih
Kanara

NA VIDIKU CAP BLANC

Toplo je ali ne prevruće

Sunčeve zrake probijaju se kroz vlažnu i oblačnu atmosferu

Ujednačena temperatura je ipak povišena

Bit će da je to zbog pozicije Venere baš u ovo vrijeme

Najbolji uvjeti za ljenčarenje

DAKAR

Napokon zaobilazimo obalom oko dva brda koja su se pojavila ujutro i rasla na horizontu

Ostavljamo ih za sobom i ulazimo u luku Dakar

Gledajući natrag

Možeš vidjeti rub gdje se lome crveni valovi plavo nebo i plažu tako bijelu da ti oko zatrepti

GOREE

Pravi mediteranski zamak

I onda mali plošni otok portugalske ruševine i bungalovi obojeni u modernoj žutoj boji
Jesenjeg salona

U ovoj drevnoj jazbini lovaca na robove sada žive samo kolonijalni dužnosnici koji ne mogu
naći smještaj u Dakaru gdje isto postoji stambena kriza

Posjetio sam stare tamnice ukopane u crvenom bazaltu gdje još uvijek možeš vidjeti lance i
okove koje su stavljali oko vrata crncima da ne pobjegnu

Gramofonska glazba prodirala je čak i do tih dubina

TOGE

Ove crnkinje koje srećeš uokolo crnačkog sela kod trgovaca koji mjere i režu pamučne tkanine

Nijedna žena u svijetu ne posjeduje takvu otmjenost tu plemenitost držanje takav korak tu privlačnost tu eleganciju tu jednostavnost takvu nesvjesnu finoću tu čistoću zdravi izgled taj optimizam tu mladost takav ukus

Ni engleska aristokratkinja jutrima u Hyde parku

Ni Španjolka koja šeće u nedjeljnu večer

Ni lijepa Rimljanka iz Pincioa

Ni najljepše seljančice Mađarske ili Armenije

Ni prekrasna ruska princeza koja je nekoć znala prolaziti obalom Neve u sanjkama koje su vukli konji

Ni kineska djevojka u čamcu od cvijeća

Ni najzgodnije daktilografkinje New Yorka

Pa ni najpariškija od svih Parižanki

Daj bože da tih nekoliko figura viđenih u prolazu ostanu zauvijek defilirati mojom glavom

Svaki uvojak njihove kose je mala pletenica iste dužine nauljena obojena i glazirana

Na vrhu glave nose mali ornament od kože ili bjelokosti pričvršćen šarenim svilenim nitima ili lančićima perlica

Ta frizura predstavlja mjesece rada i one provode cijele živote u prikupljanju i raspuštanju kose

Njihove ušne školjke probijene su redovima zlatnih novčića

Neke od njih imaju šarene incizije na obrazima ispod oka i na vratu i njihova vještina nanošenja šminke prava je umjetnost

Ruke su im prekrivene prstenima i narukvicama i sve imaju obojene nokte a i dlanove

Teški srebrni ringovi zveckaju im oko gležnjeva i nose prstenje na nogama

Peta je obojena u plavo

Oblače se u tunike različitih dužina koje nose jednu preko druge otisnute ili izvezene u različitim uzorcima i bojama i izvrsnim ih ukusom slažu u čudesne kombinacije gdje narančasta plava zlatna ili bijela prevladava

Nose i pojaseve i teške amulete

I neke od njih imaju nebeski plave turbane

Njihova najveća dragocjenost su savršeni zubi koje poliraju kao što se održavaju mjedeni sklopovi na luksuznoj jahti

Njihovo držanje ima nešto zajedničko s finom jedrilicom

Ali ništa ne može opisati suptilne proporcije njihovih tijela ili izraziti bezbrižnost kojom zrači njihov hod

BIJOU-KONCERT

O ne

Nikada više

Neću nogom stupiti u jednu od ovih kolonijalnih rupa

Želio bih da sam taj siromašni crnac želio bih da sam taj siromašni crnac koji ostaje na
vratima

Onda bi prelijepe crnkinje bile moje sestre

A ne

A ne

Ove prljave krave Francuskinje Španjolke Srbijanke Njemice koje ubiru zlovolju mučaljivih
kolonijalnih dužnosnika nostalgичnih za pariškim životom garnizona i koji ne znaju kako ubiti
vrijeme

Želio bih da sam ovaj siromašni crnac i da otprhnem svoje vrijeme

LEŠINARI

Ovo je crnačko selo manje prljavo od tvorničke zone Saint-Ouena
Lešinari koji kruže iznad sela katkad se spuste i počiste ga

ZVJEZDANE NOĆI

Provodim veći dio noći na palubi
Uobičajene zvijezde naših širina leluju leluju preko neba
Sjevernjača ponire sve dublje i dublje na sjevernom horizontu
Orion – moje zvijezde – je u zenitu
Mliječni put poput svjetlosne napukline raste svake noći
Veliki medvjed je mrlja magle
Južno nebo postaje sve mračnije i mračnije ispred nas
Jedva čekam da se Južni križ pojavi na istoku
Da mi pomogne čekati Venera se dvostruko uvećala i peterostruko pojačala sjaj tako da
poput mjeseca ostavlja tragove na vodi
Ove noći sam vidio padajuću zvijezdu

BIJELO ODIJELO

Šećem palubom u bijelom odijelu koje sam kupio u Dakaru
Na nogama imam espadrile kupljene u Villa Garcii
U ruci nosim baskijsku beretku donešenu iz Biarritza
Džepovi su mi puni Caporal Ordinairea
S vremena na vrijeme pomirišem svoju tabakeru od ruskog drva
Zveckam u džepu s nekoliko novčića i jednom zlatnom funtom sterlinga
Imam svoj veliki kalabrijski rupčić i voštane šibice posebne čvrstine kakve se mogu naći
samo u Londonu
Svježe okupan izribaniji od palube
Sretan poput kralja
Bogat poput milijardera
Slobodan poput čovjeka

KABINA BR. 6

Ovdje živim

Trebao bih uvijek ovdje živjeti

Ne zaslužujem hvalu zato što ostajem ovdje zaključan i radim

Osim toga i ne radim već samo zapisujem sve što mi prođe glavom

U stvari ne baš sve

Puno toga mi prolazi kroz glavu ali ne ulazi u moju kabinu

Živim u propuhu brodske okno uvijek širom otvoreno ventilator šumi

Ne čitam ništa

PRTLJAGA

S kakvom sve prtljagom ljudi putuju

Što se mene tiče ja sam ponio samo svoj brodski kovčeg i već nalazim da je i to puno da imam previše stvari

Evo što imam unutra

Rukopis *Moravaginea* koji moram završiti tokom plovidbe i poslati preporučeno iz Santosa Grassetu

Rukopis *Plan de l'Aiguille* koji moram završiti što je prije moguće i poslati u Sans Pareil

Rukopis baleta za sljedeću sezonu Švedskog baleta koji sam napisao na brodu između Le Havrea i La Pallicea i poslao kopiju Satieu

Rukopis *Coeur du Monde* koji ću dio po dio poslati Raymoni

Rukopis *Equatoria*

Cijelu hrpu crnačkih priča za drugi svezak moje *Anthologie Nègre*

Više paketa poslovnih papira

Dva velika sveska Darmsteterova rječnika

Moj Remington portabl pisaći stroj posljednji model

Paket nekih sitnica koje moram predati nekoj ženi u Riu

Moje Timbuktu šlake koje imaju markicu velikih karavana

Dva para terenskih cipela

Jedan par lakiranih

Dva odijela

Dva ogrtača

Moj veliki Mont Blanc pullover

Razne stvarčice za toaletu

Kravata

Šest paketa rupčića

Tri košulje

Šest pidžama

Kilogrami bijelog papira

Kilogrami bijelog papira

I moja amajlija

Moj kovčeg teži 57 kilograma bez mog sivog šešira

ORION

To je moja zvijezda

Oblikovana je poput ruke

To je moja ruka odletjela u nebo

Tokom cijelog rata gledao sam u Orion kroz prorez bunkera

Kad su cepelini bombardirali Pariz uvijek su stizali iz pravca Oriona

Danas mi je točno iznad glave

Glavni jarbol probada dlan te ruke to mora boljeti

Kao što i moja amputirana ruka boli probadana neprekidnim bljeskom

EKVATOR

Ocean je plavkasto crn i plavo nebo blijedi pokraj njega

More se vrtloži uokolo horizonta

Reklo bi se da Atlantik hoće preplaviti nebo

Uokolo parobroda rezervoar čistog ultramarina

PLIVAM

Sve do linije ekvatora bila je zima

Sada je ljeto

Kapetan je postavio bazen na gornju palubu

Ronim plivam plutam

Više ne pišem

Dobro je živjeti

SAN FERNANDO DE NORONHA

Šaljem brzojav u Santos da najavim svoj dolazak

Onda se vraćam natrag u bazen

Dok plivam leđnim stilom i prskam gospodina Moutona brodski radiotelegrafist javlja mi da je stupio u vezu s Belle-Isleom i pita me ne bih li možda htio poslati oceansko pismo (gospođi Raymoni, naglašava s dobroćudnim osmijehom)

Šaljem joj jedno oceansko pismo da poručim kako je dobro živjeti

I vraćam se u vodu

Hladnu vodu

Slanu vodu

AMARALINA

Ovaj mi radiogram kaže da me čekaju s autom u Santosu

Očajan sam što stižemo tako brzo

Još samo šest dana na moru

Tuga me hvata

Ne želim nikada stići tamo dignut ću Western Union u zrak

NEDJELJA

Nedjelja je na vodi

Vruće je

U svojoj sam kabini zatvoren kao u maslacu koji se topi

PEDRO ALVAREZ CABRAL

Portugalac Pedro Alvarez Cabral isplovio je iz Lisabona

Godine Gospodnje 1500.

U smjeru Istočne Indije

Suprotni vjetrovi odvukli su ga na zapad i tako je otkriven Brazil

KOPNA

Tegljač u smjeru Pernambuca

U opernom dvogledu koji pripada barmenu to će biti engleski parobrod sav prekriven bijelim platnom

Golim okom čini se da je predubokog gaza i prepolovljen na pola poput one serije američkih tegljača sagrađenih u ratu

Dok se o toj temi žustro raspravlja ja ugledam kopno

To je zaokružena kopnena masa u oklopu magle iz koje vire tri sedefasta perca

Dva sata kasnije pojavljuju se trijangularne planine

Plave i crne

LEPTIR

Čudno

Već nam je dva dana kopno na vidiku a niti jedna ptica nam nije izišla u susret ili krenula našim putem

A opet

Danas

U zoru

Dok smo uplovljavali u zaljev Ria

Leptir veličine ruke zalepršao je svud uokolo broda

Bio je crn i žut s dugačkim vodoskocima blijedoplave boje

RIO DE JANEIRO

Svi su na palubi

Vrhovi planina svuda oko nas

Svjetionik se gasi

Traži se Glava šećera posvuda i deset ljudi nalazi je na sto različitih mjesta toliko su te ovalne planine slične jedna drugoj

G. Lopart mi pokazuje planinu koja se naslanja na nebo profilom koji podsjeća na mrtvaca – njemu se čini da planina ocrtava siluetu Napoleona na samrtnoj postelji

Meni više slični na Wagnera, Richarda Wagnera sveg napuhanog od ponosa ili možda samo malo predebelog

Rio je već blizu i mogu se raspoznati kuće na plaži

Časnici uspoređuju krajolik s onim oko Zlatnog roga

Drugi pričaju o pobuni tvrđava

Neki u zboru osuđuju veliki novosagrađeni hotel koji tako visok i četvrtast razbija harmoniju zaljeva (zaljev je jako lijep)

Neki drugi snažno protestiraju protiv devastacije jednog brda

Ali naslonjen na ogradu palube ja razmatram

Tropsku vegetaciju napuštenog otočića

Ogromno sunce koje se probija kroz bujnu vegetaciju

Malu barku kojom upravljaju tri ribara

Ti ljudi polaganih razrađenih pokreta

Koji rade

Koji ribare

Koji hvataju ribu

Koji nas čak ni ne gledaju

Udubljeni u svoje umijeće

LIJEPA VEČER

Večer pada na američku obalu

Nema riba nema ptica

Neprekidni lanac jednoličnih planina potpuno prekriven gustom vegetacijom

More je mirno

I nebo je mirno

Mislim na dvoje prijatelja koje sam stekao na brodu i koji su nas upravo napustili u Riu

Gospodin Lopart burzovni mešetar iz Bruxellesa pristojan i zabavan s kojim sam dijelio stol i bocu viskija večerima u salonu za pušenje

I Boubou-blanc-blanc-boubou ona je bila prijateljica kakvu se samo poželjeti može plivali smo satima zajedno na bazenu ujutro i uvečer

Nas troje bili smo tako dobra ekipa da smo se smijali do suza

Izludjeli smo sve na brodu skandalizirali službenike i vojne dužnosnike (visoke) u raznim misijama

Nisam se tako smijao dobrih deset godina smijao sam se punih 20 dana bez prestanka da me trbuh bolio i dobio sam šest kilograma

Zbogom dragi prijatelji uskoro se vidimo srest ćemo se opet na brodu u povratku za

Francusku ili nekog drugog dana u Parizu ili Bruxellesu ili negdje u vlaku koji prelazi Ande ili ukrcani na *Empress* koji plovi svojom putanjom za Australiju uvijek ćemo imati istog barmena jer svijet je mali za tako dobre prijatelje

Uskoro se vidimo

DUBOKA NOĆ NA PUČINI

Puni mjesec koji putuje za nama osvjetljava brdovitu obalu
Južni križ je na istoku pa južno nebo ostaje u tami
Omamljujuća vrućina
Veliki komadi drva plutaju neprozirnom vodom
Dvije njemačke akrobatkinje šeću palubom polugole
U potrazi su za povjetarcem
Maleni portugalski liječnik koji prati emigrante svoje zemlje sve do Buenos Airesa namiguje
dok prolazi pored mene
Vidim ga kako nestaje s dvije njemačke akrobatkinje u praznoj kabini
Dva broda prolaze desnom stranom i tri lijevom
Svih pet osvjetljeno je kao za noćnu zabavu
Kao da smo usidreni u Monte Carlu i djevičanska prašuma izrasta sve do mora
Kada se potpuno koncentriram i naćulim uši čujem nešto kao šuškanje lišća
Ili je to možda moja tuga zato što sutra napuštam brod
Poslije dugih četvrt sata do mene stiže isprekidana pjesma nekog emigranta koji stoji na
mostu gdje se posteljina suši na mjesecini i on mi maše

PARIZ

Ostao sam na palubi cijelu noć slušajući poruke koje su stizale na telegraf odgonetavajući
pojedine dijelove
I prevodio ih pogledavajući u zvijezde
Nova je zvijezda sjala u visini moga nosa
Vrh moje cigare
Razmišljao sam rastreseno o Parizu
I svaku zvijezdu na nebu povremeno bi zamijenilo neko poznato lice
Vidio sam Jeana kao plamenog vilenjaka Erikove zločeste oči Fernandovu ležernu pozu i oči
stotinu kavana oko Sandersa
Eugenijine okrugle naočale i Marcelove
Mariettin oštri pogled i ljuljajuće oči Gaskonjca
S vremena na vrijeme Francis i Germaine prošli bi u autu a Abel je postavljao neku
produkciju i bio tužan
Zatim je telegraf opet započeo kuckati i pogledao sam opet u zvijezde
I nova je zvijezda ponovo zasjala na vrhu moga nosa
Obasjavala me poput Raymone
Tako blizu tako blizu

ZORA

U zoru sam sišao dolje među strojeve
Po posljednji put poslušao sam duboko disanje cilindara
Naslanjajući se na slabašnu emajliranu ogradu osjetio sam po posljednji puta tupo
podrhtavanje osovine koja me punila ustajalim mirisom pregrijanog ulja i mlakom parom
Popili smo još po jedno piće ja i glavni mehaničar taj tužni tihi čovjek koji ima takav lijepi
dječaćki osmijeh i koji se nikada ne upušta u blebetanje
Dok sam izlazio iz strojarnice i sunce je prirodno izlazilo iz mora i već je postalo vruće
Nijednog oblaka na ljubičastom nebu
I kako smo zaokrenuli prema Santosu naš trag u vodi je opisao veliki luk blistav na
nepomičnom moru

OTOCI

Otoci

Otoci

Otoci na koje se nitko neće nikada iskrcati

Otoci na kojima nitko neće nikada pristati

Otoci prerasli vegetacijom

Otoci sklopčani poput jaguara

Otoci koji su tihi

Otoci koji se ne miču

Otoci koji su nezaboravni i bezimeni

Bacam svoje cipele preko palube jer ja bih stvarno želio doći do vas

DOLAZAK U SANTOS

Prolazimo između planina koje se za nama zatvaraju
Više se ne može odrediti gdje počinje otvoreno more
Eno peljara penje se ljestvama on je mješanac s velikim očima
Uplovjavamo u jedan povučeni zaljev koji završava tjesnacom
Na lijevo je fantastična plaža s autima koje voze iznad i na desno teško nijemo tropsko
raslinje pada u more poput Nijagare klorofila
Nakon što smo prošli malenu portugalsku tvrđavu ugodnu poput rimske kapelice s topovima
koji više sliče na naslonjače prigodne za drijemanje u sjeni vijugamo sat vremena u blatnim
vodama
Obale su niske
Lijeva je obala zasađena mango drvećem i divovskim bambusima oko crveno-crnih ili plavo-
crnih straćara crnih ljudi
Desna obala je pusta močvarna ispunjena šiljastim palmama
Sunce je preteško

PLAŽA GUARUJA

Dva su sata popodne konačno smo usidreni

Primijetio sam skupinu ljudi kako se skrivaju od sunca pod skraćenom sjenom krana

Zdravstvene potvrde putovnica carina

Iskravam se

Ne sjedim u autu koji me vozi već u gustoj mekanoj vrućini koja me omata poput karoserije

Moji prijatelji koji su čekali na sunčanom doku od sedam ujutro jedva imaju snage stisnuti mi ruku

Cijeli grad odzvanja veselim trubama koje pozdravljaju jedna drugu

Vesele trube koje nas oživljavaju

Vesele trube koje nam otvaraju apetit

Vesele trube koje nas vode ručati na plažu Guaruja

U restoran koji je ispunjen slot aparatima električnim fliperima mehaničkim pticama

mehanizmima koji čitaju iz dlana gramofonima koji proriču sudbinu i gdje spremaju onu

dobru staru brazilsku kuhinju ukusnu začinjenu crnu indijansku

SAO PAULO RAILWAY CO.

Ekspres zagrijava paru

Smještamo se u pompejski Pullman koji izgleda poput luksuznih vagona egipatske željeznice

Sjedimo oko stola za bridž u velikim pletenim stolicama

Postoji bar na kraju vagona gdje ispijam svoju prvu Santos kavu

Odlazeći mimoilazimo se s konvojem bijelih vagona koji nose natpise Caloric Co.

Meni kažeš

Ja se gušim

KRAJOLIK

Zemlja je crvena

Nebo je plavo

Vegetacija je tamnozeleno

Ovaj je krajolik okrutan tvrd tužan unatoč beskrajnoj raznolikosti bujajućeg raslinja

Unatoč naginjućoj eleganciji palmi i buketima koji pršte s velikih stabala rascvjetanih u cvatu korizmenog cvijeća

U VLAKU

Vlak ide dosta brzo

Signali na skretnicama i prolazi na peronima rade kao u Engleskoj

Priroda je puno tamnija u zelenilu nego kod nas

Brončana

Zatvorena

Šuma ima indijansko lice

Dok kod nas poljima prevladavaju žuta i bijela

Ovdje je nebesko plava boja rascvjetanih *campos*

TELEGRAFSKA LINIJA

Vidite li na dnu doline ovu telegrafsku liniju koja pravocrtnom stazom presijeca šumu na planini tamo preko

Svi su stupovi od željeza

Kada su postavljani bili su drveni

Poslije tri mjeseca narasle su im grane

Tako da su ih iščupali i nasadili naopačke da im korijenje bude u zraku

Poslije tri mjeseca narasle su im nove grane uhvatilo se korijenje i započeli su živjeti ispočetka

Morali su ih sve iščupati i da bi postavili novu liniju trebalo je uz veliki trošak dovesti željezne stupove iz Pittsburgha

PROSJEKE

More se pojavljuje i nestaje

Vodopadi

Gusto mahovinasto drveće

Teško gumasto lišće blista

Sunčeva ocaklina

Visoko dotjerana vrućina

Odsjaji

Ne slušam više prijatelje kako živahno raspravljaju o novostima koje sam donio iz Pariza

S obje strane vlaka ravno pred nama ili na drugoj strani udaljene doline

Šuma je tu i gleda u mene uznemiruje me i privlači poput maske mumije

Gledam

Niti traga oku

IZBRAZDANO LICE

Lišće šumsko lišće

Ova naginjuća arhitektura sazdana poput fasade katedrale s nišama i ornamentiranim pravokutnim blokovima i krhkim prohodima

BOTANIKA

Araukarija ti plijeni oko
Diviš se njezinom divovskom rastu
Posebno granama
Koje se na različitim visinama
Dižu poput kandelabra
I sve završavaju na istoj razini formirajući savršeno ravan plato
Možeš vidjeti i velikog staračca zlatno žutih cvjetova i mirtu
Terpentinovo drvo
Vrlo raširena komponenta koju zovu Alecrim do campo divlji ružmarin
I malo drvo s trorogim listovima br. 1204*bis*
Ali meni je od svega ljepše što ne možeš odrediti ime stotinama biljaka koje su sve jedna
ljepša od druge
I koje uopće ne poznajem
Koje prvi put vidim
I kojima se divim

SAO PAULO

Napokon neke tvornice predgrađe mali tramvaj
Žice visokog napon
Ulica pretrpana ljudima u večernjoj kupovini
Plinometar
Napokon ulazimo u stanicu
Sao Paulo
Osjećam se kao da sam na stanici u Nici
Ili da silazim na Charring-Crossu u Londonu
Evo svih mojih prijatelja
Dobar dan
To sam ja

Le Havre - Sao Paulo, veljača 1924.

USTAJANJE

Noć je odmakla

Sviće dan

Otvora se prozor

Neki čovjek proviruje pjevušeći

U potkošulji je i gleda van na svijet

Vjetar šumi tiho poput zvrndave glave

GRAD SE BUDI

Prvi tramvaji prolaze puni radnika

Čovjek prodaje novine nasred trga

Skače uokolo pod velikim plahtama papira koje klepeću krilima a on izvodi svoju

usamljenu baletnu točku praćen glazbom svojih grlenih povika... STADO... ERCIO... EIO

Trube mu odgovaraju

I prvi auti prolaze punom brzinom

ELEKTRIČNE TRUBE

Ovdje nikada nisu čuli za Ligu tišine

Kao ni u drugim novim zemljama

Radost življenja i zarađivanja izražava se trubljenjem i eksplozijama iz širokih auspuha automobila

SITNA RIBA

Nebo je oštro plavo

Zid preko puta je oštro bijel

Oštro sunce tuče po mojoj glavi

Jedna crnkinja na maloj terasi prži ribicu na minijaturnoj tavi napravljennoj od stare kutije za kolače

Dvoje male crne djece žvače štapić šećerne trske

OKOLICA

Blistavi zid PANSION MILANESEA uokviren je mojim prozorom

Vidim djelić avenije Sao-Joao

Tramvaji auti tramvaji

Tramvaji – tramvaji tramvaji tramvaji

Žute mazge upregnute u trojke vuku sićušna prazna kola

Nad stablima papra u aveniji strši divovski natpis CASA TOKYO

Sunce prosipa sjaj

SVETI PAVAO

Obožavam ovaj grad

Sao Paulo je po mom srcu

Ovdje nema tradicije

Nema predrasude

Ni drevne ni moderne

Sve što se računa ovaj je divlji apetit ovo apsolutno povjerenje ovaj optimizam ova smjelost
taj trud ovaj rad ova teorija kojom niče deset kuća na sat u svim stilovima smiješnim
grotesknim lijepim velikim malim sjevernjačkim južnjačkim egipatskim jenki kubističkim
S nikakvom drugom namjerom nego da slijedi statistiku predvidi budućnost poveća
udobnost i svrsishodnost i privuče veliku emigrantsku populaciju

Sve zemlje

Svi narodi

To mi se sviđa

Dvije tri portugalske kuće koje ostaju porculansko su plave

NA DOKU

Zbogom dragi prijatelji zbogom

Požurite u Sao Paulo prije mraka

Posljednji put raspravljamo o mitraljezima o revoluciji

Ostajem sam na ovom velikom nizozemskom brodu punom Nijemaca Nizozemaca

Argentinaca djetinjastih blistavih uređenih i dva-tri lažna Engleza

Španjolski emigranti vraćaju se kući

Zaradili su nešto novaca kad si mogu priuštiti povratnu kartu i izgledaju stvarno zadovoljni

Jedan par pleše uz zvuk harmonike

Još jedna *jota*

KABINA BR. 2

Moja je

Cijela je bijela

Bit će mi tu dobro

Sâm samcat

Jer preda mnom je puno posla

Treba nadoknaditi 9 mjeseci na suncu

9 mjeseci u Brazilu

9 mjeseci s prijateljima

I moram raditi za Pariz

Zato mi se već sviđa ovaj prenakrcani brod na kojem ne vidim nikoga s kim bih pričao

KAŠNJENJE

Skoro je dva ujutro i još uvijek ne isplovjavamo

Ne prestaju ukrcavati kavu

Vreće se penju penju i penju u beskrajnom lancu ruku i padaju na dno potpalublja poput utovljenih svinja iz Chicaga

Dosta mi je toga

Idem u krevet

BUĐENJE

Gol sam

Već okupan

Stavljam malo kolonjske

Jedna jedrilica kao zaglavljena u mom brodskom oknu

Hladno je jutros

Ima i magle

Prebirem po papirima

Određujem raspored

Dani će mi biti radni

Nemam ni minute viška

Pišem

POVJETARAC

Ni zvuka ni pokreta

“Gelria” se elegantno drži na vodi

Na ovom luksuznom parobrodu koji skriva ciganske orkestre u svakoj izbi svi kasno ustaju

Jutro pripada meni

Rukopisi su rašireni na mom ležaju

Povjetarac ih nezainteresirano lista

Prisutnosti

RIO DE JANEIRO

Zapjenjeno svjetlo preplavljuje atmosferu

Svjetlo takvog kolorita i tako tečno da sve stvari koje dodiruje

Ružičaste stijene

Bijeli svjetionik iznad njih

Signale semafora – čine se protočnim

I gle sada poznajem imena planina koje okružuju ovaj veličanstveni zaljev

Zaspali Div

La Gavea

Papagajev kljun

Corcovado

Glava šećera koju su brodski drugovi Jeana de Leryja zvali Vrš maslaca

I čudnovate igličaste vrhove planinskog lanca Orgulja

JUTRO PRIPADA MENI

Sunce se diže u četvrt do šest

Vjetar je svježiji

Ujutro je paluba moja sve do 9 sati

Gledam mornare kako ribaju palubu

Visoki valovi

Brazilski parobrod koji sustižemo

Jedna i jedina crno-bijela ptica

Kada se na palubi pojave prve žene prodrmane vjetrom i djevojčice kojima vjetar zadiže

haljinice otkrivajući njihove male naježene guze silazim u svoju kabinu

I vraćam se poslu

PISANJE

Moj stroj kucka u ritmu
Zvoni na kraju svakog retka
Zupci račlaju
S vremena na vrijeme naslonim se u svojoj pletenoj stolici i otpustim velik oblak dima
Moja cigareta uvijek gori
Onda čujem zvuk valova
Grgljanje vode stiješnjene u cijevima lavaboa
Dižem se i stavljam ruku u hladnu vodu
Ili se poprskam kolonjskom
Prekrio sam zrcalo na ormaru da se ne vidim dok pišem
Brodsko okno je sunčev disk
Kada razmišljam
Ono vibrira poput kože razapete preko bubnja i glasno priča

PREVRTLJIVOST

Onaj prokleti natkonobar kojemu sam dao veliku napojnicu da me ostavi samog dolazi me
potražiti poput mačke litalice
Moli me u ime kapetana da se pridružim gostima za počasnim stolom
Bijesan sam ali ne mogu odbiti
Tijekom večere ispostavlja se da je kapetan zapravo simpatičan čovjek
Sjedim između diplomata u Haagu i engleskog konzula u Stockholmu
Na drugoj strani sjede vodeći lumen u bakteriologiji i njegova žena koja je blago proždrljivo
stvorenje savršeno bijele puti i tupih okruglih očiju
Moji antiglazbeni paradoksi i moje kulinarske teorije izazivaju pravednički gnjev za stolom
Diplomat u Haagu umače monokl u juhu
Konzul u Stockholmu se zahliknuo i od muke pozelenio poput prugastih pidžama
Bakteriološki lumen još više izdužuje svoje šiljato lasičje lice
Njegova žena se kikoće i nabire od usta prema rubovima tako da joj lice na kraju izgleda
poput pupka nabreklog trbuha
Kapetan mi zlobno namiguje

SMOKING

Samo odrpanci nemaju smoking na brodu

Samo predobro odgojena gospoda imaju smoking na brodu

Oblačim mali komplet od engleskog tvida a more je plavo izglađeno poput mog tropsko-plavog odijela

NOĆ SE DIŽE

Gledao sam vrlo pažljivo kako to ide

Dok sunce zapada

More se zamračuje

A nebo ostaje svijetlo još neko vrijeme

Noć se diže iz vode i polako okružuje cijeli horizont

Tek onda nebo lagano tamni

Do trenutka kada je posve mračno

Zatim se crnina vode i crnina neba povlače

Pojavljuje se jedna bjelokosna prozirnost s odrazima u vodi i zakrivenim teritorijima na nebu

I onda Vreća ugljena ispod Južnog križa

I onda Mliječni put

PLOVIDBA BEZ IČEGA

Holandija Holandija Holandija

Dim puni salon za pušenje

Cigani pune orkestre

Naslonjači pune salon

Obitelji obitelji obitelji

Rupe pune čarape

I žene koje pletu koje pletu

VRUĆINA

Šest je dana od La Plate do Pernambuca na brzom prekooceanskom parobrodu
Često vidiš obalu ali nema nijedne ptice
Kao u unutrašnjosti goleme države Sao Paulo gdje se po cijeli dan kotrljaš prašnjavim
cestama
A da nisi uznemirio nijednu pticu
Takva je to vrućina

CAP FRIA

Noćas sam kroz vrata čuo dječji glas

Mek

Moduliran

Čist

Učinio mi je dobro

INKOGNITO RAZOTKRIVEN

Evo već sam nekoliko dana uspješno zbunjivao društvo za stolom
Nisu nikako mogli dokučiti tko sam ja do vraga
Diskutirao sam bakteriologiju s glavnim lumenom
Žene i noćne klubove s kapetanom
Kantove teorije mira s atašoom u Haagu
Pomorsku trgovinu s engleskim konzulom
Parišku kinematografiju glazbu bankarstvo vitalizam avijaciju
Večeras za stolom dok sam joj davao komplimente žena glavnog lumena rekla je Istina je
znači
Gospodin je pjesnik
Pljus
Saznala je od džokejeve žene iz kabine drugog razreda
Ali ne mogu biti ljut na nju jer me njezin proždrljivi raskalašeni osmijeh zabavlja više od
svega
Stvarno bih volio znati kako joj uspijeva tako nabrati to pupkasto okruglo lice

OPASAN ŽIVOT

Danas sam vjerojatno najsretniji čovjek na svijetu

Imam sve što ne želim

I jedina stvar koju želim u životu je Ona kojoj me svaki okretaj propelera dovodi sve bliže i bliže

A možda ću sve izgubiti kada tamo stignem

TIPFELERI

Pravopisne pogreške i tipfeleri čine me sretnim

Ima dana kad bih namjerno griješio

To je varanje

Stvarno volim pogreške u izgovoru oklijevanja u govoru i naglaske svih lokalnih dijalekata

BAHIA

Lagune crkve palme kubične kuće

Velike barke s dva preokrenuta pravokutna jedra koja sliče golemim napuhanim nogavicama

Mali čamci koji poskakuju među valovima poput peraje morskog psa

Veliki oblaci okomiti izbočeni obojani poput grnčarije

Žuti i plavi

HIC HEAC HOC

Kupio sam tri majmunčića koje sam krstio Hic Haec Hoc

Dvanaest kolibrića

Tisuću cigara

I bahiansku ruku veliku poput noge

S tim još odnosim sjećanje na najljepši protok smijeha

ADRIENNE LECOUVRER I COCTEAU

Kupio sam još dva posve mala visticija
I dvije ptice s perjem poput kolaž papira
Moji mali majmunčići imaju naušnice
Moje ptice imaju zlatne pandžice
Manjeg majmuna krstio sam Adrienne Lecouvreur a drugog Jean
Poklonio sam jednu pticu kćeri argentinskog admirala koji je na brodu
Ona je glupava djevojka koja žmirka na oba oka
Pere pticu vodom da odstrani pozlatu s pandžica
A druga ptica raspjevala se u mojoj kabini za par dana sasvim će pristojno oponašati sve
poznate zvukove i zvrndati poput mog pisaćeg stroja
Dok pišem moji me mali majmuni provjeravaju
Zabavan sam im preko svake mjere
Misle da me drže u kavezu

VRUĆINA

Vrućina u kabini me ubija ali ne mogu je provjetriti iz straha da ne bih svoju malu obitelj malih životinja izložio propuhu

Ništa zato

Ostajem u kabini

Gušim se i pišem i pišem

Pišem da ih razveselim

Te male životinje stvarno su pristojne a takav sam i ja

HORIZONT

Linija koji nestaje

Zbogom

To je Amerika

Iznad je kruna od oblaka

U nadolazećoj noći jedna apsolutno čista zvijezda

Sada ćemo zaokrenuti na istok i od sutra bazen će biti postavljen na gornjoj palubi

STOLAR

Hic Haec Hoc su kod stolara

U svojoj kabini držim samo pticu i majmune Adrienne i Cocteaua

Stolareva radionica ispunjena je papigama majmunima psima i mačkama

On sam je starčić koji puši svoju lulu

Ima sive oči uobičajene kod ljudi koji piju bijelo vino

Kad razgovarate on odgovara širokim zamahom blanjalice koja odapinje koverće drva

Odletjele

Dajem mu nadimak Robinson Crusoe

Tek se onda udostoji nasmiješiti

REKAO SAM VAM

Rekao sam dobro

Kada se kupuju majmuni

Treba izabrati one živahne koji vas skoro zastrašuju

A nikada ne uzeti slatkog dremljivog majmuna koji ti se sklupča u naručju

Jer to su drogirani majmuni koji će već sutradan postati bjesomučni

I to se upravo dogodilo djevojčici koja je ugrižena za nos

KRISTOROF KOLUMBO

Ovo što danas gubim iz vida ploveći na istok isto je ono što je Kristofor Kolumbo otkrio ploveći na zapad

U ovim je vodama ugledao onu prvu pticu crnu i bijelu koja ga je natjerala da se baci na koljena i zahvali Bogu

S toliko emocija

I da improvizira onu bodlerijansku molitvu koja se može naći u njegovu brodskom dnevniku
Gdje traži oprostaj zato što je svaki dan lagao svojim mornarima očitavajući im krivi položaj broda

Tako da ne bi mogli otkriti put natrag

KAPETAN JE MOMČINA I POL

Sve u svemu kapetan je momčina i pol

Jučer je dao postaviti bazen samo zbog mene

Danas je ne rekavši nikome ništa i jednostavno samo da meni ugodu

Okrenuo brod

I otplovio uz otok Fernando de Noronha tako blizu da sam zamalo ubrao buket cvijeća

FERNANDO DE NORONHA

Iz daljine izgleda kao potonula katedrala

Izbliza

To je otok boja toliko intenzivnih da je zelenilo trave posve zlatno

GROTA

Tu ima jedna grota koja presijeca otok od jednog kraja do drugog

VRH

Ima jedan vrh čije mi ime nitko nije znao reći

Izgleda poput Matterhorna i najviši je stup Atlantide

Kakav je to samo osjećaj pomisliti da sam dalekozorom otkrio tragove zaravni Atlantide

PLAŽA

U zaljevu

Iza brdašca

Plaža sa žutim pijeskom i sedefastim palmama

TAMNICA

Bijeli zid

Visok poput zidina groblja

Divovskim slovima ispisano tako da se i golim okom lako razabire

“Nastamba zatvorenika”

CIVILIZACIJA

Tragovi zemlje koja se obrađuje

Nekoliko kuća

Telegrafska postaja dva stupa dalekovoda i dva Eiffelova tornja u izgradnji

Stara portugalska luka

Kalvarija

Dalekozorom razabirem na zatvorskom bedemu golog čovjeka koji maše bijelom krpom

Noći su najljepše bez mjeseca s ogromnim zvijezdama i vrućinom koja se može samo razbuktati

Kao što zahuktali propeleri sijekući noćnu vodu ostavljaju sve fluorescentniji trag za našim brodom

PUTNICI

Svi su ovdje u svojim ležaljka

Ili igraju karte

Ili piju čaj

Ili im je dosadno

Ali postoji i mala skupina sportskih tipova koji igraju dometanja ili brodski tenis

I još jedna mala grupa koja ide plivati bazenom

Noću kada svi spavaju prazne ležaljke na palubi izgledaju poput zbirke kostura u muzeju

Balzamiranih starica

Kameleona peruti noktiju

PLAVA PTICA

Moja plava ptica ima sasvim plava prsa

Glava joj je brončano zelenkasta

Ima crnu točku ispod grla

Krila su joj plava prošarana malim zlatnožutim strelicama

Na vrhu repa ima svjetlocvenih tragova

Leđa su joj prugasta crna i zelena

Ima crni kljun pandže boje puti i dva mala jantar crna oka

Voli se močiti jede banane i ima zov koji sliči piskanju tankog mlaza pare

Zove se Sedamboja

ZAŠTO

Ptica zviždi

Majmuni je gledaju

Majstorstvo

Radim s osmijehom

Što god bilo svejedno mi je

Ravnodušan sam prema svemu što radim

Moje oči prate nekoga tko nije ovdje

Pišem leđima okrenut smjeru kretanja broda

Sunce u magli

Naprijed

Nazad

Da

PTICE

Guano stijene prepune su ptica

JANGADA

Tri gola čovjeka na otvorenom moru

Plove u jangadi i love velikog bijelog kita

Tri bijele traverze trokutasto jedro jedan plovak

TRAG NA VODI

More je i dalje morski plavo

Vrijeme nastavlja biti najljepše koje sam ikada doživio na pučini

Ovaj prelazak oceana ostaje najmirniji i najspokojniji koji se može zamisliti

PLES

Jedan američki par pleše apačke plesove
Argentinske se cure dure na orkestar i od srca preziru mlade mornare
Portugalci udare u aplauz čim zasvira neka portugalska pjesma
Francuzi se drže zajedno glasno se smiju i svima se rugaju
Samo malene sluškinje žele plesati u svojim lijepim haljinicama
Na užas nekih i na zabavu drugih pozivam jednu crnu dadilju za ples
Američki par opet se prima apačkih plesova

ZAŠTO PIŠEM?

Zato...

JUŽNOAMERIČKE ŽENE

I

Cesta se diže u serpentinama
Naš se auto penje sirovom snagom
Uzdižemo se grmljavinom aviona koji se približava rubu stratosfere
Svaki je zavoj baci na moje rame i kada se zanesemo u prazno ona se nesvjesno hvata moje ruke i naginje preko litice
Na vrhu planine naglo se zaustavljamo pred divovskim usjekom
Čudovišni se mjesec diže blizu iza nas
"Lua Lua" ona mrmlja
U ime mjeseca, prijatelju, kako Bog dopušta te gorostasne tvorevine koji su nam omogućili prolaz?
Prije je to sunce, djevojčice, a ne mjesec - sunce, koje je, predviđajući maglu, napravilo tu golemu pukotinu
Pogledaj dolje na vodu kako teče kroz urušene stijene i strmoglavljuje se u cijevi generatora
Ova elektrana šalje struju sve do Rija

II

Slobodnjaci svih zastava
Sada možemo priznati
Ima nas nekoliko uokolo svijeta
Savršeno zdravlje
Imamo i najljepše žene na svijetu
Jednostavnost
Pamet
Ljubav
Sportovi
Isto tako, naučili smo ih da budu slobodne
Djeca nam rastu uz konje pse ptice uz zgodne sluškinje fino zaobljene i pokretne poput suncokreta

III

Nema više ljubomore straha ili sramežljivosti
Naše su djevojke čvrste i zdrave
Lijepe su prostodušne i visoke
I sve se znaju lijepo odijevati
Nisu baš intelektualne žene ali vrlo su pronicljive
Nemaju straha voljeti
Ne boje se uzimati
Ali znaju i kako davati
Svaka od njih morala se izboriti protiv obiteljskog društvenog položaja svijeta ili već nečeg drugog
A sada
Pojednostavile su stvari i napunile si život djetinjastim
Nema više pokušstva nema više tričarija one vole životinje velike automobile i smješkaju im se
Putuju
Mrze glazbu ali svaka od njih sa sobom vuče gramofon

IV

Ima ih tri koje posebno volim
Prva
Jedna stara žena senzibilna lijepa i dobra
simpatično pričljiva i suvereno elegantna
Mondena, ali toliko pohotna da se oslobodila svih društvenih spona
Druga je divljakuša iz hotela Meurice
Cijeli dan češlja dugačku kosu i poigrava se svojim Guerlain ružem za usne
Stabla banana crna dojilja kolibrići
Njezina je zemlja tako daleko da se putuje šest tjedana rijekom prekrivenom cvjetovima mahovinom i klobucima gljiva velikim poput nojeva jajeta
Uvečer u predvorju hotela tako je lijepa da su svi muški ljudi za njom
Njezin je najprodorniji osmijeh rezerviran za mene jer ja se znam smijati poput divljih pčela

iz njezina kraja
Posljednja je prebogata da bi bila sretna
Ali već pokazuje veliki napredak
Ravnoteža i jednostavnost življenja ne nalaze se otprve unutar svih komplikacija bogatstva
To traži tvrdoglavost
Ona to dobro zna ona koja jaše poput božice ona koja postaje dio svog velikog argentinskog
pastuha
Neka ti volja bude nalik tvom jahaćem biču
Ali nemoj ga upotrebljavati
Previše
Često

V

I još postoji jedna, koja je još uvijek kao mala djevojčica
Usprkos njezinom užasnom mužu gadnom razvodu i zatvaranju u samostan
Divlja je poput dana i noći
Ona je ljepša od jajeta
Ljepša je od kruga
Ali uvijek je previše gola njezina se ljepota razlijeva još uvijek ne zna kako se obući
Usto i previše jede tako da joj se trbuh zaokružuje kao da je dva mala mjeseca trudna
Ima takav apetit i takvu želju za životom
Mi ćemo je podučiti i kako da se odijeva i sve to
Uputiti je na najbolje adrese

VI

Jedna
Još uvijek ima jedna
Jedna koju volim više od ičega na svijetu
Dajem joj cijelog sebe poput pepsina jer treba joj gaziranje
Jer je premekana
Jer još uvijek je malo plašljiva
Jer sreća se teško podnosi

Jer ljepota traži dobrih četvrt sata vježbanja svako jutro

VII

Mi ne želimo biti tužni

To je prelagano

To je preglupo

To je preudobno

Uvijek na dohvat

Nije lukavo

Svi su tužni

Mi više ne želimo biti tužni

SVE DO SRCA SVIJETA

fragmenti

Ovo Pariško nebo bistrije je od zimskog neba prozirnog od hladnoće.
Nikada nisam svjedočio noći tako zvjezdanoj i prolitaloj kao ovog proljeća
Kada se drveće uz bulevare čini sjenama palim s neba.
Cvijeće na rijekama pomiješano sa slonovskim ušima,
Listovi platana, teški kesteni.

Lopoč na Seini, to je ploveći mjesec.
Mliječni put leluja na nebu iznad Pariza i grli ga
Divlji i gol i prevrnut, ustima ispija Notre Dame.
Veliki medvjed i Mali medvjed mrmore oko Saint Merryja.
Moja amputirana ruka svijetli u sazviježđu Oriona.

U ovom hladnom, tvrdom svjetlu, nepostojanom i više nego nestvarnom,
Pariz je kao ohlađena slika biljke
Koja se budi iz svog pepela. Tužna prikaza.
Ravan poput strijele, bezvremenske ulice i kuće samo
Hrpa kamenja i željeza u nevjerojatoj pustinji.

Babilon i Teba nisu mrtviji, noćas, nego što je to mrtvi grad Pariz,
Plavo i zeleno, tinta i smola, rubovi izbijeljeni zvijezdama.
Ni zvuka. Nigdje nikoga. Teška tišina rata.
Pogled mi luta od pisoara do ljubičastog oka ulične lampe.
To je jedini osvijetljeni kutak kamo mogu odvući svoje brige.

I tako prolazim Parizom svake večeri
Od Batignollesa do Latinske četvrti, kao što bih prelazio Alpe
Pod svjetlom novih zvijezda, sve većih i strašnijih,
Južni križ postaje sve čudesniji svakim korakom kojim napuštam
Stari svijet izranjajući na
Njegov novi kontinent.

Ja sam čovjek bez prošlosti. – Samo moja amputirana ruka boli. –
Uzeo sam hotelsku sobu da mogu biti posve sâm.
Imam najnoviju pletenu košaru u kojoj nagomilavam rukopise.
Nemam knjiga ni slika, ni estetskih tričarija.

Preko mog stola razbacane su novine.

Radim u svojoj praznoj sobi, iza oblačnog zrcala,
Bose noge na crvenim pločicama, igram se balonima i malom trubom igračkom:
Radim na SVRŠETKU SVIJETA.

HÔTEL NOTRE DAME

Vratio sam se u Latinsku četvrt
Kao u doba svoje mladosti
Mislim da je to gubitak vremena
Jer ništa u meni ne prepoznaje
Snove ili očajanja koji su bili moji
U dobi od osamnaest godina

Blokovi kuća su porušeni
Imena ulica su promijenjena
Saint-Severin je ispražnjen
Trg Maubert se povećao
A ulica Saint-Jacques se proširila
Čini mi se da sve izgleda ljepše
I novije i starije u isto vrijeme

Tako da sam i ja s tim u skladu
Podrezao bradu i skratio kosu
Nosim lice današnjice
I djedovu lubanju

Zato nemam žaljenja
I pozivam ekipu za rušenje
Sravnite moje djetinjstvo sa zemljom
Moju naslijeđe i moje navike
Stavite željezničku stanicu na to mjesto
Ili ostavite parcelu jednostavno praznom
Neka me oslobodi podrijetla

Ja nisam sin svog oca
I volim samo pradjeda
Skovao sam sebi sasvim novo ime
Raspoznatljivo poput plavog i crvenog
Plakata na skelama

Iza kojih oblici sutrašnjice
Bivaju izgrađeni

Izenenada sirene i ja trčim na prozor.

Već se čuju kanonade i grmljavina iznad Aubervilliersa.

Nebo zvijezdi švapskim avionima, granatama, križevima, raketama,

Kricima, zviždaljkama, kadencama koje se stapaju i zavijaju pod mostovima.

Seina je tamnija od bezdana, sa svojim tegljačima dubokog gaza

Koji su dugački poput kovčega merovinških kraljeva urešenih

Opravom od zvijezda koje se utapaju – u dubinama – u dubinama.

Okrećem se i trnem lampu i palim veliku cigaru.

Ljudi bezglavo jure, tutnje ulicom, napola probuđeni,

Traže utočište u podrumu policijske stanice koji miriše na barut i salitru.

Ljubičasti auto policijskog prefekta susreće se s crvenim autom vatrogastva,

Čarobni i vitki, zvjeroliki i sjetni, tigrice koje sliče zvijezdama padalicama.

Sirene mjauču i tihnu. Larma se nastavlja punom snagom. Tamo gore, sve je prolupalo.

Zatišje. Pucketanje i teška tišina. Onda prolongirani fijuk i mukli tresak bombe.

Mrvljenje milijuna tona. Bljeskovi. Vatra. Dim. Plamen.

Akordijon od 75mm. Hroptaji. Urlici. Padanje. Pisak. Kašljanje.

Kolapsi i urušavanja.

Nebo poskakuje u nepresretnim bljeskovima

Zjenice, raznobojne zrake, koje režu, razdvajaju, koje oživljavaju melodiju propelera.

Reflektor iznenada obasjava plakat Baby Caduma

I onda odskače u nebo bušeći mliječnu rupu nalik dječjoj bočici.

Uzimam šešir pa i ja silazim na mračne ulice.

Tu su usidrene stare kuće koje se naslanjaju jedna na drugu poput staraca.

Dimnjaci upiru u nebo svojim prstima.

Uspinjem se ulicom Saint-Jacques, s rukama ukopanim u džepove.

Ovdje je Sorbonna i njezin toranj, crkva, licej Louis-le-Grand.

Malo dalje ulazim i tražim pekara vatre.

Palim novu cigaru i razmjenjujemo osmijeh.

Ima zanimljivu tetovažu; jedno ime, ružu, i srce probodeno bodežom.

To je ime koje dobro poznajem; pripada mojoj majci.

Izlijećem na ulicu. Suočen sam sa zgradom.

Probodeno srce - prva točka sudara -
I još ljepše od tvog golog torza, zgodni pekaru -
Zgrada u kojoj sam se rodio.

Stojim na pločniku na suprotnoj strani ulice
i dugo promatram zgradu.
To je kuća u kojoj je napisana Romanca o ruži.
Ulica Saint-Jacques 216, Hôtel des Étrangers.
Na broju 218 stoji natpis prvoklasne babice.

Bila je prezauzeta pa je poslala moju majku da odspava malo u hotelu preko puta i rodi me.
Pet dana poslije već sam bio na parobrodu za Brindizi.
Moja majka se išla pridružiti mom ocu u Egiptu.
(Paquebot – *packet-boat*, dugolinijski parobrod, poštanski brod; još uvijek kažu "Indijska pošta" i još uvijek koriste termin "duga plovidba" za brodove s tri jarbola koji obilaze Rt Horn.)

Vučem li korijene iz otvorenog mora poput svoje egipatske dadilje ili sam Švicarac na oca
Ili Talijan, Francuz, Škot, i Flamanac poput svog djeda ili kojigod je od mojih pradjedova
izrađivao orgulje u Rinelandiji i Burgundiji, ili onaj drugi
Najbolji biograf Rubensa?
Postojao je i još jedan, koji je pjevao u *Chat Noireu*, kako mi je rekao Erik Satie.
Kako bilo, ja sam prvi sa svojim imenom jer sam ga sâm izmislio.

Imam Lavaterovu krv u svojim venama i krv Eulera,
Onoga glasovitog matematičara pozvanog od Katarine Druge na ruski dvor i koji je,
oslijepivši u 86 godini, diktirao svom unuku Hansu, starom 12 godina,
Ogled o algebri koji se čita poput romana
Da bi sam sebi dokazao da iako ostavši bez vida, nije izgubio ni lucidnost
Ni svoju logiku.

Stojim na pločniku na suprotnoj strani ulice i gledam tu visoku usku zgradu
Koja se ogleda duboko u meni, poput krvi. Dim se diže iz dimnjaka.
Mračno je. Nikada nisam vidio noć tako zvjezdanu. Bombe praskaju na nebu. Iskre padaju
poput kiše.
Rasporeni pločnik otkriva etrušćansko groblje koje leži preko mamutskih kostiju otkrivenih
Prilikom iskapanja temelja za izgradnju Oceanografskog instituta princa od Monaca
Na čiju se ogradu posrnuo naslanjam i uljepljujem
Novi plakat preko starih ispranih plakata.

O ulico Saint-Jacques! Stara pukotina onog Pariza uobičajenog poput vagine i o čijem sam

životu želio napraviti film, prikazati na platnu tvoje nastajanje, tvoje skupljanje, isijavanje
koje izvire ispod oklopa,
Notre-Dame,
Duboki stari procijep, dug put
Od Porte des Flandres do Montrougea,
O ulico Saint-Jacques! Da, ja posrćem, ali nisam smrtno ranjen, nisam čak ni načet.

Ako posrćem to je zato jer me ta zgrada straši i ulazim
- Druga točka sudara - u *Hôtel des Étrangers*, gdje sam mnogo puta iznajmio sobu na dan
Ili na noć, mama,
S obojenom ženom, jednom od onih nafarbanih djevojaka iz d'Harcourta ili Boul' Micha

I gdje sam jednom ostao čitav mjesec s mladom amerikankom koja se trebala vratiti obitelji
u New York

I koja je puštala brod za brodom da otplovi

Jer bila je gola u mojoj sobi i plesala pred vatrom koja je gorjela

U mom kaminu i sjajno smo se zabavljali vodeći ljubav svaki put kada bi nam cvjećar s ugla
donio košaru ljubičica iz Parme

I čitali smo zajedno, sve do kraja, *Fiziologiju ljubavi* ili *Mistiku Latinu* Remyja de Gourmonta.

Ali noćas, mama, ja ulazim sam.

HÔTEL DES ÉTRANGERS

Koje je Ljubavi ime moje ljubavi?
Ulazimo nađemo umivaonik
Ukosnicu zaboravljenu u kutu
Ili na kamenu
Skrivenu ili palu
U procijep u podu
Iza ladica ormara
Ali ime Ljubavi koje je ime moje ljubavi
U ogledalu?
.....

Pariz, 1917

BILJEŠKE PREVODITELJA

Uskrs u New Yorku

LES PÂQUES Á NEW YORK Ali, iznad svega, izumio je modernu poeziju... (Marjorie Perloff, u predgovoru za Sky, memoirs: Marlowe & Company, New York, 1992.

...Bilo je to u travnju 1912. Cijeli je dan lutao ulicama New Yorka. Bio je gladan. Halucinirao je. Prošao je pored crkve i postera koji je najavljivao Haydnov oratorij "Stvaranje." Padao je snijeg i bilo je hladno. Te noći u hotelskoj sobi, uz komad kruha na stolu, Blaise Cendrars je napisao Les Pâques á New-York, Uskrs u New Yorku, prvi glas moderne poezije koji se pojavljuje nekako u isto vrijeme sa Apollinairom.)

Tu sam poemu u tiskanom izdanju izostavio, zbog njezina kompleksnog ritma i specifične rime, koji stvara atmosferu gregorijanskog napjeva ili stare latinske mise i ima tijek koji je teško prenosiv, tako da sam je tek naknadno preveo, prevladavši prvobitno uvjerenje da bi hrvatska verzija previše odstupala od originala.

Transsibirska proza ili mala Jeanne od Francuske

Pjesma opisuje putovanje koje je B.C. poduzeo po Rusiji ubrzo nakon svog dolaska; bilo je to 1904 godine, tijekom rusko-japanskog rata.

Transsibirska je tiskana 1913. u harmonika formatu, s kombiniranim fontovima i različitim veličinama slova – potpuno ju je oslikala slikarica i Blaiseova prijateljica Sonia Delauney (1885.-1979.). Svaki se primjerak rastvarao dva metra po dužini. Prvo je izdanje od 150 primjeraka po pjesnikovoj želji dosizalo punu visinu Eiffelova tornja. Transsibirska je prva francuska knjiga kombinirana s apstraktnom umjetnošću i prva knjiga koja na razne načine funkcionira kao multimedijalni objekt, a ljudi su joj nalazili i praktičnije svrhe jer kako je napisao jedan novinar tog vremena: "to je prava portabl vila i može izvrsno poslužiti kao sklonište ako čovjeka na izletu zahvati nevrijeme i pljusak."

Primjerci tog prvog izdanja toliko su rijetki da je na aukciji 1991. jedan primjerak prodan za 100.000 dolara.

EFEŠKI HRAM Artemision, hram posvećen božici Artemis, u Efezu, drevnom jonskom gradu

na zapadnoj obali Male Azije. Spaljen 356. g. pr. Krista, iste večeri kada je rođen Aleksandar Veliki. Kada je B.C. bio u Rusiji 1904., vršila su se dodatna iskapanja na mjestu tog hrama.

NOVGOROD Jedan od najvažnijih Ruskih srednjovjekovnih gradova. Po Cendrarsu, njegovo prvo tiskano djelo zvalo se Legenda o Novgorodu, izašlo na ruskom jeziku u četrnaest primjeraka 1909. Nijedan primjerak nije preživio, a rukopis nikada nije nađen.

PREDVIDIO SAM DOLAZAK VELIKOG CRVENOG KRISTA RUSKE REVOLUCIJE Mladi B.C. bio je u Petrogradu na Crvenu nedjelju; početak revolucije iz 1905.

AMUR: Rijeka u istočnoj Aziji, granica Mandžurije i Rusije.

PUTUJUĆI ŽIDOVSKI TRGOVAC Varšavski trgovac Rogovine koji je poveo Cendrarsa kao svog asistenta na put tisućama kilometara preko Rusije i Kine poslujući antikvitetima, nakitom, začinima, satovima i tepisima. Opremio je B.C-a niklovanim revolverom marke Browning kojim je ovaj držao stražu ispred njihova dva spavaća odjeljka u transsibirskom vlaku, čuvajući 34 sanduka jeftinog nakita iz Phorzheima.

HARBIN Grad u Mandžuriji velike vojne važnosti tijekom rusko-japanskog rata, raskrižje željezničke pruge (dio Transsibirske pruge koji je prolazio kroz Mandžuriju) sa linijom koja je vodila do Port Arthura.

GOLCONDA Tvrđava i ruševina starog grada u Indiji, nekada središte i trezor moćne dinastije Kutb Shahi (osnovane 1512.) poznata po tamo nađenim dijamantima i blagu.

KUNKUZI Emil Lengyel u svojoj knjizi Sibir (1943), kaže: "Kunkuški razbojnici perverzno su uživali u uništavanju željezničke pruge bez ikakvog razumljivog razloga."

BOKSERI Pripadnici patriotske organizacije Pravedna šaka harmonije, od međunarodnih novinara popularizirani kao "bokseri", poduzimali su akcije odmazde protiv stranaca i kršćana u Kini 1900.

PATAGONIJA KOJA JEDINA PRISTAJE MOJOJ PREVELIKOJ TUZI U to vrijeme simbol za pustoš na kraju svijeta, Patagonija je područje u Južnoj Americi divljih i teško prohodnih stepa, jezera i glečera – proteže se preko teritorija Čilea i Argentine, a otkrio ju je Magellan 1520. Darwin je opisuje kao pojam beskrajnog prostora, a još i danas propagira se kao život na samom rubu.

"Patagonija odaje dojam drevne pustoši i vječnog mira" W. H. Hudson

BLAISE, RECI MI, JESMO LI STVARNO JAKO DALEKO OD MONTMARTREA? Sve što se zna o malenoj Jeanne od Francuske, B.C-ovoj modernoj Ivani Orleanskoj, dolazi iz ove pjesme. Na sačuvanim dokumentima Ivana Orleanska potpisivala se kao Jehanne – zbog toga Jeanne varira ponegdje u tekstu.

COCKAIGNE Srednjovjekovna utopijska zemlja luksuza i besposličarenja, koji put koristi se kao eufemizam za velike gradove, London ili Pariz.

ROUSSEAU Henri Rousseau (1844.-1910.), francuski slikar koji je prijateljima servirao izmišljene priče o svojim putovanjima po Meksiku; u tome ga je pokrivao Guillaume Apollinaire, čiji je brat radio kao bankovni službenik u Meksiku.

ZEMLJA TISUĆU JEZERA Finska.

BRUGES-LE-MORT Bruges je glavni grad zapadne Flandrije u Belgiji, čuvenim po zvonima koji datiraju iz trinaestog stoljeća.

SIRAKUZA Drevni sicilijski grad u kojem je rođen Arhimed.

POPUT MOG PRIJATELJA CHAGALLA MOGAO BIH NASLIKATI SERIJU LUĐAČKIH SLIKA Marc Chagall (1887.-1985.), rusko-francuski slikar i veliki prijatelj B.C.-a koji ga je otkrio i pogurao u umjetničke krugove tadašnje Francuske. Cendrars je i sam slikao i prijateljevao s nizom važnih slikara tog doba, Soniom i Robertom Delauney, Legerom, Picabiom, Dufyem, Kislingom i velikim tužnim Modiglianijem, njegovim kompanjonom u piću poslije rata, koji je naslikao i pet-šest Cendrarsovih portreta.

GUILLAUME APOLLINAIRE Francuski pjesnik (1880.-1918.) i Blaiseov prijatelj. Poput Cendrarsa bio je stranac koji je postao naturalizirani Francuz i promijenio ime. Umro je od posljedica ranjavanja u Prvom svjetskom ratu. Prije rata B.C. je jedno vrijeme zarađivao prepisujući rukom romantične priče o viteštvu u biblioteci Mazarine. Bio je plaćen sto franaka po primjerku, a “radio je za Guillaumea Apollinairea, koji je radio za Pierrea Paula Plana, koji je radio za izdavača, Payota.”

AKO ŽELITE ZNATI O RATU PROČITAJTE KROPOTKINOVE MEMOARE To je ili A. N. Kropotkin, zapovjednik ruske armije u rusko-japanskom ratu, ili Peter Kropotkin, čuveni internacionalni anarhist i rođak ruskog cara koji je u vrijeme Blaiseova rođenja imao bazu u La Chaux-au-Fonds, ili mješavina obojice. Posljednji je napisao izvanrednu i skroz pomaknutu knjigu, Memoari revolucionara u kojoj daje sliku Marxa i Lenjina kao par

zaplotnjaka ljubomornih na Kropotkina i Bakunjina kao ljude od akcije; knjigu koja je mogla poslužiti B.C.-u zbog ekstenzivnih opisa Kropotkinovih istraživanja i pustolovina ruskog časnika u Sibiru, i koja je usput i jako duhovita, naročito dio u kojem Kropotkin opisuje pojedinosti svog bijega iz zloglasne Petrogradske tamnice-tvrđave; u koji su uključeni slijepi violinisti, lijepe dame sa satovima dvostrukog dna koje prenose tajne poruke i daju signale koristeći kišobrane i crvene dječje balone napunjene helijem, prerušeni prosjaci s majmunima vođenim na lancu i čitava urotnička mreža lažnih kočijaša i splet bizarnih okolnosti koje pomažu Kropotkinu da bude navodno prvi koji je uspješno pobjegao iz kaznionice u kojoj su trunule kosti neprijatelja carstva još od vremena Katarine II.

BAJKALSKO JEZERO Golemo sibirsko slano jezero okruženo planinama. Iako daleko od mora, ispunjeno morskom florom i faunom. Zbog različitih poteškoća Transsibirska pruga prekinuta je na jednoj strani jezera i nastavljena na drugoj, konačno je spojena 1905.

PORT ARTHUR Važna luka na južnom kraju kineskog poluotoka Liaotung, točka ekspanzije imperijalističke Rusije na okretu stoljeća.

ŽUTO, PONOSNA BOJA FRANCUSKIH ROMANA Serija romana žutih korica izdavača Albin Michela.

LAPIN AGILE Kabaret na Montmartreu popularan prije Prvog svjetskog rata. Tako je nazvan po velikoj slici zeca koji pleše.

GRAD JEDINOGRAD TORNJA VELIKIH VJEŠALA I KOTAČA U Tornju B.C. piše: "želio bih... visjeti s Eiffelovog tornja." Kotač je Ferrisov kotač podignut za Svjetsku izložbu 1889.

Za Svjetsku izložbu 1900. predstavljen je paviljon Transsibirske željeznice koji je simulirao putovanje vlakom preko Rusije.

Panama ili Pustolovine mojih Sedam Ujaka

Napisana 1913.-1914. i tiskana 1918. od Editions de la Sirene sa prednjom i zadnjom stranom dizajniranom od Cendrarsa i iscrtanom od Raoul Dufya tako da podsjeća na vozni red Union Pacific željeznice – kada se rastvorilo za čitanje, uvezeno izdanje bilo je vjerno svom modelu; zadnja i prednja strana postale su neprekinuta pozadina. Razmaci među strofama označeni su komadićima američkih željezničkih mapa. B.C. nije imao sedam ujaka ali je njegova supruga Féla imala sedmero braće.

SLOM U PANAMI U početku je izgradnja Panamskog kanala bila francuski poduhvat. Kada je došlo do propasti, mnogi investitori su izgubili cijele imetke.

AHASVERUZ Legendarni "Lutajući Židov." Spominjan u popularnim romanima tog vremena.

DURAK Ruska riječ za budalu. B.C.-ova prva žena Féla bila je Poljakinja. Miriam Cendrars se sjeća da je "durak" bila riječ koju su ona i njezina dva brata u djetinjstvu često koristili po kući.

KABYL vrsta Berbera u Tunisu i Alžiru.

MUSSET Alfred de Musset (1810.-1857.), francuski pjesnik i dramatičar.

GENERAL SUTTER Johann August Sutter, legendarni švicarski pustolov uništen otkrićem zlata na njegovoj zemlji u Kaliforniji. B.C.-ov najpopularniji roman, Zlato, pripovijeda tu čudnovatu priču.

URANIUM STEAMSHIP CO. Velika međunarodna parobrodska kompanija. Jedan od njihovih brodova bio je i Volturno.

BOG TANGALOA Polinezijsko božanstvo.

URLU Moguće je da je Cendrars mislio na Urdu. Moguće je i da su mu ukazivali na tu grešku, ali po Miriam Cendrars, B.C. je uvijek odbacivao takve kritike, često preferirajući svoje invencije nasuprot činjenicama i ostavljao je Urlu u izdanju za izdanjem.

GENERAL ROBERTSON Vjerojatno Sir William Robertson (1860.-1933.), jedan od britanskih zapovjednika u Burskom ratu (1900.-1902.).

TUGAYLA Rijeka u južnoj Africi i poprište velikih vojnih operacija u Burskom ratu.

REMY DE GOURMONT Francuski pisac (1858.-1915.) kojem se Blaise toliko divio da je kao mladić rukom prepisao cijelu njegovu knjigu Latin Mystique.

HANANIE MIZAEL AZARIE iz Knjige Danijelove u Bibliji, poznati kod nas kao Šadrak, Mešak i Abed Nego. Tri Danijelova prijatelja, koji su odbili pokoriti se kralju Nabukodonozoru, pa su zbog toga bačeni u užarenu peć, odakle su čudesno izbačeni.

SIMÉON, SIMÉON Popularna pjesma u vrijeme Prvog svjetskog rata. Miriam Cendrars se sjeća da je BC znao pjevati tu pjesmu s Robertom i Soniom Delauney.

QUAI-D'ORSAY-SAINT-NAZAIRE! Željeznički kolodvor Gare d'Orsay u Parizu je bio veza za Saint-Nazaire, važnu luku odakle se polazilo za američki kontinent.

BLAGOSLOVLJENI OTOCI Kanarski otoci, u stara vremena zvani i Sretni otoci, od kojih je najzapadniji Hierro (Ferro) smatran za zapadni rub svijeta na kartama drevnih geografa.

TUPA Vjerojatno regija u državi Sao Paulo.

ŽIVOTI SVETACA ITD. Naslovi knjiga. Cymbalum Mundi je religijsko filozofski traktat Buonaventure Desperiersa (1498.-1803.) u četiri dijaloga. Le Crocodile de Saint-Martin je alegorijska poema Claudea de Saint-Martina (1743.-1803.), poznatog i pod pseudonimom "Nepoznati Filozof," u kojoj je on prigrlio mistične doktrine Jacoba Böhmea.

GAVARNI Književno ime Sulpicea Guillaumea Chevaliera (1801.-1866.), francuskog karikaturista koji se zanimao i za zračnu navigaciju.

MAGGI Švicarska firma koja je tada prodavala mesne ekstrakte, a sada ima i juhe.

BYRRH Marka aperitiva.

PRESS ARGUS Agencija koja se bavila prikupljanjem novinskih isječaka za svoje klijente.

TOYO KISEN KAISHA Japanski za "Orijentalnu parobrodsku kompaniju," koja je preko Honolulua saobraćala između Japana i San Francisca.

ROTONDA Bar na Montparnasseu gdje su se okupljali pisci i slikari.

Devetnaest elastičnih pjesama

ONA IMA TIJELO NA SVOJOJ HALJINI

Ovo je pjesma o čudesnim "simultanim" haljinama koje je dizajnirala i nosila Sonia Delauney. Prvu je kreirala 1913.

Bal Bullier: Plesna dvorana u Parizu popularna među studentima onog vremena. Sonia Delauney je naslikala četiri platna nazvana "Bal Bullier."

Glup poput frenologije: "Znanost" o duševnim osobinama na temelju oblika lubanje.

POSLJEDNJA VIJEST

Ova pjesma je tek malo redigirana verzija jednog članka koji se pojavio u novinama Paris-

Midi 21. siječnja 1914., i prva je od takozvanih “nađenih pjesama,” pjesama koje su nastale metodom izrezivanja i lijepljenja zanimljivih vijesti iz novina. U članku, G. Thomas je ubijen tijekom bijega. U ovoj ga se verziji oživljava.

FANTÔMAS

Fantômas je glavni junak u seriji izuzetno popularnih pustolovnih romana Marcela Allaina (1885.-1969.) i Pierrea Souvestrea (1874.-1914.). Cendrars je znao reći: “Fantômas je Ilijada našeg doba.”

Simultanizam: Avangardni pravac tog vremena u kojem su prednjačili Robert i Sonia Delauney.

otac Moche: Jedan od Fantômasovih mnogih lažnih identiteta koje je koristio.

Bio sam u zatvoru: 1912. B.C. je proveo jedan dan u zatvoru jer je ukrao u knjižari

Apollinaireovu knjigu koju nije mogao kupiti.

Proučavao sam trgovačke logotipe: Cendrars je neko vrijeme studirao u Bernu u kojem se nalazio i Međunarodni ured za zaštitu industrijskog vlasništva, uključujući logotipe i patente.

Rat u Luksemburškom parku

Luksemburški vrt u Parizu. Prvo izdanje ove pjesme tiskano je u Parizu 1916. sa šest crteža Moisea Kislinga, koji je bio sa Cendrarsom na bojišnici. Max Jacob je završni dio ove pjesme opisao kao nešto najljepše što je ikada pročitao.

NAVARINSKA FARMA Cendrars je sudjelovao u dosta teških bitaka tijekom Prvog svjetskog rata kao dragovoljac Legije stranaca, s kojom se nalazi na bojištu već u rujnu 1914.

Frise, Herbecourt – u svibnju 1915. preživljava napad na Artois, gdje je tog mjeseca izgubljeno 100.000 ljudi. Groblje Carency, Bois de la Vache, greben Vimy, Notre-Dame-de-la-Lorette, Givenchy; četiri stranačke regimente trpe takve ogromne gubitke da se preživjeli prebacuju u “La Marocaine,” originalnu i najčuveniju postrojbu. Kod Soucheza, La Marocaine sama trpi polovicu gubitaka za cijelu Desetu armiju. Sainte-Marie-les-Mines, zatim Roye, pa 2 tjedna odmora u Parizu, i onda opet Roye – napad na Navarinsku farmu 28. rujna 1915., u kojem gubi desnu ruku. Kasnije je itekako bio iznenađen saznajući da je tog istog dana umro njegov književni junak, Remy de Gourmont. B.C. mora iznova učiti pisati, ovaj put lijevom rukom.

Pariški meridijan: U to su vrijeme Francuzi koristili različiti meridijan od onog u Greenwichu.

Šrapneli

Ova pjesma je jedina koju je B.C. napisao na bojištu i prvi put je tiskana u Rimu 1919.
Képi: Tradicionalna legionarska kapa.

Kodak (dokumentarci)

Većina pjesama u ovoj zbirci sastoji se od prerađenih dijelova iz knjige Gustavea Le Rougea Misteriozni doktor Kornelijus, plodnog autora petparačkih pustolovnih romana i raznovrsnog pulp-fictiona. Cendrars, koji je volio Le Rougea, napisao je ovu zbirku u namjeri da potonjem dokaže da je on u biti pjesnik – samo ako ga se malo presloži i zbaci nepotrebna naracija. Kritičari su otkrili vezu između te dvije knjige tek sredinom šezdesetih.

B.C. je opisivao tu zbirku kao niz verbalnih fotografija. Originalni naslov Kodak, promijenio je u Dokumentarci, nakon što ga je tužila kompanija Kodak Co. Kako je sam objasnio u predgovoru za sljedeće izdanje:

DOKUMENT

Baš dok je ova knjiga išla u tisak, primio sam pismo od Stock Nakladništva, koje uključuje i slijedeći izvadak:

“Pariz, 25. travanj 1943... Kada se pojavio Blaise Cendrarov Kodak, primili smo opunomoćeno pismo od američke tvrtke Kodak Co. u kojem nam daju na znanje da smo bez autorizacije upotrijebili ime te kompanije u naslovu jednog od naših izdanja. Na naš prigovor da se radi o imenu stvari koja je u svakodnevnoj upotrebi, i da im time zapravo pružamo besplatni publicitet, odgovorili su da oni pravno i isključivo posjeduju ime “Kodak” i da svaka nezakonita i kriva upotreba tog imena je daleko od toga da služi u propagandne svrhe, štoviše, upravo je obrnuto, jer odvlači kupce od prave namjene proizvoda koje prodaje njihova kompanija.

“Nismo imali izbora nego povinuti se, ali Kodak Co. je bio velikodušan ne urgirajući za povlačenjem knjige iz knjižara. Tražili su samo naše obećanje da ćemo promijeniti naslov ako dođe do drugog izdanja. Po tome se ravnamo i to je sada uvjet za našu dodjelu prava. Vi naravno možete spominjati naslov Kodak u bibliografiji, kako je gore traženo, ali opći naslov

vaših djela tiskanih u vašoj zbirci mora biti promijenjen.”

Kada sam primio ovo pismo, ozbiljno sam pomislio naslov moje knjige prekrstiti i prozvati je, na primjer, Pathé Baby, ali uplašio sam se da bi u tom slučaju moćna kompanija Kodak Co. Ltd., s kapitalom od tko zna koliko milijuna dolara, bila spremna optužiti me za nelojalnu konkurenciju. Siromašni pjesnici, nastavimo raditi. Što naslov znači. Poezija nije u naslovu već u činjenici, a pošto činjenično te pjesme, koje sam koncipirao kao verbalne fotografije, tvore dokumentarac, od sada ću ih nazvati Dokumentarci. Njihov prijašnji podnaslov. Mogao bi to biti novi žanr.”

B.C.

Kodak (Dokumentarci) sastoji se od 44 pjesme, od kojih ovdje donosim 23.

AMFITRION

U grčkoj mitologiji Zeus je prerušen u Amfitriona posjetio njegovu ženu. U Molierovom Amfitrionu, Amfitrionov sluga, koji ne može raspoznati koji je pravi Amfitrion, odlučuje da je pravi onaj koji ga poziva na večeru, ali griješi. Darovi poslani gđici Isadori:... je li to Isadora Duncan?

ALEUTSKI OTOCI

Otoci koji se protežu tisuću milja od jugozapadne obale Aljaske i razdvajaju sjeverni Tihi ocean od Beringovog mora.

OYSTER BAY

Mjesto na Long Islandu, koje je nizozemski navigator de Vries nazvao Zaljevom kamenica; ili zbog mnoštva kamenica koje se mogu naći u tim vodama ili zbog samog oblika zaljeva koji na mapi podsjeća na školjku.

Oceanska pisma

U originalu Feuilles de route (Putni listovi); naslov je možda nadahnut Whitmanovim Vlatima trave koji su se pojavili na francuskom 1909. kao Feuilles d’herbe, ili možda putnim dnevnicima André Gidea tiskanim u časopisu Vers et Prose pod naslovom Feuilles de route 1895.-1896. U onovremenom francuskom to je bio rasprostranjen izraz za putne dnevnike, koji su bili izuzetno popularni žanr u francuskoj literaturi. Feuilles de route sastoj se od 130 pjesama od kojih ovdje donosim 92.

Ja sam stavio naslov Oceanska pisma jer mi se učinilo da slijedeći odlomak najbolje govori za cijeli taj niz depeša koje je B.C. odaslao sa oceanske pučine putem telegrafa:

“Oceansko pismo nije izmišljeno za pisanje poezije

Ali kada putuješ kada si u poslu kada ploviš preko oceana kada šalješ oceanska pisma

Onda je to poezija”

Ove pjesme su u originalu tiskane u tri skupine. Prvi dio (Formosa) izdana je kod Au Sans Pareila (Pariz 1924.) Drugi dio (Sao Paulo) tiskan je od Percier Gallery (Pariz, 1926.) Dio treći pojavio se u dva broja časopisa Montparnasse, 1927. i 1928.

U siječnju 1924. Cendrars je isplovio iz Le Havrea na Formosi. Sveukupno je poduzeo pet putovanja u Brazil između 1924. i 1930.

U BRAZILU – osim što je proputovao kišne šume u jednom Alfa Romeu koji je specijalno za njega dizajnirao Georges Braque, i koji je imao prednje farove prodorne poput reflektora i okrenute uvis tako da osvjetljavaju oblake komaraca na nebu južne hemisfere i osim što se sprijateljio s Manolom Secom, poslužiteljem na najudaljenijoj benzinskoj pumpi na svijetu, B.C. je svojim predavanjima u Sao Paulu dao veliki doprinos u stvaranju moderne brazilske poezije.

U POSVETI Paulo Prado (Paulo da Silva Prado, 1867.-1943.) je bio brazilski milijunaš, pokrovitelj i prijatelj B.C.-a. Pradove plantaže kave su pokrivala regiju Brazila veličine Švicarske.

TI SI PUNO LJEPŠA I OD NEBA I OD MORA

Ruku i nogu i to oko... prazan prostor je namjerno ostavljen.

PISMO

Moj Remington... B.C. je upravo kupio ili iznajmio tu portabl pisaću mašinu, ponosno opisanu u Prtljazi kao “posljednji model.”

PÔRTO DE LEIXOES

Portugalska luka Porto (ili Oporto).

EN ROUTE ZA DAKAR

Dakar je luka i glavni grad Senegala.

NADOMAK OTOKA FUERTEVENTURA

Fuerteventura je jedan od Kanarskih otoka.

NA PALUBI FORMOSE

Jota je vrsta plesa, Baku je glavni grad Azerbejdžana.

NA PUČINU OD RIO DE ORA

Rio de Oro je zaljev u španjolskoj Sahari.

NA VIDIKU CAP BLANCA

Cap Blanc je južniji rub španjolske Sahare.

GOREE

Goree je otok i mjesto nasuprot Dakaru. Prijašnji centar trgovine robljem.

TUNIKE

Dugačke, ravne haljine. Pincio je brdo u Rimu i veliki park.

BIJOU-KONCERT

Ime kluba u Dakaru. Karta koju je B.C. kupio za ulaz u taj klub je sada u Švicarskoj nacionalnoj biblioteci u Bernu.

LEŠINARI

Saint-Ouen je pariško predgrađe, poznato po siromaštvu.

BIJELO ODIJELO

Caporal Ordinaires su marka jeftinih francuskih cigareta.

PRTLJAGA

Grasset je izdavač Cendrarsovog romana Moravagine, 1926.

Kompletna poezija Blaise Cendrarsa napisana je tijekom dvanaest godina, između 1912. i 1924. Poslije toga, sve do smrti 1961. pisao je samo prozu. Cendrars je imao običaj govoriti kako je mnoge neobjavljene rukopise uništio, a neke posakrivao u sefovima brazilskih banaka – nije se više mogao sjetiti gdje – a veliki broj pjesama je sastavio isključivo za svoju zabavu i nije se potrudio da ih zapiše.

Raymone... Raymone Duchâteau (1898.-1986.), francuska glumica u koju se BC zaljubio 1917 – vjenčali su se 1949. Prije Raymone, bio je u braku s Féлом Poznanskom, s kojom je imao troje djece.

Anthologie negre... Prvi svezak Cendrarsove Crnačke antologije tiskan je u izdanju Editions de la Sirene 1921.

SAN FERNANDO DE NORONHA

Otok na sjeveroistočnoj obali Brazila. Santos je velika brazilska luka.

Šaljem joj oceansko pismo da poručim kako je dobro živjeti: To oceansko pismo je sada u Švicarskoj nacionalnoj biblioteci u Bernu.

AMARALINA

Mali obalni grad u Brazilu, blizu Sai Salvadora de Bahia (ili Salvadora.)

KOPNA

Pernambuco: B.C. misli na luku koja se sada zove Recife, u sjeveroistočnom Brazilu.

Pernambuco je još uvijek ime države kojoj je Recife glavni grad.

PARIZ

Ljudi koje navodi u ovoj pjesmi njegovi su prijatelji: Jean Cocteau, Erik Satie, Fernand Léger, Eugenia Errazuriz, Marcel Levesque, Mariette Prado, Francis Picabia, Germaine Everling i Abel Gance. Sanders je vjerojatno ime bara ili trga.

OTOCI

Postoji tonski zapis Blaisea Cendrarsa kako čita ovu pjesmu.

PLAŽA GUARUJA

Predgrađe Santosa, lokalno izletišće.

SAO PAULO

Sao Paulo Railway Co.: željeznička kompanija.

GRAD SE BUDI

Stado... ercio... eio: Povici kolportera koji prodaju tri glavne novine tog vremena, O Estado de Sao Paulo, Jornal do Comércio, Correio Paulistano.

ELEKTRIČNE TRUBE

Liga tišine: Neka onovremena građanska udruga koja je djelovala protiv buke nastale industrijalizacijom gradova i novog izuma, automobila.

SVETI PAVAO

Sao Paulo je u to doba stvarno bio ultra-modernistički eksperimentalni grad sa stanovništvom koje je dolazilo iz svih najudaljenijih dijelova svijeta.

NA DOKU

velikom nizozemskom brodu: Gelria (Lloyd Royal Hollandaise Line) kojom je B.C. otputovao 1924. Simpatični kapetan se zvao Kolkman.

RIO DE JANEIRO

Zapjenjeno svjetlo preplavljuje atmosferu... : U vrijeme kada je Cendrars uplovljavao i

isplovljavao iz Rio de Janeira, pogled na zaljev Guanabara je morao oduzimati dah. Još nije bio podignut front nebodera i mogla se sagledati cjelokupna kolonijalna portugalska arhitektura najljepšeg grada na svijetu kako se probija između vrtoglavih crnih brda i tropske šume sa jedne strane omeđena zapjenjenim rubom oceana i pješčanim žalom koji se pruža 60 kilometara u polumjesec i sa druge strane čudesnim orguljastim vrhovima kuda je vodio put kroz oblake sve do imperijalnog grada Petropolis.

NÓC SE DIŽE

Vreća ugljena: To bi bila crna rupa koja se nalazi iza Mliječnog puta, malo ispod i ulijevo od točke gdje se sastaju hipotetičke linije Južnog križa, praznina koju Brazilci zovu vrećom od ugljena ne mogavši se dosjetiti nazivu koji bi više odgovarao tim crnim ustima, apsolutnoj i sveapsorbirajućoj tami, đavoljoj odstupnici; fenomenu koji se može u potpunosti sagledati samo iz unutrašnjosti kišnih šuma slobodnih od električnih svjetala gradova ili sa pučine.

CAP FRIA

Vjerojatno rt u sjevernoj Namibiji.

BAHIA

Država u Brazilu gdje se miješaju kulture i religije crnih robova dovedenih iz Afrike sa staroeuropskim katoličanstvom (Salvador, glavni grad ima 350 crkvenih tornjeva i prvo je veliko naselje u novo otkrivenom Brazilu) i tvore zanimljive hibridne religije i kultove izmiješanih afričkih božanstava i katoličkih svetaca. U svijetu je od brazilskih hocus-pocusa najpoznatija Macumba, bijela magija koja se najviše bavi rješavanjem ljubavnih problema. Bahianske žene su poznate po energiji i ljepoti i bijelim turbanima koje nose smotane oko glave, a muškarci po lijenosti i umjetnosti besposličarenja.

HIC HAEC HOC

Bahiansku ruku veliku poput noge: izdubljena u slonovači; Bahianska ruka se poklanja za sreću, i predstavlja ruku do lakta sa stisnutom šakom, najčešće je od drva.

ADRIENNE LECOUVRER I COCTEAU

Adrienne Lecouvreur: francuska glumica (1692.-1730.) zvijezda tog vremena.

PLAVA PTICA

Najvjerojatnije Tangara Chilensis

JANGADA

Ribarski čamac sličan splavi, čest uz obalu Brazila.

PLES

Apački plesovi: Ne misli se na plesove sjevernoameričkih Indijanaca, već na ples pariških mangupa. (Tipična slika iz onodobnih filmova: muškarac ledeno-sivih očiju u tamnom odijelu, katkad u crveno-bijeloj prugastoj majici i beretki, bacaka curu po podiju.)

Južnoameričke žene

Ova je serija pjesama prvi put štampana u Feuilles Libres br. 44 (Pariz, 1926.)

“Lua, lua!”: Portugalski za “Mjesec, mjesec.”

Sve do Srca Svijeta

Fragmenti prelijepe pjesme koju je B.C. započeo za vrijeme Prvog svjetskog rata i nikada je nije završio. Prva sekcija i Hôtel Notre Dame su prvi put tiskani u Litterature br. 16 (Pariz, 1922.) Sve do srca svijeta spominje se u Prtljazi (vidi Oceanska pisma).

OVO JE PARIŠKO NEBO BISTRIJE OD ZIMSKOG NEBA PROZIRNOG OD HLADNOĆE Saint Merry: Pariška crkva.

Radim na “SVRŠETKU SVIJETA”: nezavršeni tekst koji nije povezan sa Cendrarsovom knjigom La fin du monde filmée par l’Ange Notre Dame.

HÔTEL NOTRE DAME

Saint-Séverin... Trg Maubert... ulica Saint-Jacques: Sve u Latinskoj četvrti u Parizu.

IZNENADA SIRENE I JA TRČIM NA PROZOR Aubervilliers: Predgrađe na sjeveroistočnom rubu Pariza.

75mm: Topovi kalibra sedamdeset pet milimetara.

STOJIM NA PLOČNIKU NA SUPROTNOJ STRANI ULICE Romanca o ruži: Francuski srednjovjekovni spjev čiji su autori Guillaume de Lorris i Jean de Meung.

Ulica Saint-Jacques 216, Hôtel des Étrangers...: B.C. tvrdi da se rodio u Latinskoj četvrti u Parizu, u kući u kojoj je napisana Romanca o ruži – ali istodobno u rue de la Paix 27, La Chaux de Fonds, u Švicarskoj, malom mjestu urednih pravokutnih ulica, smještenom u samom centru nacionalne industrije satova kukavica, 1. rujna 1887. rodio se Frederic Louis

Sauser, koji će se 1912. prozvati Blaise Cendrars. U vrijeme njegova rođenja jedina zanimljivost La Chaux de Fondsa bio je čuveni ruski anarhist Kropotkin koji se tu skrivao od međunarodnih policija već deset godina. B.C. je oko svojeg života ispleo mit koji se ne isplati raspetljivati, jer se još puno prije njegove smrti 1961. mit savršeno poklopio sa stvarnom osobom. Tako se o njemu može pročitati i da je bio božji reporter, unikatna mješavina knjiškog crva i pustolova, a on sâm o sebi je ostavio čitav niz nevjerojatnih impresija, poput one da je svoj ekstravagantno široki pogled na svijet stekao brinući se o centralnom grijanju u jednom hotelu u Pekingu, potpaljujući peć hrpama novina iz svih kutova svijeta koje je prethodno sve pročitao, ili da je postao lovac na kitove jer se zaljubio u kćer norveškog "kralja kitova," djevojku koju je opisivao kao "mračni tip nordijke." Pojavljuje se i kao cirkuski artist u engleskom cirkusu u kojem prijateljuje s jednim opskurnim klaunom pod imenom Charlie Chaplin. Isto tako, tvrdio je da je u Kaliforniji patentirao zračni vijak za Borelov trokrilac, prvi veliki avion, da je izumio potočnu sol i revolucionarne načine uzgoja pčela, a u svojoj knjizi Moravagine predvidio ni manje ni više nego atomsku bombu. Chat Noir: Kabaret na Montmartreu gdje je Erik Satie nekoliko mjeseci svirao glasovir 1891. Lavater: Johann Caspar Lavater (1741.-1801.), Švicarski pjesnik, mistik, protestantski teolog i izumitelj fiziognomije.

Euler: Leonhard Euler (1707.-1783.), Švicarski matematičar koji je pisao i o astronomiji, fizici, kemiji i metafizici.

iz d'Harcourta ili Boul' Mich'-a: Najvjerojatnije barovi. Boul' Mich' je skraćena za boulevard Saint-Michel, koji je minutu ili dvije udaljen od hotela des Étrangers.

HÔTEL DES ÉTRANGERS Hotel stranaca.

(Ove se bilješke dijelom faktografski oslanjaju na iscrpne bilješke Rona Padgetta, Cendrarsovog američkog prevoditelja, koje je on prikupio na temelju istraživanja velikog broja ljudi iz Međunarodnog društva Blaise Cendrarsa, a mogu se naći u knjizi Blaise Cendrars: Complete Poems, University of California Press, 1992.)

Francuski tekst po kojem sam radio dolazi iz Du monde entier au cour du monde: Poemes de Blaise Cendrars. Paris: Denoël, 1957; reizdano 1987. Tekst etabliran tijekom života autora i drži se najtočnijim. Krajem 1958. u Cendrarsov stan u ulici Jean Dolent u Parizu dolazi André Malraux da bi uručio odličje Legije časti 70-godišnjem piscu koji je većinu života proveo u siromaštvu zapostavljen od službene kritike. Do smrti 21. siječnja 1961. vidjeti će i prva tri sveska sabranih djela u finom izdanju Denoëla kožnih korica, a Grand Prix Littéraire de Paris 1961. biti će mu znak da se njegova djela počinju ozbiljno shvaćati i kod kuće. Svojom velikom poemom Prose du Transsibérien et de la Petite Jeanne de France tiskanom

1913. Cendrars je zacrtao svoj unikatni stil ili žanr, kojeg se i dalje držao – kolaž, pokretne slike zaustavljene u vremenu, astronomija u kromakoloru, narativna poezija, putopisi, pronađeni tekst (dokumenti učenjaka o levitaciji svetaca i drugih arhiviranih slučajeva sve od drevnih vremena), reportaže, detektivske i pustolovne priče, biografije i autobiografski zapisi, bajke, vile i vilenjaci – fragmenti svega toga prikupljeni i pušteni u rijeku utisaka i spoznaja stvaraju složeni prostor Cendrarsovih tekstova. Marjorie Perloff piše: “ali još bolje i od njegove legende, nama ostaju Cendrarsova djela, koja će privlačiti buduće generacije. *Les Pâques a New York, La prose du Transsibérien, Le Panama, Dix-neuf Poemes élastiques, J`ai tué, L`Or, Moravagine, Les Confessions de Dan Yack, L`Homme Foudroyé, La main coupée, Bourlinguer, Le Lotissement du ciel*, donijeli su nam društvenu imaginaciju, patos čovjeka koji putuje svijetom s ničim drugim do suosjećanjem za druge ljude.”

Za kontakt sa Cendrarsovom kćeri Miriam koja je za hrvatsko izdanje ishodila najmanju moguću cijenu autorskih prava i za svesrdnu pomoć u prevođenju i bilješkama povodom ovog elektroničkog izdanja zahvaljujem mom prijatelju Ronu Padgett, pjesniku iz New Yorka.

Miriam Cendrars

PUTOVANJA BLAISEA CENDRARSA

1866-1870 Vjerojatan boravak njegova oca, Georgesa Frédérica u Egiptu.

1894 Lipanj: Odlazak obitelji Sauser. Pariz, Marseille, Aleksandrija, Heliopolis, Brindisi. 26. rujna: dolazak u Napulj, u Italiji.

1895 Ljeto: Freddy na leđima magarca obilazi Siciliju. 1. rujna: upis u internat ("... bio sam u zatvoru...") Scuole Internazionale, Napulj.

1896 Travanj: Neuchâtel, Švicarska.

1897 Basel, Švicarska, potom internat u Njemačkoj. Bijeg.

1898 Basel: upis u Untere Realschule (pred-gimnazija).

1900 Pariz, posjet Exposition Universelle.

1902 Neuchâtel. Upis u trgovačku školu.

1904 Srpanj: bijeg u Njemačku. Rujan: odlazak u Rusiju, u Moskvu. Dugo putovanje Transsibirskom željeznicom, sve do Kharbina, a možda i do Kine.

1905 Sankt-Petersburg. Vyborg.

1907 Neuchâtel. Vjerojatan povratak u Napulj.

1908 Bern, Švicarska. Upisuje se na Medicinski fakultet, staž iz psihijatrije. Boravak u Leipzigu. Prve pjesme.

1908-1909 Bern, sveučilište: upisuje se na filozofiju i književnost.

1910 Bruxelles i La Panne, Belgija. London.

1910 Pariz.

1911 Proljeće: Sankt-Petersburg. Ljeto: Streilna. Helsinki. Jesen: Sankt-Petersburg. 16. studeni: put u Ameriku. Ukrcavanje na brod u Libauu, via Varšava. 11. prosinca dolazak u

New York.

1911-1912 Boravak u New Yorku. Poema Uskrs u New Yorku. Frédéric-Louis Sauser postaje Blaise Cendrars.

1912 Lipanj: Ukcavanje na brod za Europu. Hamburg, Ženeva, Pariz.

1913-1914 Pariz, mansarda u rue de Savoie, br. 4. Kratak boravak u Berlinu. Saint Cloud, Ville d'Avray, Sévres, Forges-par-Barbizon, Saint-Martin-en-Biere, Couilly...

1914 3. rujan: dobrovoljno se prijavljuje u vojsku, I. regimenta stranaca. Odlazak na front. Frise, Herbécourt.

1915 Carency, Souchez, le Bois de la Vache, La Crete de Vimy... Champagne, la Ferme Navarin... 28. rujan: šrapnel mu otkida desnu ruku. Châlon-sur-Marne, potom bolnica Lakanal u Bourgl-Reine: amputacija.

1916 Oporavak: Pariz, La Pierre par Méréville: ponovo počinje pisati lijevom rukom.

1917-1920 Cannes, Nice, Archacon, Chamonix, Saint-Gervais, Lyon, Pariz.

1921 Rim.

1922-1923 Pariz, Le Tremblay-sur-Mauldre, Biarritz. Kupnja Alfe-Romeo: od tog trenutka Francuskom krstari u svom automobilu.

1924 Veljača: ukrcavanje na brod za Brazil. Rio de Janeiro, Santos, Sao Paulo. Le Morro Azul. Fazenda de San Martinho. Opis plovidbe u Državi Minas Gerais. Rujan: povratak u Pariz, u njegovu omiljenu sobicu Hotela Alma, na aveniji Montaigne, te u Tremblay-sur-Mauldre.

1925 Španjolska, Portugal.

1926-1929 Pariz, Le Tremblay, Biarritz, Marseille, La Redonne preko Ensués, Bouches-du-Rhone. Svake godine, odlasci i dugi ostanici u Brazilu.

1930 Hyeres, Nantes. Montpazier uz rijeku Dordogne, gdje mu se pridružuje John Dos Passos.

1934-1935 Brazil, Amazonia, Buenos Aires, Argentina.

1935 Le Havre – New York: repertaža s palube parobroda Normandija na njegovu inauguralnom putovanju.

1936 Hollywood, reportaže.

1937 Španjolska, Portugal, reportaža.

1938-1939 Boravak u planinama Ardennes. Putovanje avionom: Njemačka, Engleska.

1939-1940 Ratni dopisnik: Arras, Normandija, Engleska, Sjeverno more. Lipanj: luda utrka u Alfi Romeo. Arras-Pariz-Bordeaux-Marseille-Aix-en-Provence.

1940-1947 Aix-en-Provence, Saint-Maximin, Les Saintes-Maries-de-la-Mer, Monaco, Lourmarin.

1948 Villefranche-sur-Mer: imanje Saint Segond.

1949 Povratak u Švicarsku, nakon četrdeset godina...

1950-1956 Niz boravaka u Švicarskoj: Lausanne, Ouchy, Neuchâtel... Boravak u Belgiji.

1950-1961 Nakon tri selidbe, Blaise Cendrars, prvi put u životu ima stalnu adresu, i to u Parizu, gdje i umire 21. siječnja 1961. Tijelo mu je privremeno položeno u grobnicu prijatelja na groblju Barignolles. Od tamo uskoro odlazi. Blaise Cendrars nastavlja svoje putovanje sve do mjesta kojega je sam odabrao: "...na samo izвориšte svijeta usred Sargaškog mora..."

IZABRANA BIBLIOGRAFIJA

1906 Crna bilježnica, Crvena bilježnica (čitateljske bilješke)

1907 Pisma Heleni

Na ljepotu pljujem... (pjesma iz Sive bilježnice)

1909 Korespondencija (različiti primatelji)

Sivi repertoar (čitateljske bilješke, komentari)

Novgorod. Legenda o sivom zlatu i o tišini.

Pjesme (biti će dijelom zbirke Sekvence)

1910 Korespondencija (različiti primatelji)

‘Posljednja maska: Remy de Gourmont’

Pjesme (bit će dijelom zbirke Sekvence)

Priča. Naknadno naslovljena: U zemlji slika. Članci u časopisima: Pariški student i Kovačnica.

Prijevod s njemačkog priče Misa zadušnica Stanisława Prybyszewskog. U potpisu, Freddy Sausey Nostalgija (pjesma)

1911 Korespondencija (različiti primatelji, no ponajprije August Suter)

Bilješke i komentari u Sivom repertoaru

Prijevod s njemačkog pjesme Richarda Dehmela, Metamorfoze Venere. Vigilije ljubavnog vizionara

Alia (kasnije naslovljena Aléa, i potom preuzeta u Moganni Nameh)

Moje putovanje u Ameriku, od 1. studenog do 11. prosinca 1911.

Hic haec hoc. U potpisu, Blaise Cendrars.

1912 Boravak u New Yorku

Sekvence. Dodatne pjesme i konačno uobličenje zbirke Ljubavni danse macabre. Mojim nesretnim satima. Drama jednočinka Moganni Nameh

Uskrs u New Yorku. U potpisu, Blaise Cendrars.

New York in Flashlight

Korespondencija (različiti primatelji)

Bilješke i komentari u Sivom repertoaru i u spisu naslovljenom Dnevnik

Povratak (nastavak Moga putovanja u Ameriku)

‘Ljepota pred anarhizmom’ (predavanje)

Suurednik i suizdavač slobodne revije Novi ljudi

‘Rog obilja’

‘Oganj’

Razni članci za: Das Buch, Berlin; Podlisci, Ženeva; Međunarodna revija o industriji, trgovini i poljoprivredi; Moderna revija; Svijet industrije; Revija prehrambene industrije; Zemlja; Odjeci tišine; Der Pionier, Berlin

Prijevod na njemački teksta Guillaumea Apollinairea Estetske meditacije

‘Perspektiva’ (tekst o slikarstvu)

‘Carinik Rousseau’ (kritika)

‘Odilon Redon’ (monografija)

Tri pjesme: Ljubavi

Prijevod s njemačkog: Memoari jedne njemačke pjevačice (pjevačica Schroeder)

Perceval le Gallois, adaptacija

1913 Rimsky-Korsakow i majstori ruske glazbe

Redakcija kritike Neovisnih

Transsibirska proza i proza malene Ivane Francuske

Različita korespondencija (ponajprije na temu polemike o ‘simultanizmu’)

‘Prokazujem tegleću marvu...’, članak o Transsibirskoj prozi

Eseji o slikanju ulja na platnu: 29 slika

Pjesme (postat će dijelom zbirke Devetnaest elastičnih pjesama): Dnevnik; Toranj;

Pucketanja; Kontrasti; Portret i atelje; Hamac.

Suradnja u reviji Revolucija, iz Münchena, u svezi interniranja doktora Otta Grossa

1914 Panama ili Pustolovine mojih sedam ujaka

Pjesme (postat će dijelom Devetnaest elastičnih pjesama) : Posljednji trenutak; Pokladni utorak; Moj ples; Fantomas; Bombay express; F.I.A.T.; Mrtve prirode; Na petom uglu;

Naslovi; Mee too buggi; Ona ima tijelo na svojoj haljini; Glava

‘Dijalog o skulpturi’

‘Novo nadahnuće’

1915 Amputacija desne ruke

1916 Rusija, sveta Rusija, album popularnih slika

Naša velika ofenziva, nekoliko sela iz doline rijeke Somme, uspomene amputiranog čovjeka

Kraj svijeta snimljen od anđela Gospe Naše

Rat u Luksemburgu

1917 Vrač

Danas dubok

1918 Ubio sam

Suradnja na snimanju filma Abela Gancea Optužujem

Les Atlantes (filmski scenarij)

Pjesma: Hommage Guillaumeu Apollinaireu

1919 Glavni i odgovorni urednik Éditions de la Sirène

Prijevod: s ruskog, Dostojevski, Idiot; s engleskog: Gospodar Ballantrae Roberta Louisa Stevensona

Pjesma: Konstrukcija (postat će dijelom Devetnaest elastičnih pjesama)

Abeceda filma

Modernizmi: serija članaka:

1. 'Kakvo će biti novo slikarstvo na izložbi Neovisnih 1919?'

2. 'Koji će majstori biti posvećeni Neovisnima?'

3. 'Kocka se istrošila'

4. 'Pablo Picasso' 5. 'Nova umjetnost: film'

6. 'Braque'

7. 'Fernand Léger'

8. 'O tome kako se kote boje (Survage)'

9. 'Delauney, simultani kontrast'

Pjesme: U srcu svijeta (zbirka). Šrapneli

U pripremi: Moravagine

1920 Suradnja na snimanju filma Kotač Abela Gancea

Pismo Jeanu Epsteinu, Pogovor njegovoj knjizi Poezija, novo stanje inteligencije

1921 Nastavak snimanja filma Kotač s Abelom Ganceom

Filmski režiser u Rimu

Crna Venera, scenarij filma čiji je prvi dio naslovljen Grozničavo biserje, kinematografski prolog

Crnačka antologija

1922 Crnačke pjesme: Crni kontinent; Veliki fetiši

Filmske kritike

Predavanja: 'Moderna poezija', 'Crnačka poezija'

Balet Stvaranje svijeta; Balet za poslije objeda ili Odmor (Projekt)

1923 Pjesme: O Poetic; Akademija Médrano; Le Musickissime

1924 Četiri predavanja: 'Moderni pjesnici u cjelini suvremenog života'; 'Crnačka književnost'; 'Moderno slikarstvo i Robert Delauney'; 'Lingvistika'

Kodak. Dokumentarac

Zlato. Čudesni život Johanna Augusta Sutera

Putni listovi I. Formoza

1925 Pjesme: Južnoameričke

1926 Moravagine

U pripremi: John Paul Jones, roman. Predgovor

'Rođenje Charliea Chaplina'

1927 'Reklama = Poezija'

John Paul Jones (nastavak): 'Brodovi crnih robova'

'Metafizika kavane'

1928 Kratke crnačke priče za djecu bijelaca

Osnivanje Poslovnog poduzeća Cendraraym (uvoz-izvoz, prodaja zemljišta, film...)

U pripremi: Ispovijesti Dana Yacka (objavljeno 1929.)

'Pompon' (pripovijetka, postat će dijelom Previše je previše i Jedna noć u šumi)

1929 Pjesme: Diktirane telefonski

Kratka pjesmica za uglazbljenje (postat će dijelom Previše je previše)

1930 Rum, pustolovina Jeana Galmota

O tome kako su Bijelci nekad bili Crnci

Glavni urednik biblioteke 'Spaljene glave'

Prilagodba prijevoda s njemačkog djela Vatrene poručnik Bringolf

'Moj otac' (postat će dijelom Letenje jedrima)

1931 Danas

Prilagodba s engleskog Al Capone lice s ožiljkom Caralina, pripovijetka

1914 Život i smrt maljavog neznanca (nedovršeno djelo)

1932 Letenje jedrima

1933 Kasandra

1934 Novac, roman (nedovršen)

1935 'Rođen nam je američki pisac: Henry Miller'

Velike reportaže, u prvom redu:

Inauguracijsko putovanje parobroda Normandija na liniji Le Havre-New York

Gangsteri, objavljeno kao svezak pod naslovom Panorama podzemlja

1936 Prijevod-prilagodba priče Ala Jenningsa, Kroz sjene s O'Henryem, objavljene pod naslovom: Odmetnut od zakona!

Reportaža o američkoj kinematografiji, objavljena pod naslovom: Hollywood, filmska Mekka

Reportaža iz Španjolske (neće biti objavljena)

1937 Istinite pripovijesti, pripovijetke

Prijevod romana A selva, Ferreira de Castra, pod naslovom Prašuma

Sudjelovanje u raznim radio-emisijama

1938 Opasan život, pripovijetke

Od ultramarina do indiga, pripovijetke (bit će objavljene 1940.)

1939 Ratni dopisnik raznih francuskih novina u Britanskim ekspedicionim snagama

1945 Zgromljen čovjek, knjiga

1946 Odsječena ruka, knjiga

Uvod Baudelaireovim Cvjetovima zla

1948 Proputovanja, knjiga

1949 Parceliranje neba, knjiga

Predgrađe Pariza, tekst u čast stotrideset fotografija Roberta Doisneaua

Radijski prijenos razgovora s AndréGilloisom: 'Tko ste vi, Blaise Cendrars?'

1950 Prijenos razgovora s Michelom Manollom: Proputovati s Blaiseom Cendrarsom

1951-1957 Pripovijetke i članci koji će postati dijelom *Previše je previše*

1951 Predgovor priči Marcelle Goetze Kurs – Alžir

Radio emisija: Božić u svijetu

1952 Brazil: Ljudi su stigli, s pet stotina fotografija Jeana Manzona

Govori vam Blaise Cendrars (prema razgovorima s Michelom Manollom)

1953 Objavljivanje sveska Božić na četiri strane svijeta

Predgovor Ferragusu Honoré de Balzaca

Predstavljanje romana Joséa Lins de Regoa, Dijete plantaže

1954 Snimanje razgovora između: Fernanda Légera, Blaisea Cendrarsa, Louisa Carréa, transkripcija za uvod kataloga izložbe Krajolik u dijelima Fernanda Légera

1954-1957 Filmovi bez slika: radio-emisije. Serajevo. Gilles de Rais.

Božanstveni Arétin

1956 Povedi me na kraj svijeta, roman

Predgovor djelu Ericha von Strocheima, Poto-poto

1957 Objavljivanje zbirke pripovjedaka i članaka *Previše je previše*

1958 U pustolovinu, izbor tekstova

Bibliografija se obnavlja svaku drugu godinu u *Feuille de routes*, zborniku Međunarodnog društva Blaise Cendrars, od 1990. nadalje urednik je Jacqueline Bernard, 30 Galerie de l'arlequin, App. 2201, 38100 Grenoble, France; i vidite godišnju bibliografiju u *Continent Cendrars*, u izdanju Centre d'Etudes Blaise Cendrars na sveučilištu u Bernu, 5 Hallerstrasse, CH-3012, Švicarska. Koga zanima članstvo u Međunarodnom društvu Blaise Cendrars, može pisati Georgiani Colvile, Dept. of Romance Languages, University of Colorado, Boulder, Colo. 80309.

POPIS FRANCUSKIH NASLOVA

35°57' latitude nord, 15°16' longitude ouest

A bord du Formose

A la Hauteur de Rio de l'Ouro

A Quai

Adrienne Lecouvreur et Cocteau

Amaralina

Amphitryon

Arrivee a Santos

AU COUR DE MONDE (FRAGMENTS)

Aube

Bagage

Bagne

Bahia

Bal

Belle soiree

Bijou-concert

Botanique

Bungalow

Cabine 2

Cap Fria

Chaleur ("Je meurs de chaleur...")

Chaleur (De la Plata...")

CHASSE A L'ELEPHANT

Christophe Colomb

Claire de Lune

Club

Complet blanc

Coquilles

Dakar

Dans le train

Debout

Derniere heure

Dimanche
DIX-NEUF POEMES ELASTIQUES
DOCUMENTAIRES
Dorypha
Écrire
En route pour Dakar
En vue de Cap Blanc
En vue de l'île de Fuerteventura
Fantômas
Fernando de Noronha
FEUILLES DE ROUTE
Golden-Gate
Gorée
Grotte
Hatouara
Hic Haec Hoc
Iles
Incognito dévoilé
Jangada
Je l'avais bien dit
Je nage
Jeune fille
Klaxons Electriques
La brise
La cabine n° 6
LA GUERRE AU LUXEMBOURG
La nuit monte
La plage de Guaruja
La ville se réveille
Le charpentier
Le commandant est un chic type
Le matin m'appartient
LE PANAMA OU LES AVENTURES DE MES SEPT ONCLES
L'Équateur
Les Boubous

Les Charognards
Les Milles Iles
Les Pâques a New York
Lettre
Lettre-océan
Ligne télégraphique
L'oiseau blue
L'oiseau-moquer
Mauvaise foi
Menu fretin
Mississippi
Moisson
Nuits étoilées
Office
Oiseaux
Orion
Oyster-Bay
Papillon
Paris
Passagers
Paysage ("La terre est rouge")
Paysage ("Le mur ripoliné de la PENSION MILANESE . . .")
Pedro Alvarez Cabral
Pic
Plage
Pleine nuit en mer
Porto Leixos
Pourquoi
Pourquoi j'écris?
PROSE DU TRANSSIBERIEN ET DE LA PETITE JEANNE DE FRANCE
Retard
Réveil ("Je suis nu . . .")
Rio de Janeiro
Rio-de-Janeiro
Ruine Espagnole

S. Fernando de Noronha
Saint-Paul
Sao Paulo
Sao Paulo Railway C°
Sillage
Smoking
Squaw-Wigwam
SUD-AMÉRICAINES
Sur la Robe Elle A un Corps
Sur l'Hudson
Tampa
Terres
Terres Aléoutiennes
Travail
Traversée sans histoire
Trouées
Tu Est Plus Belle que le Ciel et la Mer
Un Trait
Vancouver
Vie dangereuse
Villa Garcia
Ville-champignon
Ville-de-Frisco
Visage raviné

BILJEŠKA O PREVODITELJU

Tomica Bajsić, pjesnik, prozaik, grafički dizajner i prevoditelj, rođen 1968. u Zagrebu. Školovao se u Školi primijenjenih umjetnosti i na Likovnoj akademiji u Zagrebu. Studij grafike prekinuo 1991. godine kako bi se dobrovoljno priključio obrani Hrvatske. Borio se na niz ratišta u Slavoniji, Dalmaciji, Lici, Baniji i BiH zaključno s akcijom Oluja 1995. godine. Kao pripadnik Specijalnih postrojbi Glavnog stožera HV-a u dva navrata ranjen. Bio i instruktor izvidničko-diverzantskih jedinica HV-a., a za svoj doprinos obrani RH-a primio nekoliko odličja i zahvalnica. Sa suprugom i troje djece živi u Zagrebu.

Poezija mu je prevedena na dvanaest jezika i zastupljena u niz antologija i časopisa u zemlji i svijetu, izvođena na radiju, televiziji i u kazalištu. Za prvu zbirku poezije *Južni križ* primio je nagradu Ivan Goran Kovačić 1998. godine, a nagradu Dobriša Cesarić 2008. za zbirku poezije *Zrak ispod mora*.

Urednik prijevodne poezije u časopisu Poezija i osnivač Druge priče. Glavni tajnik Hrvatskog P.E.N-a. Koordinator za Hrvatsku u Lyriklineu, svjetskoj biblioteci audio poezije sa sjedištem u Berlinu. Voditelj tribina Kultura susreta Hrvatsko-hispanskog društva gdje je i dopredsjednik. U časopisima piše oglede o knjigama i stripovima te reportaže o Južnoj Americi, naročito o Brazilu, kuda je često putovao i gdje mu živi dio obitelji.

Objavio: *Južni križ* (poezija, 1998, 2012); *Pjesme svjetlosti i sjene* (poezija, 2004, 2009); *Dva svijeta i još jedan* (putopisna proza, 2007); *Ana i vila Velebita* (slikovnica, crtež i tekst, 2007); *Pobuna obješenih* (poezija i prozni zapisi, 2008); *Zrak ispod mora* (poezija, 2009, 2010).

Važniji prijevodi: *Španjolske pjesme ljubavi i progonstva* (izbor poezije, 2002); *Sve do Srca Svijeta* (izabrane pjesme Blaisea Cendrarsa, 2003, 2008); *U Patagoniji* (prijevod putopisa Brucea Chatwina, 2006); *Južna pošta : putovanje poezijom Latinske Amerike* (izbor, prijevod i eseji, 2008) *Urezi : izbor iz svjetske poezije o ratu, represiji, ropstvu* (jedan od prevoditelja, 2010).

Blaise Cendrars

Francuski pjesnik i pripovjedač švicarskog podrijetla. Kao 15-godišnjak otišao od kuće i putovao Rusijom, Kinom i Bliskim istokom. Od 1913. živio uglavnom u Parizu. Javio se poemama *Transsibirska proza ili mala Jeanne od Francuske* (1913) u kojima opisuje putovanje na Daleki istok služeći se pokretnim, gotovo filmskim kadrovima, koje prepleće s raznim asocijacijama, osobito na Pariz. O svojim lutanjima kontinentima pisao je u *Dokumentarcima* (1924). Iste teme se pojavljuju i u romanima *Zlato* (1925) i *Putovati naokolo* (1948), koji se odlikuju brzim ritmom te bogatstvom događaja i likova. Hiperrealist po nekim elementima svojeg izraza, uzdiže se i do oniričkih i alegorijskih vizija govoreći o čovjekovoj samoći pred smrt. Njegovi mnogobrojni autobiografski zapisi, kao što je *Opasni život* (1938) znatno su utjecali na suvremenike.

Biblioteka Online

knjiga 47

Blaise Cendrars

SVE DO SRCA SVIJETA

izabrane pjesme

drugo, prošireno izdanje

© 2008 Tomica Bajsić

© za elektroničko izdanje: Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, 2008, 2015, 2016

Izdavač

Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, Zagreb

Za izdavača

Aleksandra David

Urednici

Krešimir Pintarić
Dario Grgić

Izbor, prijevod i predgovor

Tomica Bajsić

Fotografija

© Juulij / Fotolia.com

ISBN 978-953-6924-83-7 (HTML)

ISBN 978-953-345-345-3 (EPUB bez DRM)

ISBN 978-953-345-346-0 (PDF)

ISBN 978-953-345-347-7 (MOBI)

Prvo izdanje

Naklada MD, Zagreb, 2002.

**Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Grada Zagreba i Ministarstva kulture Republike Hrvatske.**